

S2008/1245/SF

Från sjukersättning till arbete

Promemoria

Socialdepartementet

Förord

Denna promemoria har utarbetats av en arbetsgrupp bestående av tjänstemän från Socialdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet och Finansdepartementet. Arbetsgruppen har till uppgift att utarbeta förslag som ska öka arbetsutbudet bland personer med sjukersättning.

Stockholm den 7 februari 2008

Stefan Oscarson

Innehåll

Förord	3
1 Sammanfattning	11
2 Författningsförslag	15
2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.....	15
2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.....	38
2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön	42
2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension	43
2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1755) om särskilda insatser för personer med tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning.....	44
2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn	46

2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.	49
Del 1	Steglös avräkning	51
3	Inledning.....	53
4	Nuvarande regelverk	55
4.1	Sjukersättning och aktivitetsersättning	55
4.2	Samordning med livränta	60
4.3	Vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning	61
4.4	Minskning eller indragning.....	63
5	Personer med sjukersättning eller aktivitetsersättning – fakta och statistik	65
6	Utgångspunkter för arbetsgruppens arbete	77
6.1	Inledning.....	77
6.2	Aviserade och genomförda förslag för att underlätta återgång till arbete	77
6.3	Allmänna utgångspunkter	81
7	Grundläggande förslag och överväganden	87
7.1	Inledning.....	87
7.2	Rätten till sjukersättning	88
7.3	Minskning av sjukersättningen i förhållande till andra inkomster.....	90

7.4	Reduceringsinkomsten	91
7.5	Steglös avräkning mot reduceringsinkomst vid hel sjukersättning.....	94
7.6	Steglös avräkning mot reduceringsinkomst för personer med partiell sjukersättning	102
7.7	Reduktion av inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning	106
7.8	När sjukersättningens omfattning ändras	107
7.9	Personer med bostadstillägg och sjukersättning.....	110
8	Bestämmelser vid sjukdom, föräldradighet, arbetslöshet m.m.	113
8.1	Sjukpenninggrundande inkomst (SGI)	113
8.2	Sjuklön.....	116
8.3	Livränta på grund av arbetsskada	117
8.4	Bestämmelser om ersättning vid arbetslöshet.....	119
9	Pensionsrätt	121
10	Samordningsbestämmelser.....	123
10.1	Samordning med livräntor.....	123
10.1.1	Arbetsskadelivräntor	123
10.1.2	Yrkesskadelivräntor.....	128
10.2	Änkepension	129
10.3	Särskild efterlevandepension	131
11	Ansökan, anmälan och beslut.....	133

11.1	Ansökan, anmälan och preliminärt beslut	133
11.1.1	Ansökan och anmälan till Försäkringskassan	133
11.1.2	Preliminärt beslut.....	134
11.2	Slutligt beslut mm.	136
11.2.1	Slutligt beslut	136
11.2.2	Överskjutande belopp	137
11.2.3	Återbetalning till Försäkringskassan	138
11.3	För sen eller utebliven ansökan.....	139
12	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser för förslag i del 1	141
13	Frågor rörande anställningsskydd	143
14	Förslagets konsekvenser för administration, arbetsutbudet m.m.	145
14.1	Administrativa konsekvenser	145
14.2	Typfall.....	146
14.3	Arbetsutbudseffekter och konsekvenser för statsfinanserna	148
14.4	Konsekvenser för jämställdhet	155
Del 2	Övriga förslag.....	159
15	Inledning.....	161
16	Ersättning vid vilande aktivitets- eller sjukersättning .	163
16.1	Ersättning vid vilande aktivitets- och sjukersättning.....	163

17	Vissa sjukersättnings- och aktivitetsersättningsfrågor	167
17.1	Sjukersättning vid förbättrad arbetsförmåga.....	167
17.2	Särskilda insatser för personer med sjukersättning	169
17.3	Ändrade regler om anmälningsskyldighet.....	172
18	Ikraftträdande och övergångsregler för förslag i del 2.....	177
19	Konsekvenser av förslagen i del 2	179
19.1	Förslagets ekonomiska konsekvenser.....	179
19.2	Konsekvenser för administrationen mm.	180
20	Halvfartjobben för försäkrade med partiell aktivitets- eller sjukersättning.....	183
21	Författningskommentar.....	185
21.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.....	185
21.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.....	194
21.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön	194
21.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension	195
21.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:1755) om särskilda insatser för personer med tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning.....	195

Innehåll

21.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn	196
21.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.	197

1 Sammanfattning

Regeringen har i budgetpropositionen för 2008 presenterat ett samlat åtgärds paket för en välfungerande sjukförsäkring med fler vägar tillbaka till arbete. Flera av de aviserade åtgärderna innebär förändringar i sjuk- eller aktivitetsersättningen. En arbetsgrupp inom Regeringskansliet har i detalj utarbetat dessa aviseringar till färdiga förslag. Arbetsgruppens förslag presenteras i denna promemoria.

Promemorian är uppdelad i två delar. I del 1 redovisas förslag till ett system som ger personer med icke tidsbegränsad sjukersättning långtgående möjligheter att arbeta utan att förlora rätten till sjukersättning. En utgångspunkt för arbetsgruppens arbete har varit att skapa ett system som ökar tryggheten för en person med sjukersättning som vill pröva att arbeta. Andra utgångspunkter har varit att öka flexibiliteten och i möjligaste mån minska marginaleffekterna, om en person med sjukersättning vill börja arbeta. Det ska således både löna sig och vara lätt att utnyttja även en begränsad arbetsförmåga för den som uppbar sjukersättning.

Arbetsgruppens förslag är att personer med icke tidsbegränsad sjukersättning ska kunna arbeta efter sin förmåga, utan att arbetsförmågan omprövas av Försäkringskassan. Dessa särskilda regler föreslås gälla för de personer som uppbar sjukersättning i augusti 2007. Flexibiliteten ökar genom att ett system med steglös avräkning införs i stället för att ersättningsnivån anpassas i fasta steg och efter särskild prövning. Steglös avräkning innebär

att sjukersättningen i stället minskas med hänsyn till en så kallad reduceringsinkomst.

Reduceringsinkomsten består av förvärvsinkomster och andra pensionsgrundande inkomster med vissa undantag. För en person som har beviljats hel sjukersättning är reduceringsinkomsten den inkomst som han eller hon uppbär på grund av ett arbete. För en person som uppbär partiell sjukersättning kan reduceringsinkomsten även omfatta andra inkomster.

Det förslag till steglös avräkning som arbetsgruppen presenterar innebär att sjukersättningen minskas först när reduceringsinkomsten för ett år överstiger ett så kallat fribelopp. Fribeloppet uppgår till ett prisbasbelopp för en försäkrad med hel sjukersättning. Sjukersättningen minskas med halva den reduceringsinkomst som överstiger fribeloppet. När en försäkrads totala inkomster, både reduceringsinkomsten och sjukersättningen, uppgår till 8 prisbasbelopp minskas sjukersättningen krona för krona.

För personer som uppbär partiell sjukersättning föreslås högre fribelopp. Exempelvis är fribeloppet 4,2 prisbasbelopp för den som har sjukersättning med 50 procent. Att fribeloppen är högre för denna grupp förklaras av att även den inkomst som den försäkrade redan har ingår i reduceringsinkomsten. Avtrappningen av inkomster överstigande fribeloppet och den gräns där avräkningen sker krona för krona ska vara desamma som gäller vid hel sjukersättning, dvs. 50 procent och 8 prisbasbelopp.

Enligt arbetsgruppens förslag ska bostadstillägg kunna beviljas för personer som arbetar med stöd av de föreslagna särskilda reglerna och omfattas av steglös avtrappning, på samma sätt som i dag gäller för personer med sjukersättningen vilande. Arbetsgruppen anser dock inte att de arbetsinkomster som förvärvats med stöd av de särskilda reglerna ska ge rätt till sjuklön, sjukpenning eller annan SGI-baserad dag ersättning. Utgångspunkten bör vara att de personer som omfattas av de särskilda reglerna är försäkrade genom sin sjukersättning. Emellertid ska arbets-

kadelivränta alltid kunna beviljas, även när arbetet har skett med stöd av de särskilda reglerna.

Innan en person med sjukersättning påbörjar ett arbete ska han eller hon ansöka om detta hos Försäkringskassan. Försäkringskassan räknar då om sjukersättningen enligt de regler som ska gälla för steglös avräkning och lämnar ett preliminärt beslut om den nya sjukersättningen. Ett slutligt beslut får den försäkrade när taxeringen är klar för inkomståret och den pensionsgrundande inkomsten har fastställts av Skatteverket. Om det slutliga beslutet visar att sjukersättningen betalats ut med för lågt belopp betalas mellanskillnaden ut till den försäkrade. Gäller det motsatta, om sjukersättningen har betalats ut med för högt belopp, blir den försäkrade skyldig att återbetala mellanskillnaden. Belopp upp till 3 000 kronor betalas varken tillbaka eller krävs åter.

Förslagen i del 2 gäller de personer med sjuk- eller aktivitetsersättning som inte omfattas av de särskilda reglerna och de regler för steglös avräkning som föreslås i del 1. Förslagen i del 2 omfattar således i huvudsak de icke tidsbegränsade sjukersättningar som beviljats efter augusti 2007, samt tidsbegränsade sjukersättningar och aktivitetsersättningar, oavsett beviljandetidpunkten.

Om en försäkrad som uppbär någon av de nämnda ersättningsformerna vill pröva sin arbetsförmåga gäller även framöver reglerna för vilande aktivitets- och sjukersättning. I syfte att skapa mer långsiktiga incitament att arbeta även för denna grupp föreslår arbetsgruppen dock vissa förändringar i vilandereglererna. Det föreslås att Försäkringskassan ska betala ut ett månatligt belopp till en försäkrad under de 12 första månaderna som den försäkrade arbetar med sjuk- eller aktivitetsersättningen vilande. Beloppet föreslås uppgå till 25 procent av den ersättning som är vilande. I dag gäller att en person med aktivitets- eller sjukersättning som påbörjar ett arbete har rätt till hela ersättningen under de tre första månaderna innan ersättningen förklaras vilande. För en försäkrad som arbetar under 12 månader betyder förslaget att

ett sammantaget lika stort belopp som i dag betalas ut från försäkringen under arbetsförsöket.

Vidare föreslås en skärpning av anmälningsplikten om en person med aktivitets- eller sjukersättning avser att börja arbeta i någon omfattning. Det föreslås att den försäkrade ska vara skyldig att anmäla till Försäkringskassan innan han eller hon påbörjar ett förvärvsarbete, utökar omfattningen av redan påbörjat arbete eller fortsätter att förvärvsarbeta efter tid då ersättningen varit vilande. Möjligheten att arbeta t.ex. politiskt eller ideellt kvarstår. Den som vill utnyttja en begränsad restarbetsförmåga till ett förvärvsarbete, den så kallade 8-delen, har även denna möjlighet kvar. Till skillnad från i dag måste den försäkrade dock anmäla ett sådant förvärvsarbete innan arbetet påbörjas.

Dessutom föreslår arbetsgruppen att sjukersättningen ska kunna dras in eller minskas om en försäkrad återfått arbetsförmåga. Enligt i dag gällande regler måste Försäkringskassan påvisa att arbetsförmågan har förbättrats väsentligt för att en indragning eller minskning ska vara möjlig. Detta förslag begränsas att endast gälla sjukersättning, eftersom reglerna för aktivitetsersättning är föremål för en särskild översyn.

Slutligen föreslår arbetsgruppen att den person som får en icke tidsbegränsad sjukersättning minskad eller indragen på grund av förbättrad arbetsförmåga ska kunna omfattas av de särskilda insatser som i dag gäller för personer med tre fjärdedels sjukersättning. Detta innebär att Arbetsförmedlingen inom sex månader ska placera personen på den ordinarie arbetsmarknaden, eventuellt med hjälp av lönebidrag. Försäkringskassan ansvarar för att dessa insatser kommer till stånd. Genom förslaget undviks att en person som har uppburit sjukersättning på grund av en allvarlig sjukdom genom medicinska framsteg hamnar i en situation där han eller hon saknar försörjning.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹

dels att 16 kap. 15 § ska upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 2 och 5 §§, 16 kap. 7–8, 14 och 16 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 16 kap. 7 a och 17 §§, och ett nytt kapitel, 16 a kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §²

Sjukpenninggrundande inkomst är den årliga inkomst i pengar som en försäkrad kan antas komma att tills vidare få för eget arbete här i landet, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller på

Sjukpenninggrundande inkomst är den årliga inkomst i pengar som en försäkrad kan antas komma att tills vidare få för eget arbete här i landet, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller på

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

Senaste lydelse av 16 kap. 15 § 2001:489.

² Senaste lydelse 2006:1537.

annan grund (inkomst av annat förvärvsarbete). Som inkomst av anställning eller inkomst av annat förvärvsarbete räknas inte inkomst som avses i 10 kap. 3 § 1–3 inkomstskattelagen (1999:1229) eller sådan ersättning som anges i 1 § första stycket 1–5 och fjärde stycket lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster. Som inkomst av annat förvärvsarbete räknas inte sådan ersättning enligt gruppsjukförsäkring eller trygghetsförsäkring vid arbets-skada som enligt 2 § första stycket lagen om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster utgör underlag för nämnda skatt. Den sjukpenninggrundande inkomsten fastställs av Försäkringskassan. Inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete *skall* därvid var för sig avrundas till närmast lägre hundratal kronor.

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst bortses från sådan inkomst av anställning och annat förvärvsarbete som överstiger sju och en halv gånger prisbasbeloppet. Det belopp som sålunda *skall* undantas *skall* i första hand

annan grund (inkomst av annat förvärvsarbete). Som inkomst av anställning eller inkomst av annat förvärvsarbete räknas inte inkomst som avses i 10 kap. 3 § 1–3 inkomstskattelagen (1999:1229) eller sådan ersättning som anges i 1 § första stycket 1–5 och fjärde stycket lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster. Som inkomst av annat förvärvsarbete räknas inte sådan ersättning enligt gruppsjukförsäkring eller trygghetsförsäkring vid arbets-skada som enligt 2 § första stycket lagen om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster utgör underlag för nämnda skatt. Den sjukpenninggrundande inkomsten fastställs av Försäkringskassan. Inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete *ska* därvid var för sig avrundas till närmast lägre hundratal kronor.

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst bortses från sådan inkomst av anställning och annat förvärvsarbete som överstiger sju och en halv gånger prisbasbeloppet. Det belopp som sålunda *ska* undantas *ska* i första hand räk-

räknas av från inkomst av annat förvärvsarbete. Ersättning för utfört arbete i annan form än pension räknas som inkomst av anställning, såvida ersättningen under ett år uppgår till minst 1 000 kronor, även om mottagaren inte är anställd hos den som utger ersättningen. I nu angivna fall *skall* den som utför arbetet anses såsom arbetstagare och den som utger ersättningen såsom arbetsgivare. Kan ersättning för arbete för någon annans räkning under året inte antas uppgå till minst 1 000 kronor, *skall* ersättningen från denne inte tas med vid beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten i annat fall än då den utgör inkomst av näringsverksamhet. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning *skall* bortses från ersättning som enligt 2 a § *skall* anses som inkomst av annat förvärvsarbete samt ersättning som idrottsutövare får från sådan ideell förening som avses i 7 kap. 7 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229) och som har till huvudsakligt syfte att främja idrottslig verksamhet, om ersättningen från föreningen un-

nas av från inkomst av annat förvärvsarbete. Ersättning för utfört arbete i annan form än pension räknas som inkomst av anställning, såvida ersättningen under ett år uppgår till minst 1 000 kronor, även om mottagaren inte är anställd hos den som utger ersättningen. I nu angivna fall *ska* den som utför arbetet anses såsom arbetstagare och den som utger ersättningen såsom arbetsgivare. Kan ersättning för arbete för någon annans räkning under året inte antas uppgå till minst 1 000 kronor, *ska* ersättningen från denne inte tas med vid beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten i annat fall än då den utgör inkomst av näringsverksamhet. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning *ska* bortses från ersättning som enligt 2 a § *ska* anses som inkomst av annat förvärvsarbete samt ersättning som idrottsutövare får från sådan ideell förening som avses i 7 kap. 7 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229) och som har till huvudsakligt syfte att främja idrottslig verksamhet, om ersättningen från föreningen under året inte kan

der året inte kan antas uppgå till minst ett halvt prisbasbelopp. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning bortses även från ersättning från en stiftelse som har till väsentligt ändamål att tillgodose ekonomiska intressen hos dem som är eller har varit anställda hos en arbetsgivare som lämnat bidrag till stiftelsen (vinstandelsstiftelse) eller från en annan juridisk person med motsvarande ändamål, om ersättningen avser en sådan anställd och inte utgör ersättning för arbete för den juridiska personens räkning. Detta gäller dock endast om de bidrag arbetsgivaren lämnat till den juridiska personen varit avsedda att vara bundna under minst tre kalenderår och att på likartade villkor tillkomma en betydande del av de anställda. Om arbetsgivaren är ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag *skall* vid beräkningen inte bortses från ersättning som den juridiska personen lämnar till sådan företagsledare eller delägare i företaget eller en person som är närstående till någon av dem. Med fåmansföretag, fåmanshandelsbolag, företags-

antas uppgå till minst ett halvt prisbasbelopp. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning bortses även från ersättning från en stiftelse som har till väsentligt ändamål att tillgodose ekonomiska intressen hos dem som är eller har varit anställda hos en arbetsgivare som lämnat bidrag till stiftelsen (vinstandelsstiftelse) eller från en annan juridisk person med motsvarande ändamål, om ersättningen avser en sådan anställd och inte utgör ersättning för arbete för den juridiska personens räkning. Detta gäller dock endast om de bidrag arbetsgivaren lämnat till den juridiska personen varit avsedda att vara bundna under minst tre kalenderår och att på likartade villkor tillkomma en betydande del av de anställda. Om arbetsgivaren är ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag *ska* vid beräkningen inte bortses från ersättning som den juridiska personen lämnar till sådan företagsledare eller delägare i företaget eller en person som är närstående till någon av dem. Med fåmansföretag, fåmanshandelsbolag, företagsledare och när-

ledare och närstående person avses detsamma som i inkomstskattelagen. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning *skall* alltid bortses från ersättning från en vinstandelsstiftelse som härrör från bidrag som arbetsgivaren lämnat under åren 1988–1991.

Beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten *skall*, där förhållandena inte är kända för Försäkringskassan, grundas på de upplysningar som Försäkringskassan kan inhämta av den försäkrade eller dennes arbetsgivare eller som kan framgå av den uppskattning, som vid taxering gjorts av den försäkrades inkomst. Semesterlön får inte inräknas i den sjukpenninggrundande inkomsten till högre belopp än vad som skulle ha utgivits i lön för utfört arbete under motsvarande tid. En liknande begränsning *skall* gälla semesterersättning. Inkomst av arbete för egen räkning får ej beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning.

stående person avses detsamma som i inkomstskattelagen. Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning *ska* alltid bortses från ersättning från en vinstandelsstiftelse som härrör från bidrag som arbetsgivaren lämnat under åren 1988–1991.

Beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten *ska*, där förhållandena inte är kända för Försäkringskassan, grundas på de upplysningar som Försäkringskassan kan inhämta av den försäkrade eller dennes arbetsgivare eller som kan framgå av den uppskattning, som vid taxering gjorts av den försäkrades inkomst. Semesterlön får inte inräknas i den sjukpenninggrundande inkomsten till högre belopp än vad som skulle ha utgivits i lön för utfört arbete under motsvarande tid. En liknande begränsning *ska* gälla semesterersättning. Inkomst av arbete för egen räkning får ej beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning.

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst enligt denna paragraf ska det bortses

*från inkomst som hänför sig till
sådan förvärvsarbete som avses
i 16 a kap. 2 §.*

5 §³

Försäkringskassan *skall* besluta om en försäkrads tillhörighet till sjukpenningförsäkringen och fastställa sjukpenninggrundande inkomst. För en försäkrad som inte är bosatt i Sverige gäller detta så snart anmälan om hans inkomstförhållanden gjorts hos Försäkringskassan. Av beslutet *skall* framgå i vad mån den sjukpenninggrundande inkomsten är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete. Sjukpenningförsäkringen *skall* omprövas

Försäkringskassan *ska* besluta om en försäkrads tillhörighet till sjukpenningförsäkringen och fastställa sjukpenninggrundande inkomst. För en försäkrad som inte är bosatt i Sverige gäller detta så snart anmälan om hans inkomstförhållanden gjorts hos Försäkringskassan. Av beslutet *ska* framgå i vad mån den sjukpenninggrundande inkomsten är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete. Sjukpenningförsäkringen *ska* omprövas

a) när Försäkringskassan fått kännedom om att den försäkrades inkomstförhållanden eller andra omständigheter har undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek,

b) när sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt denna lag eller särskild efterlevandepension enligt lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn har beviljats den försäkrade eller sådan ersättning eller pension som redan utges har ändrats med hänsyn till ändring i den försäkrades arbetsförmåga eller, vid särskild efterlevandepension, förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete,

d) när tjänstepension har beviljats den försäkrade,

³ Senaste lydelse 2007:811.

e) när ett beslut om vilandeförklaring av sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt 16 kap. 16 § har upphört, samt

f) när livränta har beviljats den försäkrade enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller redan utgående livränta har ändrats.

Ändring som avses i första stycket *skall* gälla från och med den dag då anledningen till ändringen uppkommit. Den sjukpenninggrundande inkomst som ändrats enligt första stycket a får dock läggas till grund för ersättning tidigast från och med första dagen i den ersättningsperiod som inträffar i anslutning till att Försäkringskassan fått kännedom om inkomståndringen.

Ändring som avses i första stycket *ska* gälla från och med den dag då anledningen till ändringen uppkommit. Den sjukpenninggrundande inkomst som ändrats enligt första stycket a får dock läggas till grund för ersättning tidigast från och med första dagen i den ersättningsperiod som inträffar i anslutning till att Försäkringskassan fått kännedom om inkomståndringen.

Under tid som anges under 1–6 får, om inte första stycket b, d eller f är tillämpligt, den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten sänkas lägst till vad den skulle ha varit närmast dessförrinnan om Försäkringskassan då känt till samtliga förhållanden. Detta gäller tid då den försäkrade

1. bedriver studier enligt de grunder som fastställs av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer,

2. erhåller periodiskt ekonomiskt stöd, utgivet enligt särskilda avtal mellan arbetsmarknadens parter, enligt de grunder som fastställs av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer,

3. deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning eller står till arbetsmarknadens förfogande enligt de grunder som fastställs av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer,

4. är gravid och avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete tidigast sex månader före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför,

5. helt eller delvis avstår från förvärvsarbete för vård av barn, om den försäkrade är förälder till barnet eller likställs med förälder enligt 1 § föräldraledighetslagen (1995:584) och barnet inte har fyllt ett år. Motsvarande gäller vid adoption av barn som ej fyllt tio år eller vid mottagande av sådant barn i avsikt att adoptera det, om mindre än ett år har förflutit sedan den försäkrade fick barnet i sin vård,

6. fullgör tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

För en försäkrad som avses i tredje stycket 1 eller 2 eller deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning *skall* Försäkringskassan, vid sjukdom under den aktuella tiden, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid. Om därvid den sjukpenninggrundande inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, *skall* årsarbetstiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha i ifrågavarande förvärvsarbete under den aktuella tiden.

För en försäkrad som får sådan behandling eller rehabilitering som avses i 7 b § eller

För en försäkrad som avses i tredje stycket 1 eller 2 eller deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning *ska* Försäkringskassan, vid sjukdom under den aktuella tiden, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid. Om därvid den sjukpenninggrundande inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, *ska* årsarbetstiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha i ifrågavarande förvärvsarbete under den aktuella tiden.

För en försäkrad som får sådan behandling eller rehabilitering som avses i 7 b § eller

22 kap. 7 § och som under denna tid får livränta enligt lagen (1976:380) om arbets-skadeförsäkring eller motsva-rande ersättning enligt en an-nan författning *skall* Försäk-ringskassan, vid sjukdom un-der den tid då livränta betalas ut, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande in-komst som har fastställts på grundval av enbart den in-komst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid.

För en försäkrad som avses i 10 c § första stycket 1 eller 2 *skall* dock under studieuppe-håll mellan vår- och höstter-min, då den försäkrade inte uppbär studiesocial förmån för studier som avses i tredje stycket 1, sjukpenningen be-räknas på den sjukpenning-grundande inkomst som följer av första–tredje styckena, om sjukpenningen blir högre än sjukpenning beräknad på den sjukpenninggrundande in-komsten enligt fjärde stycket.

Fjärde stycket tillämpas även för försäkrad som avses i tredje stycket 6 när den försäkrade genomgår grundutbildning som är längre än 60 dagar.

Omprövning av sjukpen-ningförsäkringen enligt första stycket a *skall* ej omfatta änd-

22 kap. 7 § och som under denna tid får livränta enligt lagen (1976:380) om arbets-skadeförsäkring eller motsva-rande ersättning enligt en an-nan författning *ska* Försäk-ringskassan, vid sjukdom un-der den tid då livränta betalas ut, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande in-komst som har fastställts på grundval av enbart den in-komst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid.

För en försäkrad som avses i 10 c § första stycket 1 eller 2 *ska* dock under studieuppehåll mellan vår- och hösttermin, då den försäkrade inte uppbär studiesocial förmån för studier som avses i tredje stycket 1, sjukpenningen beräknas på den sjukpenninggrundande in-komst som följer av första–tredje styckena, om sjukpen-ningen blir högre än sjukpen-ning beräknad på den sjukpen-ninggrundande inkomsten en-ligt fjärde stycket.

Omprövning av sjukpen-ningförsäkringen enligt första stycket a *ska* ej omfatta änd-

ring av den försäkrades inkomstförhållanden på grund av sådant förvärvsarbete som avses i 16 kap. 15 §.

Omprövning av sjukpenningförsäkringen enligt första stycket *skall* göras senast när den försäkrade gör anspråk på ersättning som betalas ut per dag.

ring av den försäkrades inkomstförhållanden på grund av sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 §.

Omprövning av sjukpenningförsäkringen enligt första stycket *ska* göras senast när den försäkrade gör anspråk på ersättning som betalas ut per dag.

16 kap.

7 §⁴

Om arbetsförmågan väsentligt förbättras för en försäkrad som uppbär *sjukersättning eller* aktivitetsersättning, *skall* förmånen dras in eller minskas med hänsyn till förbättringen. En försäkrad som regelbundet och under en längre tid har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om *sjukersättning eller* aktivitetsersättning fattades *skall* därvid, om inte annat framkommer, antas ha en väsentligt förbättrad arbetsförmåga.

Sådan *sjukersättning eller* aktivitetsersättning som omfattas av ett beslut enligt 15 § eller som har vilandeförklarats enligt 16 § får inte dras in eller

Om arbetsförmågan väsentligt förbättras för en försäkrad som uppbär aktivitetsersättning, *ska* förmånen dras in eller minskas med hänsyn till förbättringen. En försäkrad som regelbundet och under en längre tid har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om aktivitetsersättning fattades *ska* därvid, om inte annat framkommer, antas ha en väsentligt förbättrad arbetsförmåga.

Sådan aktivitetsersättning som har vilandeförklarats enligt 16 § får inte dras in eller minskas på grund av att den försäkrade under den tid och i

⁴ Senaste lydelse 2006:365.

minskas på grund av att den försäkrade under den tid och i den omfattning som anges i beslutet genom förvärvsarbete eller studier har uppvisat en väsentligt förbättrad arbetsförmåga.

Aktivitetsersättning får inte dras in eller minskas på grund av att den försäkrade deltar i sådan aktivitet som avses i 7 kap. 5 §.

7 a §

Om arbetsförmågan förbättras för en försäkrad som uppbär sjukersättning ska förmånen dras in eller minskas med hänsyn till förbättringen. En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska därvid, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga.

Sådan sjukersättning som har vilandeförklarats enligt 16 § får inte dras in eller minskas på grund av att den försäkrade under tid och i den omfattning som anges i beslutet genom förvärvsarbete eller studier har uppvisat en förbättrad arbetsförmåga.

Sjukersättning som utges tills vidare, och som ska minskas eller dras in på grund av att arbetsförmågan har förbättrats, får utges till dess att den försäkrade

fått ett arbete som motsvarar den förbättring som uppkommit, dock längst sex månader.

7 b §⁵

En försäkrad som förvärvsarbetar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning eller aktivitetsersättning fattades har inte rätt att uppbära sådan ersättning för samma tid och i den omfattning som förvärvsarbetet utförs. *Detta gäller dock inte sådan sjukersättning eller aktivitetsersättning som omfattas av ett beslut enligt 15 §.*

En försäkrad som förvärvsarbetar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning eller aktivitetsersättning fattades har inte rätt att uppbära sådan ersättning för samma tid och i den omfattning som förvärvsarbetet utförs.

8 §⁶

Den som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning är skyldig att *utan oskäligt dröjsmål* anmäla till Försäkringskassan om han eller hon börjar förvärvsarbeta, börjar förvärvsarbeta i större omfattning än tidigare eller fortsätter att förvärvsarbeta efter tid som avses i 15 och 16 §§, eller om hans eller hennes arbetsförmåga väsentligt förbättras utan att han eller

Den som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning är skyldig att anmäla till Försäkringskassan om han eller hon *avser att*

- *börja förvärvsarbeta,*
- *börja förvärvsarbeta i större omfattning än tidigare eller*
- *fortsätta att förvärvsarbeta efter tid som avses i 16 §.*

Detsamma gäller om arbetsförmågan för den som uppbär sjukersättning eller aktivitets-

⁵ Senaste lydelse 2001:489.

⁶ Senaste lydelse 2004:781.

hon börjar förvärvsarbete, börjar förvärvsarbete i större utsträckning än tidigare eller fortsätter att förvärvsarbete efter tid som avses i 15 och 16 §§. Om den försäkrade har en god man eller förvaltare enligt föräldrabalken, har denne motsvarande skyldighet att göra anmälan, om det kan anses ingå i uppdraget

ersättning förbättras respektive väsentligt förbättras utan att han eller hon avser att

- *börja förvärvsarbete,*
- *börja förvärvsarbete i större utsträckning än tidigare eller*
- *fortsätta att förvärvsarbete efter tid som avses i 16 §.*

Anmälan om förvärvsarbete ska göras innan detta påbörjas, utökas eller fortsätter efter tid som avses i 16 §. Anmälan om förbättrad respektive väsentligt förbättrad arbetsförmåga ska göras utan oskäligt dröjsmål.

Om den försäkrade har en god man eller förvaltare enligt föräldrabalken, har denne motsvarande skyldighet att göra anmälan, om det kan anses ingå i uppdraget.

Underlåts anmälan *som avses i första stycket* utan giltigt skäl, får sjukersättningen eller aktivitetsersättningen dras in för viss tid eller tills vidare.

Underlåts anmälan utan giltigt skäl, får sjukersättningen eller aktivitetsersättningen dras in för viss tid eller tills vidare.

14 §⁷

Försäkringskassan får efter ansökan av den försäkrade besluta att dennes sjukersättning eller aktivitetsersättning i den omfattning som anges i 15 och 16 §§ *skall betalas ut eller för-*

Försäkringskassan får efter ansökan av den försäkrade besluta att dennes sjukersättning eller aktivitetsersättning i den omfattning som anges i 16 § *ska* förklaras vilande under tid

⁷ Senaste lydelse 2006:365.

klaras vilande under tid som den försäkrade förvärvsarbetar eller studerar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om förmånen fattades. Ett sådant beslut får endast fattas om den försäkrade under minst tolv månader omedelbart dessförinnan har uppburit sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Sjukersättning och aktivitetsersättning som har förklarats vilande *skall inte* betalas ut för den tid som vilandeförklaringen avser.

Vilandeförklaring får avse hel sjukersättning eller aktivitetsersättning eller en sådan kvotdel därav som anges i 7 kap. 2 §. Vid bedömning av hur stor del av förmånen som *skall* vilandeförklaras *skall* beaktas omfattningen av det förvärvsarbete som den försäkrade avser att utföra. Vid studier *skall* dock alltid den beviljade förmånen i sin helhet vilandeförklaras.

som den försäkrade förvärvsarbetar eller studerar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om förmånen fattades. Ett sådant beslut får endast fattas om den försäkrade under minst tolv månader omedelbart dessförinnan har uppburit sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Sjukersättning och aktivitetsersättning som har förklarats vilande *ska* inte betalas ut för den tid som vilandeförklaringen avser.

Vilandeförklaring får avse hel sjukersättning eller aktivitetsersättning eller en sådan kvotdel därav som anges i 7 kap. 2 §. Vid bedömning av hur stor del av förmånen som *ska* vilandeförklaras *ska* beaktas omfattningen av det förvärvsarbete som den försäkrade avser att utföra. Vid studier *ska* dock alltid den beviljade förmånen i sin helhet vilandeförklaras.

16 §⁸

Försäkringskassan får förklara sjukersättningen eller akti-

Försäkringskassan får besluta att sjukersättningen eller

⁸ Senaste lydelse 2004:781.

vitetsersättningen vilande för tid efter den period som har bestämts i beslut enligt 15 §. Om något beslut enligt 15 § inte har fattats får Försäkringskassan i stället besluta att sjukersättningen eller aktivitetsersättningen skall förklaras vilande från och med den månad som anges i ansökan.

Sjukersättningen får vilandeförklaras enligt första stycket under högst tjugofyra månader, dock längst till utgången av tjugofjärde månaden från och med den första månad som beslutet enligt 15 § omfattar. Om något beslut enligt 15 § inte har fattats får sjukersättningen vilandeförklaras längst till utgången av tjugofjärde månaden från och med den första månad som beslutet omfattar.

Aktivitetsersättningen får vilandeförklaras enligt första stycket längst till utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar.

aktivitetsersättningen ska förklaras vilande från och med den månad som anges i ansökan.

Sjukersättningen får vilandeförklaras enligt första stycket under högst tjugofyra månader.

17 §

Försäkringskassan får besluta att en försäkrad som förvärvsarbetar, då sjukersättningen eller aktivitetsersättningen helt eller delvis har förklarats vilande, för varje månad under en period om tolv månader ska erhålla ett belopp som motsvarar 25 pro-

cent av den sjukersättning eller aktivitetsersättning som har förklarats vilande.

16 a kap. Särskilda bestämmelser om sjukersättning

1 §

För den som för augusti 2007 hade rätt till sjukersättning enligt 7 kap. 1 § och vars arbetsförmåga har ansetts varaktigt nedsatt (icke tidsbegränsad sjukersättning) ska bestämmelserna i detta kapitel gälla i stället för bestämmelserna i 16 kap. 7–8, 14 och 16–18 §§ om inte annat följer av 13 och 14 §§.

Vad som sägs i första stycket ska inte gälla för en försäkrad som senare fått sjukersättning med en högre förmånsnivå.

2 §

Försäkringskassan får efter ansökan av den försäkrade besluta att hans eller hennes sjukersättning, i den omfattning som anges i 3 och 4 §§, ska betalas ut när den försäkrade förvärvsarbetar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättningen fattades. Sådan ansökan ska göras för varje år.

3 §

Sjukersättning enligt 2 § ska betalas ut med ett preliminärt belopp och bestämmas slutligt i efterhand på grundval av den fastställda reduceringsinkomsten.

4 §

Sjukersättningen ska minskas med 50 procent av reduceringsinkomsten till den del den överstiger ett visst fribelopp

- *för den som får hel sjukersättning är fribeloppet 1 prisbasbelopp,*
- *för den som får tre fjärdedels sjukersättning är fribeloppet 2,6 prisbasbelopp,*
- *för den som får två tredjedelar av hel sjukersättning är fribeloppet 3,6 prisbasbelopp,*
- *för den som får halv sjukersättning är fribeloppet 4,2 prisbasbelopp, och*
- *för den som får en fjärdedels sjukersättning är fribeloppet 5,8 prisbasbelopp*

Sjukersättning utges inte i den utsträckning den beräknade sjukersättningen tillsammans med reduceringsinkomsten överstiger 8 prisbasbelopp.

Avdraget enligt första stycket ska i första hand göras från inkomstrelaterad sjukersättning.

Om sådan livränta som ska samordnas enligt 6 kap. 1 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring utges, ska avdraget dock göras från denna livränta innan avdrag görs från sjukersättningen.

Reduceringsinkomst

5 §

Reduceringsinkomsten beräknas med utgångspunkt i den pensionsgrundande inkomst, som beslutats enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Från denna inkomst ska avdrag göras för sådan inkomst som avses i 2 kap. 5 § 2 såvitt avser belopp enligt lägstanivån, 5, 7 och 17 samma lag. Därefter ska det avdrag som enligt 2 kap. 22 § samma lag ska göras för debiterad allmän pensionsavgift läggas till reduceringsinkomsten i den utsträckning avgiften hänför sig till de i reduceringsinkomsten inräknade inkomsterna.

Utländska inkomster ska, om de är av motsvarande slag som de i första stycket och skulle varit pensionsgrundande enligt 2 kap. lagen om inkomstgrundad ålderspension om de intjänats i Sverige, ingå i reduceringsinkomsten.

Preliminär sjukersättning

6 §

Preliminär sjukersättning beräknas efter en uppskattad reduceringsinkomst och ska så nära som möjligt motsvara den slutliga sjukersättning som kan antas komma att bestämmas enligt detta kapitel.

Preliminär sjukersättning betalas ut med ett månadsbelopp, som avrundas nedåt till närmast hela kronor.

Slutlig sjukersättning

7 §

Slutlig sjukersättning bestäms för varje år under vilket preliminär sjukersättning har betalats ut. Slutlig sjukersättning bestäms efter den tidpunkt då pensionsgrundande inkomst har beslutats enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.

Återbetalning, m.m.

8 §

Bestäms den slutliga sjukersättningen till högre belopp än vad som för samma år har betalats ut i preliminär sjukersättning, ska skillnaden betalas ut. Bestäms den slutliga sjukersättningen till lägre belopp än vad som för samma år har betalats ut

i preliminär sjukersättning, ska skillnaden betalas tillbaka.

Belopp under 3 000 kronor ska inte betalas ut eller betalas tillbaka.

Belopp som ska betalas ut enligt första stycket ska ökas med ett tillägg. Tillägget på det överskjutande beloppet beräknas med ledning av den statslåneränta som gällde vid utgången av det år som sjukersättningen avser. På belopp som ska betalas tillbaka enligt första stycket ska en avgift betalas. Avgiften på återbetalningsbeloppet beräknas med ledning av den statslåneränta som gällde vid utgången av det år som sjukersättningen avser.

Regeringen fastställer tillägget och avgiften.

9 §

Försäkringskassan ska besluta om återbetalning enligt 8 §. Om det finns särskilda skäl för det får Försäkringskassan efterge krav på återbetalning helt eller delvis. Vid bedömning av om sådana skäl föreligger ska särskilt beaktas den försäkrades förmåga att kunna betala tillbaka sjukersättningen. För att rätten till eftergift ska kunna prövas ska skyldigheten enligt

10 § att anmäla ändringar i fråga om inkomst ha fullgjorts av den försäkrade. Om han eller hon inte har anmält sådana ändringar kan eftergift ändå prövas om den försäkrade skäligen inte borde ha insett att han eller hon var skyldig att göra sådan anmälan. Om den försäkrade medvetet eller av oaktsamhet lämnat felaktiga uppgifter till grund för beräkningen av den preliminära sjukersättningen, får kravet på återbetalning inte efterges.

Ändrade förhållanden

10 §

Den som får eller har fått preliminär sjukersättning är skyldig att utan oskäligt dröjsmål till Försäkringskassan anmäla sådana ändringar i fråga om inkomst och andra förhållanden, som kan antas innebära att slutlig sjukersättning inte kommer att beviljas eller kommer att beviljas med lägre belopp än den preliminära sjukersättningen.

11 §

Ett beslut om preliminär sjukersättning ska ändras om något förhållande har inträffat som ska påverka storleken av

sjukersättningen. Försäkringskassan får underlåta att besluta om ändring, om ändringen endast i ringa utsträckning påverkar sjukersättningen.

12 §

Om den försäkrades pensionsgrundande inkomst ändras efter det att slutlig sjukersättning bestämts och ändringen innebär att sjukersättningen skulle ha varit högre eller lägre, ska en ny slutlig sjukersättning bestämmas, om den försäkrade begär det inom ett år från det att beslutet om ändring av den pensionsgrundande inkomsten meddelades eller om Försäkringskassan tar upp frågan.

En fråga om ny slutlig sjukersättning enligt denna paragraf får inte tas upp efter utgången av femte året efter det år beslutet om pensionsgrundande inkomst meddelades.

Ansökan m.m.

13 §

Ansökan ska göras skriftligen hos Försäkringskassan senast månaden före sådant förvärvsarbete som avses i 2 § påbörjas.

Ansökan som, utan giltig anledning, görs efter den tid som anges i första stycket får avslås.

Därvid ska bestämmelserna i detta kapitel inte gälla. I stället ska bestämmelserna i 16 kap. 7, 7 a första och andra styckena, 7 b, 8, 14 och 16–18 §§ gälla. Motsvarande ska gälla för den som förvärsarbetar utan att ha gjort en ansökan.

14 §

Efter ansökan av den försäkrade får Försäkringskassan besluta att bestämmelserna i detta kapitel inte ska tillämpas. Därvid ska bestämmelserna i 16 kap. 7, 7 a första och andra styckena, 7 b, 8, 14 och 16–18 §§ gälla i stället.

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2008 i fråga om 16 a kap. och i övrigt den 1 januari 2009. Bestämmelserna i 16 a kap. ska dock tillämpas först för tid från och med den 1 januari 2009.

2. Äldre bestämmelser i 16 kap. 15 § gäller fortfarande för beslut som har fattats före ikraftträdandet. De nya bestämmelserna i 16 kap. 17 § gäller i ett sådant fall först från och med månaden efter den tid som beslutet enligt 16 kap. 15 § avsåg.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Härigenom föreskrivs att i fråga om lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring¹

dels att 4 kap. 5 och 12 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 13 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

5 §²

För den som är sjukpenningförsäkrad enligt 3 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring utgörs livränteunderlaget av hans eller hennes sjukpenninggrundande inkomst enligt 3 kap. 2 § nämnda lag vid den tidpunkt från vilken livräntan första gången *skall* utges eller den inkomst som då skulle ha utgjort hans eller hennes sjukpenninggrundande inkomst, om Försäkringskassan hade känt till samtliga förhållanden.

Vid tillämpningen av första stycket gäller följande avvikelser från bestämmelserna i 3 kap. 2 § lagen om allmän försäkring. Vid beräkningen *skall*

För den som är sjukpenningförsäkrad enligt 3 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring utgörs livränteunderlaget av hans eller hennes sjukpenninggrundande inkomst enligt 3 kap. 2 § nämnda lag vid den tidpunkt från vilken livräntan första gången *ska* utges eller den inkomst som då skulle ha utgjort hans eller hennes sjukpenninggrundande inkomst, om Försäkringskassan hade känt till samtliga förhållanden.

Vid tillämpningen av första stycket gäller följande avvikelser från bestämmelserna i 3 kap. 2 § lagen om allmän försäkring. Vid beräkningen *ska*

¹ Lagen omtryckt 1993:357.

² Senaste lydelse 2005:335.

också andra skattepliktiga förmåner än pengar beaktas. Med inkomst av anställning likställs kostnadsersättning som inte enligt 8 kap. 19 eller 20 § skattebetalningslagen (1997:483) undantas vid beräkning av skatteavdrag. Semesterlön och semesterersättning *skall* medräknas utan den begränsning som anges i 3 kap. 2 § tredje stycket lagen om allmän försäkring. Inkomst i form av skattepliktiga förmåner *skall* värderas på det sätt som är föreskrivet för beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.

Vid beräkning av livränteunderlaget får även beaktas ett löneavtal som har träffats efter den tidpunkt från vilken livräntan första gången *skall* utges om avtalet omfattar denna tidpunkt.

också andra skattepliktiga förmåner än pengar beaktas. Med inkomst av anställning likställs kostnadsersättning som inte enligt 8 kap. 19 eller 20 § skattebetalningslagen (1997:483) undantas vid beräkning av skatteavdrag. Semesterlön och semesterersättning *ska* medräknas utan den begränsning som anges i 3 kap. 2 § tredje stycket lagen om allmän försäkring. Inkomst i form av skattepliktiga förmåner *ska* värderas på det sätt som är föreskrivet för beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. *Inkomst av sådant förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 § lagen om allmän försäkring ska medräknas.*

Vid beräkning av livränteunderlaget får även beaktas ett löneavtal som har träffats efter den tidpunkt från vilken livräntan första gången *ska* utges om avtalet omfattar denna tidpunkt.

12 §³

Ett beslut om livränta *skall* omprövas, om ändring av be-

Ett beslut om livränta *ska* omprövas, om ändring av be-

³ Senaste lydelse 2005:335.

tydelse har skett i de förhållanden som var avgörande för beslutet eller om den försäkrades möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete väsentligen har förbättrats. Livränta för förfluten tid får dock inte minskas eller dras in.

Ett beslut om vilandeförklaring av sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt 16 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring *skall* också omfatta sådan livränta som enligt 6 kap. 1 § första eller andra stycket denna lag samordnats med ersättningen.

För den tid under vilken en sådan vilandeförklaring gäller *skall* beslutas om livränta beräknad utifrån dels det livränteunderlag som legat till grund för bestämmande av livräntan före vilandeförklaringen, dels de inkomstförhållanden som råder under tiden med vilandeförklaring.

tydelse har skett i de förhållanden som var avgörande för beslutet eller om den försäkrades möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete väsentligen har förbättrats. Livränta för förfluten tid får dock inte minskas eller dras in.

Ett beslut om vilandeförklaring av sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt 16 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring *ska* också omfatta sådan livränta som enligt 6 kap. 1 § första eller andra stycket denna lag samordnats med ersättningen.

För den tid under vilken en sådan vilandeförklaring gäller *ska* beslutas om livränta beräknad utifrån dels det livränteunderlag som legat till grund för bestämmande av livräntan före vilandeförklaringen, dels de inkomstförhållanden som råder under tiden med vilandeförklaring, *varvid det ska bortses från sådan ersättning som avses i 16 kap. 17 § lagen om allmän försäkring.*

13 §

Utan hinder av bestämmelserna i 12 § första stycket ska följande gälla.

Ett beslut om sjukersättning

enligt 16 a kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring ska också omfatta sådan livränta som enligt 6 kap. 1 § är samordnad med sjukersättningen. Därvid ska vad som där sägs om sjukersättning även avse livränta.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2008. Bestämmelserna ska dock tillämpas först för tid från och med den 1 januari 2009.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1991:1047) om sjuklön ska införas en ny paragraf, 5 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 b §

En arbetsgivare är inte skyldig att utge sjuklön för mistade förmåner för samma tid och i samma omfattning som arbetstagaren har rätt till sjukersättning enligt 7 kap. 1 och 2 §§ samt 16 a kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension ska införas en ny paragraf, 2 kap. 11 §, av följande lydelse.

2 kap.

*11 §
Ersättning som anges i
16 kap. 17 § lagen (1962:381)
om allmän försäkring är inte
pensionsgrundande inkomst.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1755) om särskilda insatser för personer med tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:1755) om särskilda insatser för personer med tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning

dels att rubriken till lagen ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 4 §, av följande lydelse.

Lag om särskilda insatser för personer med sjukersättning eller aktivitetsersättning

4 §

Vad som sägs i 1–3 §§ om personer som får tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning och om Försäkringskassans ansvar ska också gälla för personer som uppbär sjukersättning tills vidare och som enligt 16 kap. 7 a § första stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring får sin sjukersättning indragen eller minskad.

Vad som sägs i första stycket gäller dock inte för personer som, enligt ett beslut med stöd av 16 a kap. 13 eller 14 §§ lagen

om allmän försäkring, inte ska omfattas av de särskilda bestämmelserna i 16 a kap.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

En efterlevande som vid utgången av år 2002 uppbär eller hade rätt till folkpension eller tilläggspension i form av särskild efterlevandepension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och som alltjämt uppfyller förutsättningarna i 8 kap. 6–10 §§ och 14 kap. 5 § samma lag i paragrafernas lydelse före den 1 januari 2003 har rätt till särskild efterlevandepension och garantipension till sådan pension enligt bestämmelserna i denna paragraf.

I fråga om efterlevande som avses i denna paragraf och som i december 2002 uppbär partiell särskild efterlevandepension *skall* pensionen beräknas och utges enligt följande:

I fråga om efterlevande som avses i denna paragraf och som i december 2002 uppbär partiell särskild efterlevandepension *ska* pensionen beräknas och utges enligt följande:

med 85 procent av hel särskild efterlevandepension och garantipension till den som haft tre fjärdedelar av hel särskild efterlevandepension,

med 65 procent av hel särskild efterlevandepension och garantipension till den som haft halv särskild efterlevandepension,

med 28 procent av hel särskild efterlevandepension och garantipension till den som haft en fjärdedel av hel särskild efterlevandepension.

¹ Senaste lydelse 2002:215.

Vid beräkningen av särskild efterlevandepension *skall* gälla vad som föreskrivs i 6 § tredje–femte styckena. Den efterlevande *skall* vidare ha rätt till garantipension som beräknas enligt bestämmelserna i 7 § tredje–sjunde styckena. Därvid *skall* vad som där sägs om omställningspension avse särskild efterlevandepension.

Bestämmelserna i 8 kap. 12 § lagen om allmän försäkring i deras lydelse före den 1 januari 2003 *skall* gälla även efter utgången av år 2002. Därvid *skall* med särskild efterlevandepension likställas särskild efterlevandepension och garantipension till sådan pension beräknad enligt andra och tredje styckena och med förtidspension *skall* likställas sjukersättning och aktivitetsersättning enligt 7 kap. lagen om allmän försäkring. Minskning *skall* göras i första hand på garantipension och därefter på beloppet enligt 6 § tredje stycket 2 före minskning av annan särskild efterlevandepension.

Om den efterlevande har ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension utges inte särskild efterlevandepension.

För efterlevande som avses i

Vid beräkningen av särskild efterlevandepension *ska* gälla vad som föreskrivs i 6 § tredje–femte styckena. Den efterlevande *ska* vidare ha rätt till garantipension som beräknas enligt bestämmelserna i 7 § tredje–sjunde styckena. Därvid *ska* vad som där sägs om omställningspension avse särskild efterlevandepension.

Bestämmelserna i 8 kap. 12 § lagen om allmän försäkring i deras lydelse före den 1 januari 2003 *ska* gälla även efter utgången av år 2002. Därvid *ska* med särskild efterlevandepension likställas särskild efterlevandepension och garantipension till sådan pension beräknad enligt andra och tredje styckena och med förtidspension *ska* likställas sjukersättning och aktivitetsersättning enligt 7 kap. lagen om allmän försäkring. Minskning *ska* göras i första hand på garantipension och därefter på beloppet enligt 6 § tredje stycket 2 före minskning av annan särskild efterlevandepension.

För efterlevande som avses i

denna paragraf *skall* gälla vad som föreskrivs dels om omställningspension och garanti-pension till sådan pension i 1, 7 och 8 kap. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, dels om särskild efterlevandepension i 16 kap. 1 § tredje och femte styckena samt 2, 3, 7 a, 8 och 9 §§, 18 kap.17 § och 20 kap. 3 § lagen om allmän försäkring i paragrafernas lydelse före den 1 januari 2003.

denna paragraf *ska* gälla vad som föreskrivs dels om omställningspension och garanti-pension till sådan pension i 1, 7 och 8 kap. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, dels om särskild efterlevandepension i 16 kap. 1 § tredje och femte styckena samt 2, 3, 7 a, 8 och 9 §§, 18 kap.17 § och 20 kap. 3 § lagen om allmän försäkring i paragrafernas lydelse före den 1 januari 2003.

Om den efterlevande har sådan sjukersättning som kan utges enligt bestämmelserna i 16 a kap. lagen om allmän försäkring ska vid tillämpning av fjärde stycket minskning göras med sjukersättning innan denna har minskats enligt 16 a kap. 3 § samma lag. Vidare ska inte bestämmelserna i 16 kap. 7 a § lagen om allmän försäkring i deras lydelse före den 1 januari 2003 tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2008. Bestämmelserna ska dock tillämpas först för tid från och med den 1 januari 2009.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. ska ha följande lydelse.

2 §¹

Bostadstillägg enligt denna lag kan utges till den som uppbär

1. hel ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller hel garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension,

2. sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

3. änkepension enligt lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

4. änkepension enligt lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

5. särskild efterlevandepension enligt lagen om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

6. hustrutillägg enligt lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension, eller

7. pension eller invaliditetsförmån enligt lagstiftningen i en stat som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, under förutsättning att förmånen motsvarar svensk pension eller ersättning enligt 1–6.

Bostadstillägg kan också utges till en änka som enbart på grund av bestämmelserna i 1 kap. 6 § tredje stycket lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn inte uppbär änkepension.

Bostadstillägg kan också utges när sjukersättning eller aktivitetsersättning har vilandeförklarats enligt 16 kap. 16 § lagen om

¹ Senaste lydelse 2002:305.

allmän försäkring eller har dragits in i fall som avses i 16 kap. 20 § samma lag.

Bostadstillägg kan också utges till en person som enbart på grund av bestämmelserna i 16 a kap. 3 § lagen om allmän försäkring inte uppbär sjukersättning

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2008. Bestämmelserna ska dock tillämpas först för tid från och med den 1 januari 2009.

Del 1 Steglös avräkning

3 Inledning

Ett stort antal personer uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning i dag, ca 550 000 personer. Endast ett fåtal lämnar ersättningarna för att i stället arbeta. I syfte att öka antalet personer som övergår från sjukersättning till arbete har regeringen i budgetpropositionen för 2008 aviserat ett förslag om att personer med icke tidsbegränsad sjukersättning ska kunna arbeta i obegränsad utsträckning, utan att förlora rätten till sjukersättning. Enligt vad som framgår av budgetpropositionen ska rätten till sjukersättning kvarstå oavsett om arbetet sker under en längre tid eller återkommande perioder och individen visar arbetsförmåga. Ett system med steglös avräkning ska införas, vilket innebär att sjukersättningen minskas med en viss procent av arbetsinkomsten.

I denna del av departementsskrivelsen redovisar arbetsgruppen detaljerna till det aviserade förslaget om steglös avräkning. Arbetsgruppen har i sitt arbete eftersträvat ökad trygghet för den enskilde som vill pröva sin arbetsförmåga. Samtidigt har syftet varit att skapa ett system som i enlighet med regeringens intentioner ökar flexibiliteten och minskar marginaleffekterna för den som vill pröva sin restarbetsförmåga. Arbetsgruppen har försökt skapa ett system som får acceptans hos allmänheten och samtidigt är lätt att förstå för den enskilde.

Huvudförslagen redovisas i avsnitt 7. Förslaget om steglös avräkning kräver förändringar av ett stort antal andra paragrafer och lagar. Dessa förändringar redovisas i avsnitt 8 – 12. Förslaget om steglös avräkning omfattar försäkrade som i augusti 2007

uppbar tillsvidare beviljad sjukersättning. I dag gäller detta ca 427 000 personer. När förslaget träder i kraft den 1 januari 2009 beräknas ca 390 000 personer ingå i gruppen som omfattas av förslaget.

Arbetsgruppens bedömning är att förslaget om steglös avräkning kommer att öka arbetsutbudet bland personer med sjukersättning och förstärka den offentliga sektorns finanser. Dessutom bedöms förslaget särskilt gynna kvinnor, som har sjukersättning i större utsträckning än män.

4 Nuvarande regelverk

4.1 Sjukersättning och aktivitetsersättning

En försäkrad vars arbetsförmåga är nedsatt med minst en fjärdedel på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan kan beviljas sjukersättning eller aktivitetsersättning. Den medicinska faktorn kan vara en kroppslig eller psykisk sjukdom eller ett följdillstånd efter sjukdom. Den kan även vara ett medfött funktionshinder. Bestämmelser om sjukersättning och aktivitetsersättning återfinns huvudsakligen i 7–9 och 16 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL).

Vid bedömningen av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt tas hänsyn till den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade. Bedömningen ska göras efter samma grunder, oavsett arten av den föreliggande nedsättningen av prestationsförmågan. Med inkomst av arbete likställs i skälig omfattning värdet av hushållsarbete i hemmet.

För rätt till sjuk- eller aktivitetsersättning krävs vidare att nedsättningen av arbetsförmågan kan antas bestå under minst ett år. Rätt till hel aktivitetsersättning har också en försäkrad som på grund av funktionshinder ännu inte har avslutat sin utbildning på grundskolenivå och gymnasial nivå vid ingången av juli månad det år då han eller hon fyller 19 år. Någon prövning av arbetsförmågans nedsättning görs inte i dessa fall.

Rätten till försäkringsersättning ska baseras på medicinska kriterier utan att särskilda arbetsmarknadsmässiga eller sociala förhållanden vägs in i bedömningen av om sjukdom föreligger.

Hel och partiell ersättning

Fyra olika nivåer av sjukersättning och aktivitetsersättning kan beviljas med hänsyn till arbetsförmågans nedsättning. Hel sjukersättning eller aktivitetsersättning får en försäkrad vars arbetsförmåga är helt eller i det närmaste helt nedsatt. Rekvisitet ”i det närmaste helt nedsatt” infördes genom en ändring i 7 kap. 2 § AFL, som trädde i kraft den 1 januari 1999. Av förarbetena till lagändringen (se prop. 1997/98:111 Reformerad förtidspension m.m.) framgår att kravet för rätt till hel förtidspension bör vara en nedsättning med minst sju åttondelar.

Tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning får en försäkrad vars arbetsförmåga är nedsatt med minst tre fjärdedelar, men inte i sådan grad som krävs för hel förmån. Halv sjukersättning eller aktivitetsersättning får en försäkrad vars arbetsförmåga är nedsatt i mindre grad än tre fjärdedelar, men med minst hälften.

En fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning bör tillämpas med restriktivitet. Denna ersättningsnivå kommer ifråga främst när det efter en längre tids sjukskrivning och rehabilitering konstateras en nedsatt arbetsförmåga med minst en fjärdedel till följd av sjukdom eller skada. Däremot ska inte nedsatt prestationsförmåga som har samband med normalt åldrande ge rätt till sådan sjuk- eller aktivitetsersättning. I propositionen om ändrad sjukersättning m.m. (prop. 1992/93:31, sid. 83) anges följande. För att en så – relativt sett – liten nedsättning av arbetsförmågan som en fjärdedel ska kunna konstateras föreligga, ställs höga krav på att det finns ett klart samband mellan de medicinska faktorerna och nedsättningen av den försäkrades arbetsförmåga.

Tidsbegränsad eller tillsvidare

Sjukersättning och aktivitetsersättning kan beviljas tidsbegränsat eller icke tidsbegränsat. Det är Försäkringskassan som avgör vilken form av ersättning som den försäkrade beviljas. Bedöms arbetsförmågan varaktigt nedsatt får den försäkrade sjukersättning eller aktivitetsersättning tills vidare. Bedöms arbetsförmågan nedsatt under en begränsad tid, dock minst ett år, får den försäkrade tidsbegränsad ersättning.

Den period under vilken den försäkrade kan få tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning varierar mellan 12 – 36 månader. Det är Försäkringskassans utredning och prognos för den försäkrades möjlighet att få tillbaka sin arbetsförmåga som avgör hur lång tid beslutet om tidsbegränsad sjukersättning ska omfatta.

Ersättningen beviljas icke tidsbegränsad när ett mer definitivt medicinskt tillstånd har inträtt och arbetslivsinriktade åtgärder inte bedöms aktuella. Detta innebär att Försäkringskassans utredning ska utvisa att arbetsförmågan sannolikt inte kan förbättras. Vid tidpunkten för prövningen ska det också vara klart att det inte finns några möjligheter till arbetslivsinriktad eller medicinsk rehabilitering som kan förbättra arbetsförmågan.

Inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning

Sjukersättning och aktivitetsersättning utges både i form av en inkomstrelaterad ersättning och en garantiersättning. Det huvudsakliga syftet med en inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning är att ge den försäkrade ett skydd mot det bortfall av förvärvsinkomster som blir följderna av en långvarig eller varaktig medicinskt betingad arbetsförmåga. Den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen regleras i 8 kap. AFL.

Den inkomstrelaterade sjukersättningen och aktivitetsersättningen baseras på en uppskattning av den inkomst den försäk-

rade skulle ha haft om inte nedsättningen av arbetsförmågan inträffat. Denna inkomst kallas antagandeinkomst. För beräkningen av en antagandeinkomst används den försäkrades årliga förvärvsinkomster och därmed jämförliga inkomster under en ramtid.

Antagandeinkomsten baseras på de faktiska inkomster som ingår i pensionsunderlagen i ålderspensionssystemet, dvs. inkomst av anställning och av näringsverksamhet, sjukersättning och aktivitetsersättning, sjukpenning, arbetslöshetsersättning m.m. Dessutom beaktas de pensionsgrundande belopp som tillgodoräknats en försäkrad som uppburit sjuk- eller aktivitetsersättning eller i förekommande fall förtidspension. Det kan vara aktuellt om den försäkrade tidigare har beviljats en partiell förmån. Antagandeinkomsten beräknas enligt huvudregeln som genomsnittet av de tre högsta årsinkomsterna under en ramtid, efter att inkomsten har räknats om med hänsyn till prisbasbeloppets utveckling. Ramtiden är den tidsperiod som närmast föregått det år då försäkringsfallet inträffat. Längden på ramtiden varierar beroende på den försäkrades ålder vid försäkringsfallet. Ramtiden är åtta år för en försäkrad som är 46 år eller yngre. Ramtiden är sju år för personer i åldrarna 47–50 år, sex år för åldrarna 50–53 år och fem år för dem som är 53 år eller äldre. Vid beräkning av inkomstrelaterad aktivitetsersättning är ramtiden tre år. Beräknad antagandeinkomst är knuten till prisbasbeloppet.

Hel inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning beräknas som 64 procent av den försäkrades antagandeinkomst.

Garantiersättning

En försäkrad som har rätt till sjukersättning eller aktivitetsersättning och har låg eller ingen sådan ersättning har rätt till ett grundskydd i form av garantiersättning. Vad som gäller för garantiersättning regleras i 9 kap. AFL. För rätt till garanti-

ersättning för en försäkrad krävs en försäkringstid om minst tre år.

Garantinivån för hel sjukersättning motsvarar för år räknat 2,4 prisbasbelopp. Garantinivån för hel aktivitetsersättning varierar, till skillnad från vad som gäller för sjukersättning, beroende på den försäkrades ålder. Garantinivån motsvarar 2,1 prisbasbelopp för den som är 20 år eller yngre. Därefter ökar garantiersättningen stegvis med 0,05 prisbasbelopp vartannat år. Garantinivån motsvarar 2,35 prisbasbelopp för en försäkrad som fyllt 29 men inte 30 år.

Om en hel inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning understiger garantinivån utbetalas garantiersättning tills den sammanlagda ersättningen uppgår till garantinivån, dvs. till 2,4 prisbasbelopp. Garantiersättningen utgör en utfyllnadsförmån. Det innebär att ju lägre inkomstrelaterad ersättning den försäkrade har, desto högre garantiersättning utgår. För en person som helt saknar inkomstrelaterad ersättning uppgår en hel garantiersättning till 2,4 prisbasbelopp.

För att den försäkrade ska ha rätt till hel garantiersättning krävs att han eller hon kan tillgodoräknas minst 40 års försäkringstid. Är försäkringstiden kortare än 40 år ska garantinivån minskas proportionellt med $1/40$ för varje år som saknas.

Justeringsbelopp och bruttoförhöjningsbelopp

Från och med den 1 januari 2003 ersattes förtidspensionssystemet av sjukersättnings- och aktivitetsersättningssystemet (se prop. 2000/01:96 Sjukersättning och aktivitetsersättning i stället för förtidspension). Förtidspension och sjukbidrag omvandlades till sjukersättning respektive aktivitetsersättning. Omvandlingen gjordes så att den försäkrades nettoersättning i princip behölls oförändrad.

För att den försäkrade i princip skulle få en oförändrad nettoersättning infördes samtidigt bestämmelser om beräkning av ett s.k. justeringsbelopp, vilket ingår i den sjukersättning som beta-

las ut till den försäkrade. Justeringsbeloppet infördes som en kompensation för det särskilda grundavdraget till pensionärer som togs bort från och med den 1 januari 2003 och för att garantiersättningen är oberoende av civilstånd, till skillnad från grundskyddet enligt äldre bestämmelser. Justeringsbeloppet skulle korrigera även de övriga avvikelser som uppkom till följd av skillnader i utformningen av förtidspensionssystemet och sjukersättningsystemet. Korrigeringsbeloppet kan vara både positivt och negativt.

Omvandlingen var en engångsinsats. Därför är den försäkrade inte längre garanterad en oförändrad ersättning om grunderna förändras för den ersättning som han eller hon har. Sådana förändringar kan exempelvis vara att personen beviljas högre eller lägre ersättningsnivå.

I vissa fall skulle arbetsskadelivräntan ha blivit lägre efter omvandlingen. För att kompensera för denna minskning av arbetsskadelivräntan infördes bestämmelser enligt vilka det kunde betalas ut ett tillägg i form av ett bruttoförhöjningsbelopp till livräntan. Denna bruttoförhöjning svarar mot skillnaden mellan den utbetalda sjukersättningen inklusive positivt eller negativt justeringsbelopp i januari 2003 och den förtidspension som skulle ha betalats ut för samma månad, om äldre bestämmelser fortfarande skulle ha varit gällande. Om arbetsskadelivräntan var samordningsbar med förtidspensionen med mindre än hundra procent reducerades bruttoförhöjningen i förhållande till samordningsprocenten.

4.2 Samordning med livränta

Samordning ska göras mellan sjukersättning och den yrkesskadelivränta som den sjukersättningsberättigade har rätt till som skadad, så kallad egenlivränta. Detta gäller även livränta som betalas ut enligt motsvarande äldre lagstiftning eller livränta som i annat fall bestäms av eller betalas ut av Försäkringskassan. Också yrkesskadelivränta enligt utländsk lagstiftning ska sam-

ordnas på motsvarande sätt. Samordningen gäller både för inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning.

Samordningen görs så att yrkesskadelivräntan är oförändrad medan sjukersättningen minskas. I första hand minskas garantiersättningen. Därefter minskas den inkomstrelaterade sjukersättningen. Sjukersättningen får dock inte, för månad räknat, understiga fem procent av prisbasbeloppet, på grund av samordningen.

En arbetsskadelivränta som betalas ut enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) minskar inte sjukersättningen och aktivitetsersättningen, utan det är nämnda ersättningar som minskar arbetsskadelivräntan. Har den försäkrade både rätt till arbetsskadelivränta och sjuk- eller aktivitetsersättning ska livräntan endast betalas ut i den mån den överstiger sjuk- eller aktivitetsersättningen. För en utförligare beskrivning av samordningen med arbetsskadelivräntan hänvisas till avsnitt 10.

4.3 Vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning

En person med sjukersättning eller aktivitetsersättning har möjlighet att förvärvsarbeta eller studera under en period om högst 24 månader, utan att rätten till ersättning prövas. De tre första månaderna av ett förvärvsarbete kallas för prøvotid. Under prøvotiden betalas sjukersättning eller aktivitetsersättning ut. Någon möjlighet till prøvotid med bibehållen ersättning finns inte om den försäkrade studerar. Vad som gäller för vilande sjuk- eller aktivitetsersättning regleras huvudsakligen i 16 kap. AFL.

Det krävs en ansökan från den försäkrade för att Försäkringskassan ska kunna besluta om att sjukersättningen ska förklaras vilande under den tid som den försäkrade arbetar eller studerar. Ett sådant beslut får endast fattas om den försäkrade under minst tolv kalendermånader omedelbart dessförinnan har uppburit sjuk- eller aktivitetsersättning.

För att den som har sjuk- eller aktivitetsersättning ska kunna komma ut i arbetslivet igen, kan olika arbetsmarknadsåtgärder bli aktuella som ett led i rehabiliteringen. Sådana åtgärder bör diskuteras och planeras med Försäkringskassan. Vilande sjuk- eller aktivitetsersättning kan inte beviljas så länge arbetslivs- inriktade rehabiliteringsåtgärder pågår.

En försäkrad som upprepade gånger prövar att arbeta kan inte räkna med att få någon ny provotid med bibehållen sjukersättning och aktivitetsersättning när totalt tre månader har passerat. Den försäkrade får i stället sin ersättning vilande direkt när arbetet börjar.

När den försäkrade vill avbryta arbetsförsöket eller studierna och få tillbaka sin sjuk- eller aktivitetsersättning ska han eller hon anmäla det skriftligt till Försäkringskassan. En sådan anmälan innebär att den försäkrade ska kunna få tillbaka ersättningen i enlighet med det ursprungliga beslutet vad gäller nivå av ersättning, liksom beslutets varaktighet i det fall det rör sig om aktivitetsersättning eller tidsbegränsad sjukersättning.

Andra ersättningar under vilandetiden

Den som har sin sjuk- eller aktivitetsersättning vilande vid arbete kan få sjuklön och sjukpenning utbetald på vanligt sätt på den del han eller hon arbetar. Även föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och havandeskapspenning kan betalas ut under tid med vilande sjuk- eller aktivitetsersättning, dock under förutsättning att det rör sig om enstaka dagar eller kortare perioder. Vid upprepade avbrott i arbetet av nämnda orsaker tar Försäkringskassan ställning till om sjuk- eller aktivitetsersättningen åter ska betalas ut.

Försäkringskassan får upphäva ett beslut om vilandeförklaring utan att den försäkrade har begärt det om den försäkrade insjuknar och beräknas bli långvarigt sjuk. Bedömningen av när vilandeförklaringen ska upphävas och sjuk- eller aktivitetsersättning åter ska betalas ut, görs utifrån den försäkrades prognos om

tillfrisknande och återgång i arbete. I bedömningen får också hänsyn tas till hur länge den försäkrade varit i arbete, hur länge arbetet är avsett att pågå m.m.

Beslutet om vilandeförklaring kan också upphävas om den försäkrade helt eller delvis avbryter arbetsförsöket eller studierna för att i istället uppbära föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning eller havandeskapspenning. Detta gäller dock inte om det handlar om enstaka dagar eller en kortare period av frånvaro från arbetet.

Vid upprepade avbrott i arbetet av ovan nämnda orsaker får diskussion ske mellan den försäkrade och Försäkringskassan om hur frånvaron påverkar arbetsförsöket. Av propositionen Vilande förtidspension (prop. 1999/2000:4) framgår att hel frånvaro från arbetet i mer än en månad bör medföra att Försäkringskassan fattar beslut om att åter betala ut sjuk- eller aktivitetsersättning.

Arbetskadelivränta, ska förklaras vilande när ersättningen görs vilande, om livräntan är samordnad med sjuk- eller aktivitetsersättningen. Även livränta enligt lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd som är samordnad med sjuk- eller aktivitetsersättning ska förklaras vilande, när ersättningen görs vilande. Om den försäkrade uppbär handikappersättning ska denna omprövas i samband med att den försäkrades sjuk- eller aktivitetsersättning förklaras vilande.

Möjligheten att få bostadstillägg finns kvar under hela vilandetiden, dvs. maximalt 24 månader. Det innebär att även den som fått hela sin sjuk- eller aktivitetsersättning förklarad vilande kan få bostadstillägg om reglerna för inkomstberäkning medger det.

4.4 Minskning eller indragning

Bestämmelser om möjlighet för Försäkringskassan att minska och dra in sjukersättning och aktivitetsersättning återfinns i huvudsak i kap. 16 AFL. En minskning eller indragning av sjuk-

eller aktivitetsersättning blir aktuell när Försäkringskassans utredning visar att den försäkrades arbetsförmåga väsentligt har förbättrats. En försäkrad som regelbundet och under en längre tid har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjuk- eller aktivitetsersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en väsentligt förbättrad arbetsförmåga. Den försäkrade kan dessutom helt eller delvis vägras sjuk- eller aktivitetsersättning om han eller hon utan giltig anledning vägrar att genomgå behandling, utredning eller rehabilitering. En förutsättning för indragningen är att den försäkrade har erinrats om att detta kan bli följden av hennes eller hans vägran. En erinran ska vara skriftlig.

5 Personer med sjukersättning eller aktivitetsersättning – fakta och statistik

Antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning uppgick i slutet av år 2007 till cirka 550 000 personer. Av dessa har cirka 21 procent tidsbegränsad ersättning och cirka 28 procent ersättningen partiellt. Medianåldern för hela gruppen är 55 år och den genomsnittliga tiden för att ha uppburit förmånen är sju år.

Tabell 5.1 Antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning november 2007

	Hel	Partiell	Summa
Tidsbegränsad	77 000	37 000	114 000
Ej tidsbegränsad	319 000	118 000	437 000 ¹⁴
Summa	395 000	156 000	551 000

Källa: Försäkringskassan

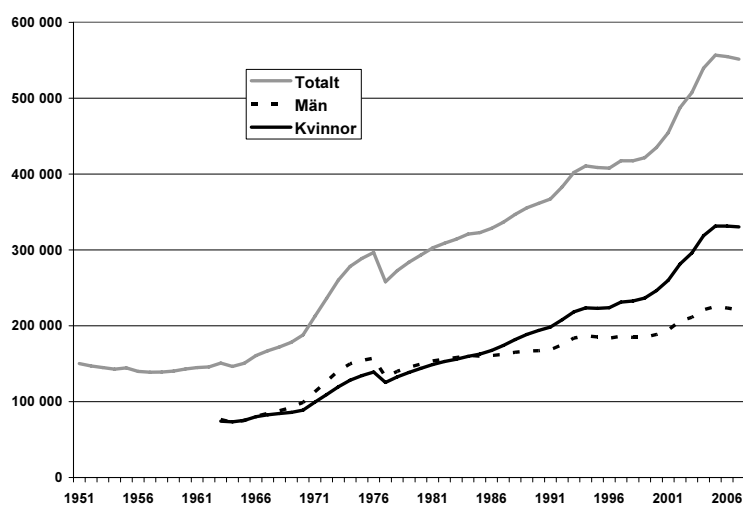
Även om antalet sjukskrivna har minskat ganska kraftigt sedan år 2002 har antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning ökat med i stort sett lika många. Denna utveckling förefaller svår att vända på kort sikt, även om ökningen av antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning nu planat ut och gruppen med stor sannolikhet kommer att minska under de kommande åren även

¹⁴ Ca 427 000 av dessa uppbar sjukersättning i augusti 2007.

utan åtgärder, främst på grund av en ökad övergång till ålderspension.

Antalet som uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning ökade kraftigt under 2000-talets början, efter en utplaning under 1990-talet. Gruppen har under de senaste fem åren ökat antalsmässigt med 110 000 vilket motsvarar ungefär en fjärdedel. Kvinnorna står för den största delen av ökningen. På längre sikt har naturligtvis kvinnornas successiva inträde på arbetsmarknaden haft stor betydelse för denna ökning, men kvinnornas andel av har successivt ökat snabbare än deras arbetskraftsdeltagande.

Diagram 5.1. Antal personer med sjuk- eller aktivitetsersättning 1951–2007

Källa: Försäkringskassan

Ökningen av antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning under de senaste åren beror på den kraftiga ökningen av långtids-sjukskrivna som ägde rum 1998 – 2003. Nybeviljandet av sjuk- och aktivitetsersättningar ökade från i genomsnitt 40 000 per år under andra hälften av 1990-talet till över 70 000 under 2003 –

2004. Från och med 2005 har antalet nybeviljade ersättningar avtagit något i takt med att långtidssjukskrivningarna har minskat, men fortfarande beviljas inemot 50 000 personer per år en sjuk- eller aktivitetsersättning. Samtidigt har utflödet till ålderspension legat kvar på en tämligen konstant nivå på cirka 40 000 personer.

Sjukersättning beviljas ofta efter ungefär ett års sjukskrivning. Ungefär hälften av dem som varit sjukskrivna ett år beviljas sjuk- eller aktivitetsersättning. Sammansättningen av dem som beviljas ersättning i dag skiljer sig en hel del från hela gruppen. Bland de nybeviljade återfinns relativt sett fler kvinnor och något fler yngre än tidigare.

Ungefär hälften av alla personer med sjuk- eller aktivitetsersättning är över 55 år, och ungefär 60 procent är kvinnor (jämfört med cirka 63 procent av de sjukskrivna). Bland dem som de senaste åren beviljats ersättning ökar andelen kvinnor ganska snabbt. Detta är en följd av att kvinnorna utgjort och utgör en stor andel av dem som blev långtidssjukskrivna under perioden 1998 – 2003. Relativt sett fler yngre får sjuk- eller aktivitetsersättning i dag jämfört med för 10 år sedan, men uppgången sker från en låg nivå. Den enda grupp där nybeviljandet har minskat är åldersgruppen 60 – 64 år.

Fler med sjuk- eller aktivitetsersättning i högre åldrar

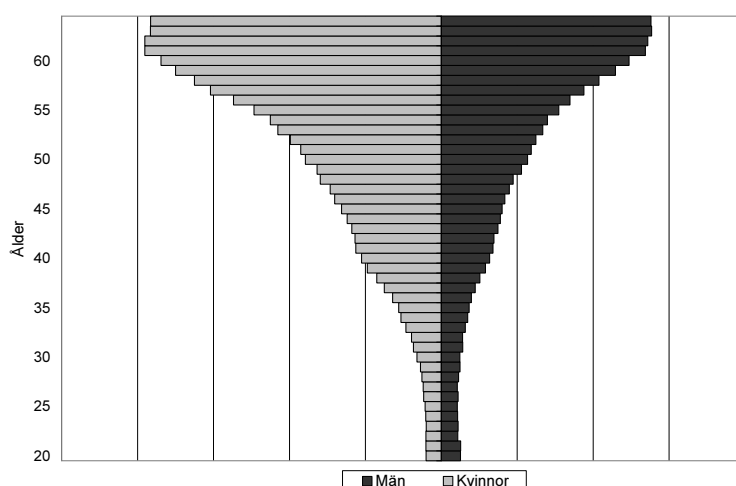
Andelen med sjuk- eller aktivitetsersättning i varje årskull ökar givetvis med högre ålder. I diagram 5.3 visas andelen personer som fått en ersättning i procent av totala antalet personer i varje åldersklass december 2005. Det framgår att andelen personer med sjukersättning är högst i de äldre åldersgrupperna; andelen för 64-åringar är dubbelt så hög som för 56-åringar. Kvinnor ligger genomgående något högre än män. Ca 40 procent av 64-åriga kvinnor har ersättning, bland män drygt 30 procent. Medelåldern bland dem med sjuk- eller aktivitetsersättning är drygt 52 år och

hälften är 56 år och äldre. Det föreligger ingen skillnad i ålderssammansättning mellan kvinnor och män.

I december 2007 hade 550 000 personer eller 10 procent av hela befolkningen i åldrarna 19 – 64 år sjuk- eller aktivitetsersättning. Andelen för kvinnor var 12 procent, för män 8 procent.

Förslagen i denna promemoria gäller personer med icke tidsbegränsad sjuk- eller aktivitetsersättning. Jämfört med hela kollektivet är medianåldern något högre i denna grupp, och andelen kvinnor något lägre (58 jämfört med 60 procent).

Diagram 5.2 Ålderspyramid, personer med sjuk- eller aktivitetsersättning 2005

Källa: SCB, databasen LISA

Partiella ersättningar

Sjuk- och aktivitetsersättning kan utges som hel eller partiell. Partiell sjukersättning är jämförelsevis ovanlig bland unga – endast 8 procent av förmånerna bland dem under 30 år är par-

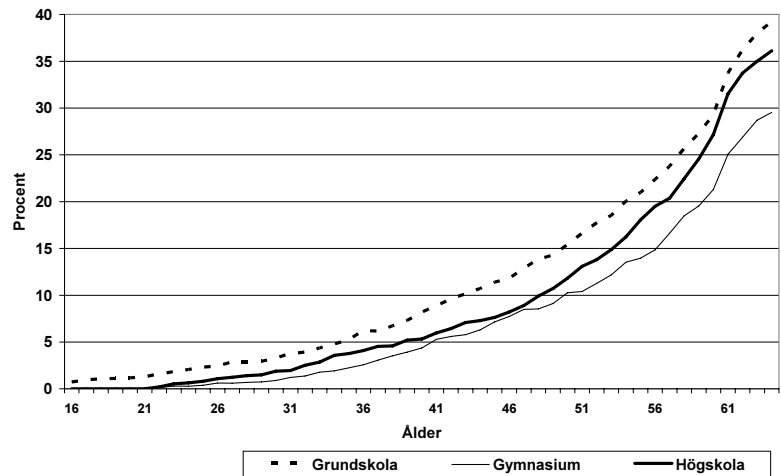
tiella. Partiell ersättning är klart vanligare bland kvinnor – orsaken till detta är oklar. Det kan ha att göra med att deltidsarbete är vanligare bland kvinnor och att på så vis graden av sjukersättning inte är kopplad till den faktiska arbetsförmågan utan relaterad till den omfattning det tidigare arbetet utfördes. En annan tänkbar orsak till att partiell förmån är mer frekvent bland kvinnor är att hushållsarbete beaktas i viss omfattning när rätten till ersättning prövas. I genomsnitt är var tredje ersättning partiell bland kvinnor, medan det är var femte bland män.

Bland personer med partiell ersättning uppbär cirka 80 procent lön. Bland övriga uppbär hälften ingen ersättning alls. Resterande tio procent uppbär antingen arbetsmarknadsstöd eller social- och/eller bostadsbidrag.

Socio-ekonomisk bakgrund bland personer med sjuk- eller aktivitetsersättning

Sjuk- eller aktivitetsersättning är, precis som bland sjukskrivna, vanligast bland lågutbildade. Bland kvinnor i högre åldrar som beviljats ersättning under de tre senaste åren är det dock lika vanligt förekommande bland högskoleutbildade som bland låg- och medelutbildade.

Diagram 5.3. Andel kvinnor med sjuk- eller aktivitetsersättning efter utbildningsnivå 2005

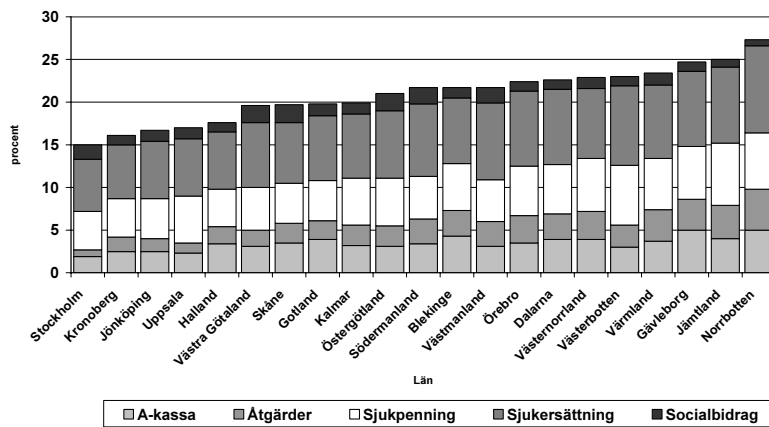

Källa: SCB, databasen LISA

Stora regionala skillnader

De regionala skillnaderna i andelen personer med sjuk- eller aktivitetsersättning är relativt stor. I Västerbottens län har 14 procent av den yrkesverksamma befolkningen beviljats ersättning, i Stockholms län 8 procent. Glesbygdskommuner har en betydligt högre andel personer med sjuk- eller aktivitetsersättning än storstadskommuner. Vissa bedömare tillskriver detta skillnader i arbetskraftsefterfrågan och i skillnader i arbetssätt och tillämpning av regelverket vid försäkringskassor och arbetsförmedlingar.

Diagram 5.4. Andel personer (i helårsekvivalenter) som försörjs av transfereringar 2006

Källa: SCB, Finansdepartementet

Fler med psykiska diagnoser

Den största diagnosgruppen bland personer som beviljades sjuk- eller aktivitetsersättning 2006 var sjukdomar i muskler, skelett och bindväv med 40 procent. Andelen med psykiska sjukdomar har ökat kraftigt under de senaste 15 åren. Av nybeviljade ersättningar 2006 utgjorde gruppen psykiska sjukdomar 28 procent, att jämföra med 17 procent år 1992. I yngre åldrar var psykiska sjukdomar den dominerande diagnosen 2006.

Tabell 5.2 Diagnoser för nybeviljade sjuk- eller aktivitetsersättningar i olika åldersgrupper 2006 (procent)

	19–29 år	30–64 år	Alla
Tumörer	1,5	2,7	2,6
Sjukdomar i endokrina organ	1,4	2,3	2,3
Psykiska diagnoser	63,3	25,3	27,8
Skador i nervsystemet	7,5	3,8	4,1
Synskador	0,6	0,5	0,5
Hörselskador	2,2	1,6	1,6
Cirkulationsbesvär	0,7	7,7	7,3
Sjukdomar i andningsorgan	0,3	2,0	1,9
Rörelsehinder	6,5	41,1	38,9
Skador/förgiftningar	6,1	5,3	5,4
Utbrändhet och liknande	0,1	1,4	1,3
Övrigt	9,8	6,1	6,4
Summa	100,0	100,0	100,0

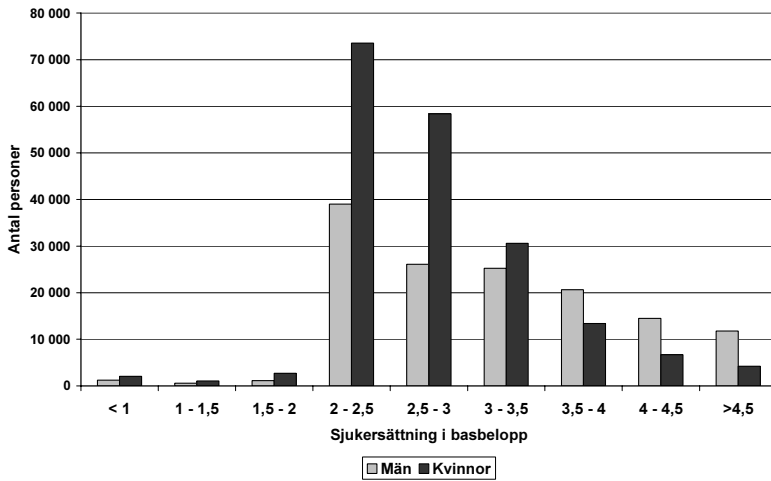
Källa: Försäkringskassan

Nivåer på sjukersättning – fördelning för män och kvinnor

Sjukersättningens omfattning beror i de allra flesta fall på tidigare inkomst – precis som för sjukpenning men på en lägre nivå – 64 procent. Vidare finns ett grundskydd i form av en garantiersättning. Den inkomstrelaterade sjuk- och aktivitetsersättningen grundas på en antagandeinkomst som utgörs av de tre högsta årsinkomsterna som intjänats under en given period, en s.k. ramtid. Längden på denna varierar med den försäkrades ålder (se vidare avsnitt 4). Garantiersättningen uppgår till 98 800 kronor, motsvarande 2,4 prisbasbelopp.

Cirka 75 000 personer eller cirka 15 procent uppbär enbart garantiersättning – de flesta är yngre än 40 år. För det övriga kollektivet ser fördelningen av sjukersättningen ut enligt nedanstående figur.

Diagram 5.5. Fördelning av sjukersättningsbelopp, män och kvinnor, 2005

Källa: SCB, Lisa-databasen

Den utbetalda sjukersättningen är väsentligt lägre bland kvinnor än män. Detta avspeglar lägre antagandeinkomster och kortare ramtider.

Om man däremot betraktar disponibla inkomster per konsumtionsenhet (hushållsmedlem), har kvinnor med sjukersättning väl så höga eller till och med högre inkomster än män. Detta beror till största delen på att kvinnor med sjukersättning i mycket högre grad är gifta/sammanboende än män. Den disponibla inkomsten i hushållet kan möjligen ha betydelse för benägenheten att börja förvärvsarbete, oavsett nivån på den individuella sjukersättningen.

Litet återflöde till arbetskraften

Mindre än en procent av antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning återvänder till arbetskraften varje år. I en rapport från Försäkringskassan ("Vägen tillbaka", 2007:12) konstateras att av dagens 550 000 personer med sjuk- eller aktivitetsersättning återgår endast cirka två – tre tusen till arbete eller arbetsmarknaden varje år. Medelåldern för de som återgår är 40 år, jämfört med 55 år för hela kollektivet. Personer med psykiska diagnoser är överrepresenterade.

Antalet som återvänder till arbetsmarknaden måste öka om antalet personer som uppstår sjuk- eller aktivitetsersättning ska kunna minska på något mer påtagligt sätt under de närmaste 5 – 10 åren.

Antalet personer som arbetar med vilande sjuk- eller aktivitetsersättning är lägre än vad som ursprungligen var förväntat. I oktober 2007 utnyttjade ca 4 500 personer denna möjlighet. Detta är knappt en procent av dem som uppstår aktivitets- eller sjukersättning. Det har också framkommit att en stor del återvänder till sin förmån efter relativt kort tid. Orsakerna till att inte fler har utnyttjat denna möjlighet är främst svårigheterna att hitta passande arbeten men det kan också konstateras att inställningen inte varit särskilt positiv hos arbetsgivare eller arbetsförmedlingar till att personer med aktivitets- eller sjukersättning försöker komma in på eller återgå till arbetslivet.

Arbetsgruppens bedömning är att den grupp med sjuk- och aktivitetsersättning som återgår till arbetskraften skulle kunna vara större. Enligt flera underökningar har en betydande andel av personer med sjukersättning kvarstående arbetsförmåga. Enligt en studie av Försäkringskassan (januari 2008) uppger cirka 12 procent av gruppen att man skulle kunna utföra arbete med vissa förändringar av arbetsförhållandena – även utan ekonomiska incitament. Ungefär samma resultat erhöles i det s.k. Pila-projektet. Pila-projektet innefattar en genomgång och granskning av samtliga långa sjukfall, tidsbegränsade sjukersättningar och aktivitetsersättningar. I oklara eller svårbedömda ärenden anlitas

en utomstående utredningstjänst för bedömning av medicinskt tillstånd och arbetsförmåga. Pilprojektet genomförs på uppdrag av regeringen i samarbete med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen

Ett annat faktum som talar för att flera skulle kunna återgå i arbete är de stora regionala skillnaderna i antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning. I Stockholms län uppbär 8 procent sjuk- eller aktivitetsersättning, i Västerbotten 14 procent. Skillnaderna mellan enskilda kommuner är mycket större, och kan rimligen inte bero på skillnader i hälsa och/eller arbetsförmåga.

6 Utgångspunkter för arbetsgruppens arbete

6.1 Inledning

I detta avsnitt presenteras utgångspunkterna för arbetsgruppens arbete att minska utanförskapet för personer med sjukersättning. Arbetet har resulterat i de förslag som presenteras i avsnitt 7. Inledningsvis redovisas de åtgärder som regeringen redan har vidtagit för att minska utanförskapet och som berör de personer som i dag uppbär sjukersättning. Därefter redovisas övriga utgångspunkter för arbetsgruppens arbete och de förslag som lämnas i denna departementspromemoria.

6.2 Aviserade och genomförda förslag för att underlätta återgång till arbete

Det förslag till särskilda regler för personer med sjukersättning som vill pröva att arbeta som lämnas i denna promemoria har aviserats i budgetpropositionen 2008. Därutöver har regeringen aviserat ytterligare ett antal åtgärder som beräknas förkorta sjukskrivningarna och minska inflödet i sjukersättningen. Regeringen har dessutom redan vidtagit flera åtgärder som underlättar återgången till arbete för personer som uppbär sjukersättning.

Jobbskatteavdrag

Vid årsskiftet 2006/2007 infördes en skattelättnad på inkomster av anställning och aktiv näringsverksamhet (arbetsinkomster) i form av en skattereduktion – det så kallade jobbskatteavdraget. Syftet med jobbskatteavdraget är att förstärka drivkrafterna till arbete, särskilt för låg- och medelinkomsttagare. Avdraget gör det mer lönsamt att arbeta för dem som i dag står utanför arbetsmarknaden men det bidrar också, genom sänkta marginalskatter, till ett ökat arbetsutbud för dem som redan har ett arbete. Jobbskatteavdraget har utformats så att den procentuella förändringen av både nettoinkomsten och skatten är störst för låg- och medelinkomsttagare. Som ett led i ansträngningarna att ytterligare stimulera arbetsutbudet förstärktes jobbskatteavdraget den 1 januari 2008.

Nystartsjobb och nyfriskjobb

Sedan den 1 januari 2007 har bland annat sjukskrivna och personer med sjuk- och aktivitetsersättning rätt till nystartsjobb. Detta innebär något förenklat att en arbetsgivare som anställer en person med rätt till nystartsjobb får tillbaka de arbetsgivaravgifter som arbetsgivaren betalar för den anställde, under lika lång tid som den anställde varit borta från arbetsmarknaden, dock längst 5 år.

Vid utgången av december 2007 hade totalt 12 724 personer beviljats nystartsjobb. Statistiken visar dock att gruppen med sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjuk- eller aktivitetsersättning som erhållit ett nystartsjobb är liten, endast 252 personer. För att öka denna grupps möjlighet att återkomma i arbetslivet infördes den 1 januari 2008 en särskild form av nystartsjobb, nyfriskjobb. Nedsättningen av arbetsgivaravgifterna i dessa nystartsjobb är 32,42 procent av lönen precis som i vanliga nystartsjobb, plus ett belopp som motsvarar de arbetsgivaravgifter arbetsgivaren faktiskt betalar in. Vanligen är dessa också

32,42 procent av lönen, men i vissa fall, till exempel när det gäller ungdomar, är de något lägre.

Försöksverksamhet med alternativa insatser för långtidssjukskrivna

För att underlätta övergången till arbete för personer som i dag har en tidsbegränsad sjukersättning har regeringen gett Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen i uppdrag att utforma en försöksverksamhet för att genom upphandling anlita privata företag för förmedling av arbeten till personer med tidsbegränsad sjukersättning. I den förmedlingsuppgift som ett privat företag åtar sig inom ramen för försöksverksamheten ska även ingå behövlig rehabilitering.

Översyn av aktivitetsersättning

Regeringen har den 20 december 2007 gett en särskild utredare i uppdrag att se över de nuvarande reglerna för aktivitetsersättning (dir. 2007:183). Utredarens uppgift är bland annat att föreslå hur det stöd som ungdomarna i dag erhåller i ökad utsträckning ska fokuseras på återgång eller inträde i arbete. Uppdraget inbegriper de aktiviteter, rehabiliteringsinsatser och andra åtgärder som vidtas för ungdomar med aktivitetsersättning av Försäkringskassan, eller av andra myndigheter eller instanser.

Bostadstillägg

Personer med låg aktivitets- eller sjukersättning har i vissa fall rätt till bostadstillägg. Bostadstillägg kan även betalas ut som ett komplement till ålderspensionen. Bostadstillägget minskas med hänsyn till den försäkrades inkomster och förmögenhet. Från och med den 1 januari 2008 ändrades reglerna så att endast hälften av arbetsinkomsterna beaktas när bostadstillägget beräknas

mot tidigare 80 procent. Genom ändringen minskar marginal-effekterna vid arbete.

Aviserade åtgärder för att minska antalet nya sjukersättningar

Regeringen har i budgetpropositionen för 2008 aviserat ett antal åtgärder som syftar till att förkorta sjukskrivningarna och minska antalet nybeviljade sjukersättningar. De aviserade åtgärderna har presenterats i detalj i två departementspromemorior (Införande av en rehabiliteringskedja Ds 2008:3 och Ettårsgräns för sjukpenning och införande av förlängd sjukpenning Ds 2008:4). Förslagen innebär i korthet att en ny rehabiliteringskedja ska införas med fasta tidpunkter för bedömningar av arbetsförmåga och rehabiliteringsbehov. Det föreslås också att sjukpenning normalt ska kunna betalas ut som längst under 12 månader. Är arbetsförmågan fortsatt nedsatt ska en förlängd sjukpenning kunna betalas ut. Som ett stöd för den nya rehabiliteringskedjan ska den medicinska och arbetslivsinriktade rehabiliteringen förbättras.

Dessutom har regeringen aviserat flera förslag för bättre prövning av sjuk- och aktivitetsersättningen. Ett av förslagen innebär att kriterierna för rätt till sjukersättning ska skärpas. Förslaget utvecklas vidare i departementspromemorian Införande av en rehabiliteringskedja (Ds 2008:3). I promemorian föreslås också att möjligheten till en tidsbegränsad sjukersättning ska avskaffas. De personer som uppbär tidsbegränsad sjukersättning vid ikraftträdandet ska kunna få denna ersättning förlängd under en begränsad period enligt de kriterier som gäller i dag. De gällande kriterierna för rätt till sjukersättning har redovisats i avsnitt 2. När dessa förslag genomförs kommer antalet personer som nybeviljas en sjukersättning att bli betydligt lägre. Övriga aviserade förslag som syftar till bättre prövning av rätten till sjukersättning har utvecklats och redovisats i del 2 av denna departementspromemoria.

6.3 Allmänna utgångspunkter

Ytterst få personer med sjuk- eller aktivitetsersättning återgår till arbete. Detta trots att det kan förutsättas att det finns viss restarbetsförmåga kvar bland personer inom denna grupp. Detta bekräftas av preliminära resultat från en ännu ej publicerad studie från Försäkringskassan som visar att cirka 12 procent av personer med sjuk- eller aktivitetsersättning skulle kunna utföra arbete under vissa förutsättningar.

De förändringar som har genomförts eller planeras att genomföras i skatte- och transfereringssystemen ökar drivkrafterna för långtidssjukskrivna att återkomma till arbetslivet och minskar arbetsgivarens kostnader att anställa dessa personer. En särskilt problematisk grupp är de personer som har beviljats en varaktig sjukersättning. I dag är det 440 000 personer. För att möjliggöra en övergång i arbete i någon större omfattning för denna grupp av individer krävs ytterligare insatser, utöver dem som regeringen redan har gjort. Det övergripande syftet med denna promemoria är att i detalj presentera sådana åtgärder. Utgångspunkten är aviseringen i budgetpropositionen för 2008 att personer som uppbär en varaktigt beviljad sjukersättning ska få långtgående möjligheter att pröva sin arbetsförmåga.

Arbetsgruppen konstaterar att de inläsningseffekter som förekommer i dagens system har lett till att färre än en procent av de som en gång beviljats sjukersättning återgår i arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Detta är i allt väsentligt ett misslyckande för den arbetsmetod som tillämpats hittills. Även när det gäller den nya form av tidsbegränsad sjukersättning som infördes 2003 är resultaten så här långt tyvärr nedslående.

Slutsatsen som måste dras av erfarenheterna från den svenska modellen på ohälsområdet är att det har visat sig svårt att genom kontrollåtgärder, i form av försäkringsmedicinska bedömningar och uppföljning av arbetsförmågan, åstadkomma återgång i arbete. Inte heller har införandet av möjligheten att arbeta med sjukersättningen vilande lett till någon nämnvärd ökning av antalet personer som lämnar sjukersättningen. I okto-

ber 2007 utnyttjade 4 500 personer denna möjlighet. Skälet är egentligen uppenbart. Individen saknar den trygghet som behövs för att han eller hon ska våga ta det första steget ut i arbetslivet.

Bristen på trygghet leder i sin tur till att motivationen att försöka arbeta blir lägre än den hade behövt vara. Det uppstår därmed något slags dragkamp där Försäkringskassan har i uppgift att, ofta mot individens eget intresse, bevisa att han eller hon har eller har återfått arbetsförmåga. Erfarenheterna från projektet Pilotinsatser för långtidssjukskrivna till arbete s.k. Pilaprojektet, visar med all önskvärd tydlighet att detta sätt att arbeta inte påtagligt kan förbättra förutsättningarna för återgång i arbete. Pilaprojektet omfattar en genomgång och granskning av samtliga långa sjukfall, tidsbegränsade sjukersättningar och aktivitetsersättningar. I oklara eller svårbedömda ärenden anlitas en utomstående utredningstjänst för bedömning av medicinskt tillstånd och arbetsförmåga. Pilaprojektet genomförs på uppdrag av regeringen i samarbete med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

Genom att i stället arbeta med aktiva rehabiliteringsinsatser kan resultaten förmodligen förbättras. Rehabiliteringsgaranti är ett sådant angreppssätt, bland flera. Aktiva rehabiliteringsinsatser står dock inte i motsatsförhållande till reformer av skatte- och bidragssystem som samtidigt förbättrar individernas ekonomiska trygghet och ökar deras ekonomiska utbyte av arbete och arbetsförsök.

Av erfarenheter från andra länder framgår att det är fullt möjligt att via förändringar av skatte- och bidragssystem stimulera människor att gå från bidragsberoende till egenförsörjning. Det finns egentligen inga skäl att utgå från att liknande mekanismer inte skulle fungera i Sverige. Frågan är emellertid inte okomplicerad. Erfarenheter från bland annat USA (Moffit, 2003, se avsnitt 14) visar att en minskning av marginaleffekterna i olika bidragssystem fungerar som ett tveeggat svärd. Samtidigt som arbetsutbudet tveklöst ökar bland personer som i utgångsläget har ett lågt eller obefintligt arbetsutbud, finns risk för att grupper som i utgångsläget har ett högt eller normalt arbetsutbud

minskar sitt arbetsutbud som en naturlig konsekvens av de minskade marginaleffekterna.

Arbetsgruppen har därför dragit slutsatsen att en reform som syftar till att minska marginaleffekterna för personer som står utanför arbetsmarknaden i första hand bör rikta sig till grupper som med stor sannolikhet, med dagens regelverk, aldrig skulle komma att återvända till arbetsmarknaden. Därför kommer de förslag som presenteras nedan endast att beröra en sådan grupp. Den grupp som lyfts fram i budgetpropositionen är de personer som i augusti 2007 uppbar en icke tidsbegränsad sjukersättning. Arbetsgruppen anser det som en lämplig avgränsning för de förslag som lämnats i denna promemoria. För dessa, i dag ca 427 000 personer, är sannolikheten att återvända till arbetsmarknaden under en procent.

En ambition för arbetsgruppen har varit att öka flexibiliteten i sjukersättningssystemet så att även små arbetsinsatser stimuleras. Dagens ersättningsregler, med möjligheter till en ersättning med 75, 50 eller 25 procent, ger inte utrymme för individen att utnyttja en liten restarbetsförmåga och upplevs därför ofta som otympliga. Exempelvis skulle en person som höjer sitt arbetsutbud med 10 procentenheter, från 50 till 60 procent, få ersättningen sänkt med 25 procentenheter, från 50 till 25 procent. Marginaleffekterna kan i detta fall överstiga 100 procent.

Mot bakgrund av vad som redovisas ovan har arbetsgruppen kommit fram till att det för det första behövs ett regelverk som ger långtgående trygghet för individen om han eller hon vill pröva att arbeta eller utnyttja sin restarbetsförmåga. För det andra bör det nuvarande systemet med partiella ersättningar ersättas med ett nytt som ökar flexibiliteten, ger lägre marginaleffekter och därmed stimulerar arbetsutbudet. Detta åstadkoms genom att arbetsinkomsterna avräknas steglöst från sjukersättningen.

Ytterligare en ambition för arbetsgruppens arbete har varit att det system som presenteras inte bara ska öka arbetsutbudet bland personer med varaktigt beviljad sjukersättning. Det ska också finnas inslag som gör det möjligt och intressant för männi-

skor som i dag har sjukersättning att helt eller delvis lämna detta försörjningssystem.

En utgångspunkt för arbetet har således varit att minimera marginaleffekterna och öka flexibiliteten, men utan att systemet av allmänheten upplevs som alltför generöst eller orättvist. Det kan exempelvis uppfattas som orimligt att en person som beviljats sjukersättning för ca 20 år sedan, efter en framgångsrik rehabilitering och många års arbete, uppnår en inkomstnivå som betydligt överstiger genomsnittsinkomsten i samhället, men trots detta kan behålla delar av sin sjukersättning fram till pensionen. Arbetsgruppen har beaktat problem av denna art i utformningen av förslagen.

Slutligen har arbetsgruppen ansett det viktigt att reglerna är transparenta och lätta att förstå för den enskilde. Lika angeläget är det att administrationen av regelverket är enkel och att de uppgifter som behövs t.ex. för att följa upp preliminära inkomstuppgifter kan tas fram. Hänsyn har tagits till de administrativa rutiner som tillämpas när det gäller sjukersättning och relaterade förmåner. Det finns en rad förmåner och ersättningar som på olika sätt samverkar och samvarierar med sjukersättningen. Dessbättre har arbetsgruppen inte upptäckt några oöverstigliga hinder för implementeringen av förslagen. Dock sätter socialförsäkringens och skattesystemets regelverk vissa ramar som i viss mån har påverkat utformningen.

Bland de system som samverkar finns, förutom skattesystemet, olika livräntor, bostadstillägg till pensionärer, föräldrapenning, handikappersättning, sjukpenning, pensionssystemet, efterlevandepension samt arbetslöshetsersättning. Slutligen begränsas förslaget av det regelverk som redan i dag finns när det gäller möjligheter att utnyttja en ringa återstående arbetsförmåga för personer som har hel sjukersättning, under förutsättning att man inte vill försämra villkoren för någon enskild grupp.

Med beaktande av ovannämnda aspekter har arbetsgruppen utarbetat ett antal förslag i syfte att öka arbetsutbudet bland personer som har beviljats sjukersättning tills vidare. Förslagen

redovisas i avsnitt 7. Kompletterande förslag redovisas i avsnitt 8 till 12.

7 Grundläggande förslag och överväganden

7.1 Inledning

I detta avsnitt lämnas förslag som syftar till att öka arbetsutbudet för personer som uppbär en tills vidare beviljad sjukersättning. Förslagen begränsas till den grupp som hade beviljats en sådan ersättning senast från och med augusti 2007. Förslagen innebär att denna grupp ges en möjlighet att arbeta efter sin förmåga, utan att det föranleder en förnyad prövning av arbetsförmågan. Det lämnas också förslag till s.k. steglös avräkning. Steglös avräkning innebär att sjukersättningen minskas med hänsyn till den enskildes arbetsinkomster, inkomster från näringsverksamhet och andra inkomster som är pensionsgrundande. Den inkomst som ska minska sjukersättningen kallas för reduceringsinkomsten. Förslaget om särskilda regler och steglös avräkning ska gälla både personer som uppbär hel sjukersättning och dem som uppbär ersättningen partiellt.

7.2 Rätten till sjukersättning

Arbetsgruppens förslag: Särskilda regler ska gälla för personer som beviljats icke tidsbegränsad sjukersättning senast från och med augusti 2007.

De särskilda reglerna innebär att den försäkrade ska kunna arbeta efter sin förmåga utan att bli föremål för en förnyad prövning av arbetsförmågan.

Dessa regler ersätter bestämmelserna om vilande sjukersättning för denna grupp.

Skälen för arbetsgruppens förslag: I avsnitt 4 har arbetsgruppen identifierat mekanismer i sjukförsäkringen som utgör ett hinder för en person med sjukersättning att pröva sin arbetsförmåga. Det framgår att individen i dag saknar den trygghet som behövs för att han eller hon ska våga ta det första steget ut i arbetslivet. Beslutet om en varaktig sjukersättning innebär i praktiken att försörjningen är tryggad till dess att den ersättningsberättigade övergår till ålderspension. När det gäller långvarigt och kroniskt sjuka personer så är det naturligtvis rimligt att så är fallet. De personer som vill pröva att arbeta riskerar dock sin framtida försörjningstrygghet. Även möjligheterna att pröva arbetsförmågan med ersättningen vilande under två år kan uppfattas som osäkra.

Ett annat inslag som kan verka återhållande på arbetsutbudet är att sjukersättning i partiell omfattning endast kan beviljas med 25, 50 eller 75 procent. Det krävs således en väsentlig förbättring av arbetsförmågan för att en person med sjukersättning ska kunna börja arbeta eller, vid partiell ersättning, öka sitt arbetsutbud. De personer som upplever en viss förbättring av arbetsförmågan möts av marginaleffekter som kan överstiga 100 procent. Detta kan leda till att personen helt avstår från att tillvarata denna förbättring. Samma gäller för personer med diagnoser som medger ett arbete under en kortare period då och då, men som mellan dessa perioder helt saknar arbetsförmåga.

Arbetsgruppen anser att det behövs flexibla regler för att fler personer med icke tidsbegränsad sjukersättning ska kunna och våga återgå till arbetsmarknaden helt eller delvis. Arbetsgruppen föreslår därför att personer med icke tidsbegränsad sjukersättning ska kunna arbeta efter sin förmåga, utan att arbetsförmågan omprövas av Försäkringskassan.

Ett liknande förslag har lämnats av Förtidspensionsutredningen (SOU 1997:166). Utredningens förslag gällde samtliga personer med sjukersättning. Arbetsgruppen ser dock en risk att tillströmningen till sjukersättningen ökar med ett sådant förslag. Arbetsgruppen ansluter sig därför till den bedömning som regeringen gjort i budgetpropositionen för 2008 när det aktuella förslaget aviserades för första gången. Det föreslås således, till skillnad från Förtidspensionsutredningen, att möjligheten att arbeta utan att beslutet om sjukersättning påverkas endast ska gälla personer som beviljats en icke tidsbegränsad sjukersättning senast från och med augusti 2007. De föreslagna reglerna ersätter bestämmelserna för vilande sjukersättning för denna grupp.

Det som vid första anblick kan synas stötande med förslaget är att personer med sjukersättning i princip ges en försörjningsgaranti. Enligt arbetsgruppen får det dock anses som ett betydligt större problem att dagens regelverk kan ge upphov till inlåsnings effekter som hindrar människor att använda sin arbetsförmåga. Med de här föreslagna reglerna ges människor med nedsatt arbetsförmåga möjlighet att utnyttja den arbetsförmåga de trots allt kan ha. Arbetsgruppen gör inte bedömningen att de föreslagna reglerna leder till att ett stort antal personer helt lämnar sjukersättningssystemet och börjar arbeta. Den mer sannolika utvecklingen är att fler börjar arbeta i lite större utsträckning än i dag.

Ett stort antal personer har haft en icke tidsbegränsad sjukersättning från augusti 2007 eller tidigare och ingår således i den grupp som omfattas av de föreslagna särskilda reglerna. I dag gäller detta 430 000 personer, varav cirka 120 000 har partiell sjukersättning. När förslaget ska tillämpas, enligt förslaget den 1 januari 2009, har drygt 30 000 personer bland dessa dock hunnit

lämna sjukersättningen med ålderspension. Förslaget beräknas därför beröra ca 390 000 personer. I tabellen nedan visas gruppen med avseende på åldrar, kön samt hur länge de uppburit sin sjukersättning i december 2007. Sett till hela gruppen är drygt 58 procent kvinnor. Cirka 40 procent av gruppen är 60 år och äldre. Drygt 26 000 personer är yngre än 40 år. En stor andel har uppburit sin sjukersättning under en lång tid; av hela gruppen har 164 000 haft sjukersättning i minst tio år. Uppgift saknas för 18 000.

Tabell 7.1 Antalet med sjukersättning som har möjlighet att ansöka om särskilda regler 2009. December 2007.

Antal år med sjukersättning	<40 år		40-59 år		60+		Total, kvinnor och män
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Ingen uppgift	1 800	2 200	4 800	3 700	3 300	2 600	18 500
Minst 10 år	4 600	5 010	55 000	39 200	36 900	23 100	163 900
4-10 år	5 100	4 400	52 600	33 800	35 000	24 900	155 800
Högst 4 år	1 700	1 400	25 400	18 900	23 300	18 700	89 500
SUMMA	13 300	13 000	137 900	95 600	98 500	69 300	427 700

Källa: Försäkringskassan

7.3 Minskning av sjukersättningen i förhållande till andra inkomster.

Arbetsgruppens förslag: För försäkrade som arbetar med stöd av de särskilda reglerna ska ett avräkningssystem som kallas för steglös avräkning tillämpas. Vid steglös avräkning av sjukersättningen ska sjukersättningen minskas mot annan inkomst, kallad reduceringsinkomst, innan ersättningen betalas ut.

Skälen för arbetsgruppens förslag: I avsnitt 7.2 har arbetsgruppen föreslagit att personer med sjukersättning i vissa fall ska kunna arbeta utan att detta ska föranleda en förnyad prövning av arbetsförmågan. Det är dock inte rimligt att en ersättningsberättigad ska kunna ha andra inkomster i en obegränsad omfattning och samtidigt behålla hela sjukersättningen ograverad. Arbetsgruppen anser att den övriga inkomsten bör beaktas när den årliga sjukersättningen beräknas. Arbetsgruppen föreslår att för försäkrade som arbetar med stöd av de särskilda reglerna ska ett avräkningssystem som kallas för steglös avräkning tillämpas. Vid steglös avräkning av sjukersättningen ska sjukersättningen minskas i förhållande till hur stora arbetsinkomsterna och vissa andra inkomster är innan sjukersättningen betalas ut. Inkomsterna som påverkar sjukersättningens storlek kallas för reduceringsinkomst.

7.4 Reduceringsinkomsten

Arbetsgruppens förslag: Reduceringsinkomsten ska beräknas med utgångspunkt i den fastställda pensionsgrundande inkomsten enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Från denna pensionsgrundande inkomst ska avdrag göras för sådan inkomst som avses i 2 kap. 5 § 2 såvitt avser belopp enligt lägstnivån, 5, 7 och 17 nämnda lag. Därefter ska debiterad allmän pensionsavgift läggas till reduceringsinkomsten i den utsträckning avgiften hänför sig till de i reduceringsinkomsten inräknade inkomsterna.

I reduceringsinkomsten ska även ingå sådana utländska inkomster som skulle ha varit pensionsgrundande om de hade förvärvats i Sverige.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Den reduceringsinkomst som ska ligga till grund för minskningen av sjukersättningen ska i högsta möjliga mån avspegla de inkomster personen har haft

vid sidan av sin sjukersättning. Arbetsgruppen föreslår att denna reduceringsinkomst ska bestå av sådana inkomster som grundar rätt till pensionsgrundande inkomst enligt 2 kap. lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Härmed inkluderas t.ex. förvärvsinkomster i form av lön, inkomster från näringsverksamhet, sjukpenning, föräldrapenning vad gäller s.k. SGI-dagar, dagpenning från arbetslöshetskassa, aktivitetsstöd, vissa utbildningsbidrag och stipendier m.m. i inkomstbegreppet. Reduceringsinkomsten föreslås beräknas med utgångspunkt i den fastställda pensionsgrundande inkomsten. Därtill ska den debiterade allmänna pensionsavgiften läggas till när reduceringsinkomsten beräknas. Den allmänna pensionsavgiften reducerar den pensionsgrundande inkomsten. Genom denna återläggning avspeglar därmed reduceringsinkomsten mer de faktiska inkomster personen har haft vid sidan av sin sjukersättning. Däremot anser arbetsgruppen att vissa inkomster är olämpliga att inkludera i inkomstbegreppet. Hit hör

- föräldrapenning vad gäller s.k. lägstanivådagar,
- livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
- vårdbidrag enligt lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag och
- inkomstrelaterad sjukersättning.

Inkomstrelaterad sjukersättning och livränta kan inte ingå i reduceringsinkomsten då det är reduceringsinkomsten som ska reducera just dessa två inkomster.

Då arbetsgruppen är mån om att reglerna om steglös avräkning i största möjliga mån ska uppmuntra till arbete, gäller att reduceringsinkomsten även måste innehålla dagpenningförmåner som t.ex. sjukpenning, föräldrapenning på SGI-nivå med mera. Om sådana inkomstslag inte skulle ingå i reduceringsinkomsten skulle situationer kunna uppstå där det för den enskilde lönar sig att avstå från arbete och i istället uppbära en dagpenningförmån genom att sjukersättningen därigenom inte reduceras.

Emellertid anser arbetsgruppen att föräldrapenning vad gäller lägstanivådagar inte bör inkluderas i reduceringsinkomsten. I dag gäller att en person som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning kan ta ut dessa lägstanivådagar, utan att sjukersättningen påverkas. Ersättningen för dessa dagar är 180 kronor per dag för barn födda från och med 1 juli 2006 och 60 kronor per dag för barn födda tidigare. Arbetsgruppen anser att även möjligheterna till ett delaktigt föräldraskap bör uppmuntras för gruppen med sjukersättning. Detta i kombination med viljan att göra så små förändringar som möjligt vad gäller samspelet mellan sjukersättning och föräldrapenning, bidrar till att arbetsgruppen föreslår att inkomst från föräldrapenningdagar med lägstanivåersättning inte ska ingå i reduceringsinkomsten. Likaså föreslår arbetsgruppen att vårdbidrag inte ska ingå i reduceringsinkomsten. Vårdbidrag utgår vid vård av ett sjukt eller funktionshindrat barn i minst sex månader. Ersättningens nivå är beroende av tillsynsbehovet och inte av inkomstbortfallet. Arbetsgruppen anser därför att vårdbidraget inte ska reducera sjukersättningen.

En försäkrad kan ha bosatt sig i utlandet efter att han eller hon har beviljats sjukersättning tills vidare. Det är inte rimligt att inkomster som intjänats i utlandet inte skulle påverka sjukersättningens storlek. Ett sådant förfarande skulle anses som både orättvist och stötande. Arbetsgruppen föreslår därför att det i reduceringssinkomsten även ska ingå sådana utländska inkomster som skulle ha varit pensionsgrundande om de hade förvärvats i Sverige. Förslaget gäller oavsett om den försäkrade är bosatt i utlandet eller bara tillfälligt arbetar där.

Reduceringsinkomsten föreslås fastställas av Försäkringskassan, se avsnitt 11.

7.5 Steglös avräkning mot reduceringsinkomst vid hel sjukersättning

Arbetsgruppens förslag: Sjukersättningen ska reduceras med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger ett prisbasbelopp. Sjukersättningen ska dock högst betalas till ett belopp som tillsammans med reduceringsinkomsten sammantaget uppgår till 8 prisbasbelopp.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Personer som omfattas av de särskilda reglerna ska inte kunna uppbära sin sjukersättning ogravverat när t.ex. arbetsinkomsten ökas till väsentliga nivåer. I detta avsnitt specificeras beräkningsreglerna för detta. Utgångspunkten när reglerna konstruerats har varit för det första att regelverket i möjligaste mån ska bidra till att öka arbetsutbudet. För det andra bör regelverket vara så transparent och enkelt som möjligt. För det tredje ska administrationen av regelverket vara enkel.

Det är också av stor vikt att den enskilde, och medborgarna i övrigt, upplever att reglerna inte leder till uppenbart oskäligen villkor för de försäkrade. Det finns av bland annat detta skäl anledning att väga målet om att öka flexibiliteten och minska margineffekterna vid arbete mot allmänna rättvisesynpunkter, exempelvis att sjukersättning endast i undantagsfall bör kunna kombineras med stora förvärvsinkomster.

I avvägningen mellan dessa önskemål föreslår arbetsgruppen en avräkningsmodell med steglös avräkning kombinerat med ett fribelopp för låga inkomster. Det är arbetsgruppens bedömning att fribeloppet bör uppgå till ett prisbasbelopp. Prisbasbeloppet för 2008 uppgår till 41 000 kronor. En person med sjukersättning på heltid ska alltså fortsättningsvis kunna ha en reduceringsinkomst på ett prisbasbelopp om året utan att sjukersättningen reduceras. På så vis kommer den enskilde inte att möta

någon tillkommande margineffekt när arbetsutbudet ökas i ett första steg.

Om reduceringsinkomsten överstiger ett prisbasbelopp om året ska sjukersättningen minskas med en viss andel av den överskjutande delen. Arbetsgruppens bedömning är att sjukersättningen då bör reduceras med en summa som motsvarar hälften av reduceringsinkomsten överstigande ett prisbasbelopp. Vid den genomsnittliga sjukersättningen, som uppgår till ca 100 000 kronor om året, innebär det att sjukersättningen skulle vara helt bortreducerad vid en årlig förvärvsinkomst som uppgår till drygt 240 000 kronor beräknat med prisbasbeloppet för 2008.

Det föreslagna regelverket innebär att ju högre sjukersättning en person har, desto högre reduceringsinkomst kommer tillåtas innan sjukersättningen är helt bortreducerad. Arbetsgruppen anser att ingen ska kunna ha alltför höga inkomster och samtidigt ta del av sjukersättningen. Mot bakgrund av detta bör ett tak införas så att summan av reduceringsinkomsten och sjukersättningen aldrig kan överstiga 8 prisbasbelopp.

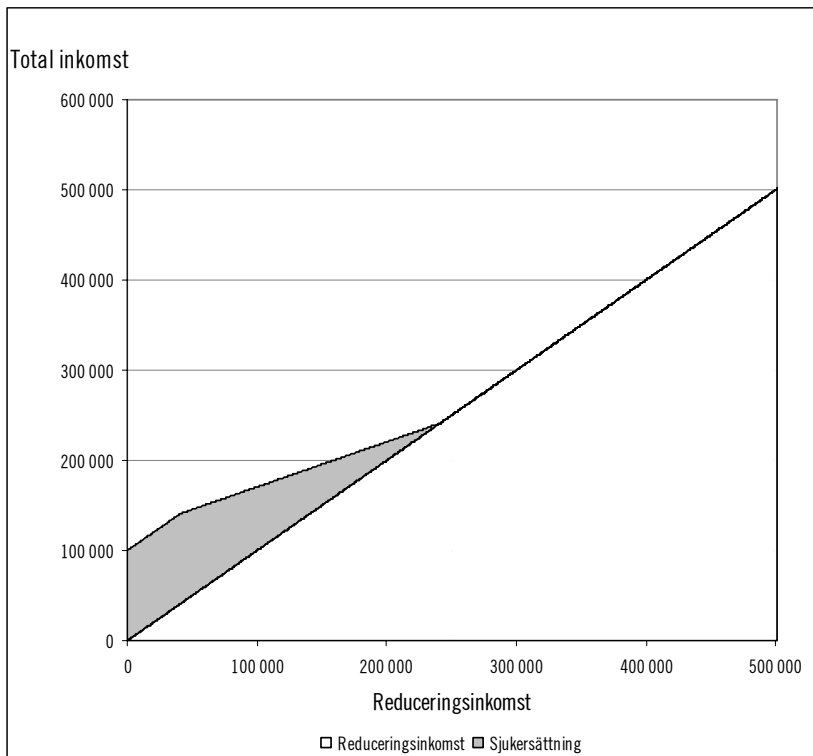
Arbetsgruppen är medveten om att denna modell innebär att personer vars sammanlagda inkomster uppgår till 8 prisbasbelopp kommer att omfattas av en 100 procents margineffekt. Arbetsgruppen har därför diskuterat olika alternativa lösningar till detta problem. Exempelvis har vi prövat att höja avräkningsatsen från 50 till 90 procent vid hög reduceringsinkomst. Svårigheten i sammanhanget är att gränsen för denna högre avräkningsats måste vara högre än de fribelopp som gäller för partiella ersättningar. Det högsta fribeloppet föreslås nedan gälla för personer med 25 procents sjukersättning. Fribeloppet för dessa föreslås till 5,8 prisbasbelopp, dvs. 237 800 kronor för 2008. En avtrappning med 90 procent skulle således behöva gälla för reduceringsinkomster som överstiger 240 000 kronor, för att det ska vara lönsamt att arbeta även för personen med 25 procents sjukersättning. En sådan lösning skulle emellertid innebära att personer med initialt hög hel sjukersättning kunde ha en viss sjukersättning kvar vid en inkomst där man betala statlig inkomstskatt. Margineffekten skulle i detta läge uppgå till

närmare 100 procent. Vi skulle således ha kvar de mycket höga marginaleffekterna. Dessutom skulle vi kunna ha personer i sjukersättningen som samtidigt med ersättningen uppbär mycket höga arbetsinkomster. Arbetsgruppen har därför valt att frånga denna typ av lösningar och istället landat på den föreslagna lösningen med ett inkomsttak på 8 prisbasbelopp. Med den föreslagna modellen begränsas summan av förvärvsinkomster och sjukersättning till maximalt 328 000 kronor beräknat med 2008 års prisbasbelopp.

Arbetsgruppen föreslår således att sjukersättningen ska reduceras med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger ett prisbasbelopp. Sjukersättningen ska dock högst betalas till ett belopp som tillsammans med reduceringsinkomsten sammanlagt uppgår till 8 prisbasbelopp.

De här föreslagna reglerna kan exemplifieras med nedanstående diagram. Här har antagits det prisbasbelopp som gäller för år 2008.

Diagram 7.1 Förslag till steglös avräkning för en person med hel sjukersättning om 100 000 kronor

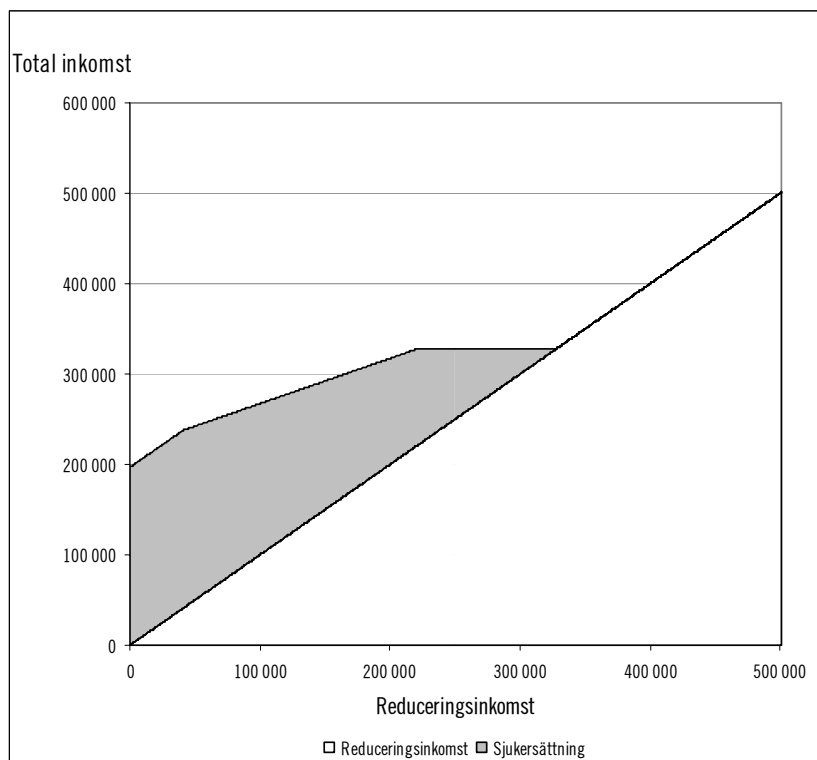

En person med en sjukersättning om 100 000 kronor kommer att ha en oreducerad sjukersättning så länge reduceringsinkomsten inte överstiger 41 000 kronor. Sjukersättningen minskas med 50 procent av den del som reduceringsinkomsten överstiger 41 000 kronor. Sjukersättningen är helt bortreducerad när reduceringsinkomsten uppgår till 241 000 kronor.

Ju högre sjukersättning personen har, desto större reduceringsinkomst krävs för att sjukersättningen ska bli bortreducerad. I nedanstående exempel visas de här föreslagna reglerna för en person med maximal antagandeinkomst (7,5 prisbasbelopp).

Följaktligen har personen en inkomstrelaterad sjukersättning om 196 800 kronor (4,8 prisbasbelopp).

Diagram 7.2 Förslag till steglös avräkning för en person med hel sjukersättning om 196 800 kronor

De första 41 000 kronorna i reduceringsinkomst minskar inte sjukersättningen. Till den del reduceringsinkomsten överstiger 41 000 upp till 221 000 kronor minskas sjukersättningen med 50 procent av det överskjutande beloppet. När reduceringsinkomsten överstiger 221 000 kronor minskas sjukersättningen krona för krona mot reduceringsinkomsten till dess att sjukersättningen helt är bortreducerad. I detta intervall möter den

försäkrade sålunda en i princip hundra procentig marginaleffekt. Detta anser arbetsgruppen som en godtagbar kompromiss i den målkonflikt som föreligger mellan att en låg marginaleffekt i lägre inkomstnivåer eftersträvas och att sjukersättning inte ska kunna utges vid sidan av alltför höga inkomstnivåer. Ytterligare ett skäl för att summan av reduceringsinkomsten och sjukersättningen inte ska kunna överstiga 8 prisbasbelopp är att sjukersättningen bör vara fullt bortreducerad innan den totala inkomsten är så hög att personen blir föremål för statlig inkomstskatt. Om så inte vore fallet skulle marginaleffekten kunna överstiga 100 procent i vissa lägen vilket vore i strid med de intentioner detta förslag har. Sjukersättningen i exemplet ovan är helt bortreducerad när reduceringsinkomsten uppgår till 328 000 kronor. Därefter möter inte den försäkrade någon tillkommande marginaleffekt med anledning av dessa förslag när tex. arbetsinkomsten ökar.

Marginaleffekter

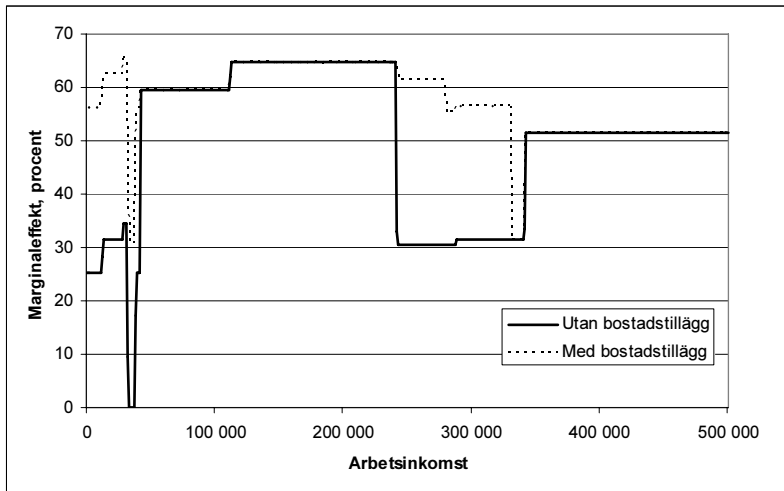
Som tidigare nämnts har det varit arbetsgruppens ambition att i möjligaste mån begränsa marginaleffekterna. Marginaleffekterna beskriver hur mycket en person får behålla av en inkomstökning efter att skatten är avdragen och eventuella bidrag, t.ex. bostadsbidrag, minskats. Är marginaleffekten 100 procent för en inkomsttagare innebär det att han eller hon inte får behålla någon del av inkomstökningen, eftersom olika bidrag och ersättningar minskar lika mycket som personen har kvar efter att skatten är betald. Är marginaleffekten noll får individen behålla hela inkomstökningen. Den person som börjar arbeta med stöd av de särskilda reglerna får sin sjukersättning minskad om arbetsinkomsten överstiger fribeloppet. Dessutom får personen betala skatt på den inkomstökning som kvarstår. Hur mycket detta blir beror dels på kommunalskattesatsen, dels på jobbskatteavdraget. Även bostadstillägget påverkas, om personen uppbär denna förmån.

I diagrammen 7.1 och 7.2 redovisas hur sjukersättningen påverkas av arbetsinkomster för två personer med olika initiala sjukersättningar. Den ena har den högsta möjliga sjukersättningen, 198 600 kronor, den andra en sjukersättning på garantinivån, ca 100 000 kronor. I diagrammen 7.3 resp. 7.4 redovisas de totala marginaleffekterna för dessa två personer. Vi använder i beräkningarna den genomsnittliga skattesatsen för 2008 på 33,44 procent.

Personen i diagram 7.3 uppbär sjukersättning på garantinivå och kan ha rätt till bostadstillägg, därför redovisas marginaleffekterna både med och utan bostadstillägg. Personens boendekostnad antas vara 3 500 kronor per månad. Det framgår att marginaleffekterna är relativt låga i början, om personen inte uppbär bostadstillägg. Så länge inkomsterna inte överstiger fribeloppet om 41 000 kronor är marginaleffekten mellan 25 och 31 procent. Det innebär att om arbetsinkomsten ökar med 1 000 kronor så ökar personens nettoinkomster med 690 – 750 kronor. I ett intervall, när arbetsinkomsterna är ca 32 000 – 37 000 kronor, är marginaleffekten närmast noll, vilket är en effekt av jobbskatteavdraget. I början är det således bara skattesystemet som genererar marginaleffekter. När arbetsinkomsterna överstiger fribeloppet tillkommer en ytterligare effekt på grund av att sjukersättningen minskar. Den totala marginaleffekten uppgår som högst till 65 procent, vilket innebär att individen får behålla 350 kronor av en inkomstökning på 1 000 kronor.

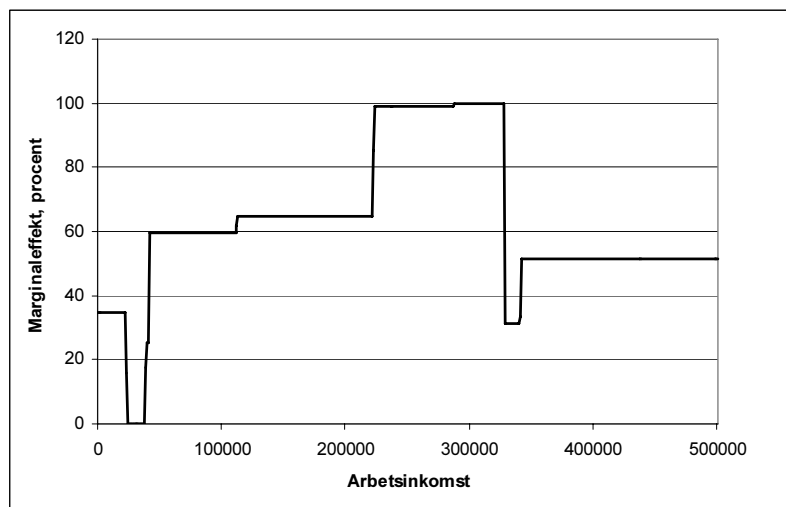
Av diagrammet framgår också att marginaleffekterna är högre i början om personen har bostadstillägg jämfört med en person utan bostadstillägg. Detta beror på att bostadstillägget minskar när arbetsinkomsten ökar. Så länge arbetsinkomsterna inte överstiger fribeloppet uppgår marginaleffekten till 32 – 60 procent. Det innebär att om arbetsinkomsten ökar med 1000 kronor så ökar personens nettoinkomster med 400 – 680 kronor.

Diagram 7.3 Marginaleffekter i ett system med steglös avtrappning för en person med hel sjukersättning om 100 000 kronor. Kommunalskatt 31,44 procent

I diagram 7.4 beskrivs marginaleffekterna för en person som har den högsta möjliga sjukersättningen, 196 800 kr, och inte uppbär bostadstillägg. Personens nettoinkomst påverkas av skattesystemets utformning och reglerna för den steglösa avräkningen. Marginaleffekterna är desamma i början för denna person som för en person med låg sjukersättning. Vid en arbetsinkomst på ca 220 000 kronor uppgår marginaleffekten till 100 procent. Det är då personen har uppnått inkomsttaket på 8 prisbasbelopp.

Diagram 7.4 Marginal effekter i ett system med steglös avtrappning för en person med hel sjukersättning om 198 000 kronor. Kommunalskatt 31,44 procent

7.6 Steglös avräkning mot reduceringsinkomst för personer med partiell sjukersättning

Arbetsgruppens förslag: Sjukersättning som uppbärs med 75 procents omfattning ska reduceras med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger 2,6 prisbasbelopp.

Sjukersättning som uppbärs med 2/3 omfattning ska reduceras med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger 3,6 prisbasbelopp.

Sjukersättning som uppbärs med 50 procents omfattning ska reduceras med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger 4,2 prisbasbelopp.

Sjukersättning som uppbärs med 25 procents omfattning ska reduceras med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten till den del reduceringsinkomsten överstiger 5,8 prisbasbelopp.

Sjukersättningen ska dock högst betalas till ett belopp som tillsammans med reduceringsinkomsten sammantaget uppgår till 8 prisbasbelopp.

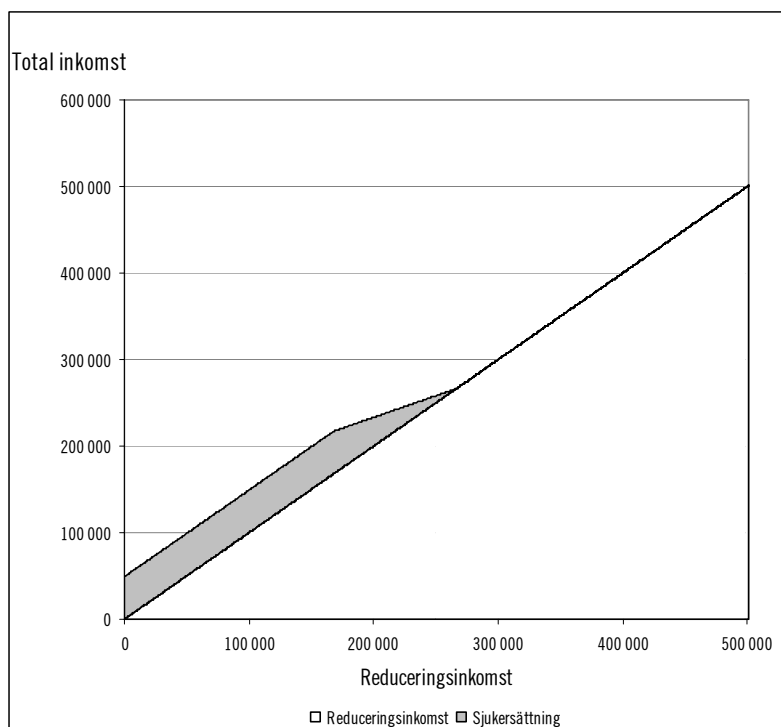
Skälen för arbetsgruppens förslag: Sjukersättning kan beviljas antingen som en hel eller som en partiell förmån. De alternativ som finns i dag är 25 procent, 50 procent, 75 procent eller 100 procent. Vid sidan av detta finns ett antal personer som uppbär sjukersättning med två tredjedelars omfattning. Arbetsgruppen anser att det är mycket viktigt att även personer med partiell sjukersättning ges möjlighet att omfattas av de särskilda reglerna och reglerna för steglös avräkning. Dessa personer har generellt sett större möjlighet att öka sitt arbetsutbud jämfört med personer med hel sjukersättning; dels på grund av att gruppen med partiell ersättning har en större arbetsförmåga, dels därför att det i många fall finns en redan etablerad kontakt med arbetslivet. Därtill är ett viktigt skäl till att reglerna om steglös avräkning föreslås att dagens regelverk med fjärdedels steg i arbetsoförmågebegreppet kan uppfattas som svårangepassbart och stelbent. Här möjliggör förslaget om steglös avräkning ett mer flexibelt arbetsutbud, särskilt för dem med partiell ersättning.

I dag är det möjligt för en person som har beviljats sjukersättning på deltid att arbeta under övrig tid. Arbetsgruppens föresats är att lägga fram ett förslag som ökar flexibiliteten och reducerar marginaleffekterna vid arbete, samtidigt som möjligheten att kombinera höga inkomster med sjukersättning i viss mån ska begränsas. I avvägningen mellan dessa mål har arbetsgruppen valt en modell för avräkning där endast den reduceringsinkomst som ska undantas helt från att minska sjukersättningen, fribeloppet, varierar med den nivå sjukersättningen utges till. Arbetsgruppen föreslår att fribeloppet vid arbete med

stöd av de särskilda reglerna ska vara 2,6 prisbasbelopp för den som har beviljats sjukersättning med 75 procent. Har sjukersättningen beviljats med två tredjedelar, 50 procent eller 25 procent ska fribeloppet uppgå till 3,6, 4,2 respektive 5,8 prisbasbelopp. Arbetsgruppen föreslår vidare att taket för hur höga inkomsterna får vara ska vara detsamma, dvs. 8 prisbasbelopp för personer som arbetar och har en partiell sjukersättning som gäller vid hel sjukersättning.

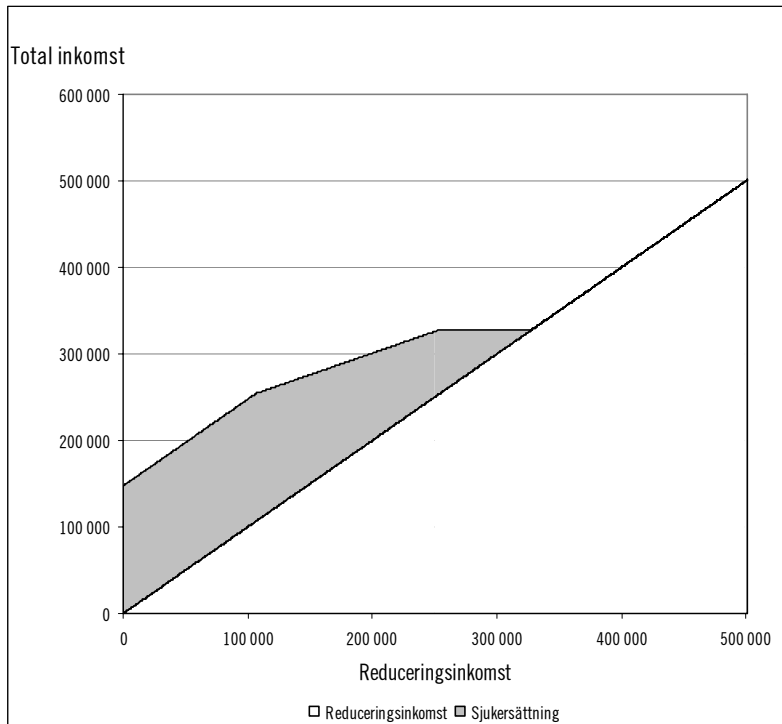
Arbetsgruppens förslag för partiella ersättningar kan belysas med följande exempel.

Diagram 7.5 Förslag till steglös avräkning för en person med halv sjukersättning om 49 200 kronor

Personen har en sjukersättning på 50 procents omfattning motsvarande garantiersättningsnivån. Fribeloppet för personer med halv sjukersättning föreslås uppgå till 4,2 prisbasbelopp. Detta innebär att sjukersättningen inte minskas så länge reduceringsinkomsten understiger 172 200 kronor. Om reduceringsinkomsten överstiger denna nivå minskas sjukersättningen med 50 procent av överskjutande belopp. Sjukersättningen kommer i detta exempel att vara bortreducerad när reduceringsinkomsten uppgår till 271 000 kronor.

Diagram 7.6 Förslag till steglös avräkning för en person med 75 procents sjukersättning om 147 600 kronor

Personen har en maximal antagandeinkomst och uppbär sjukersättning med tre fjärdedelars omfattning. Dessa föreslås ha ett fribelopp om 2,6 prisbasbelopp. Detta innebär att sjukersättningen inte minskas så länge reduceringsinkomsten inte överstiger 106 600 kronor. Då reduceringsinkomsten överstiger denna nivå minskas sjukersättningen med 50 procent av överskjutande belopp. Från och med det att reduceringsinkomsten överstiger 254 000 kronor minskas sjukersättningen krona för krona mot reduceringsinkomsten. Sjukersättningen kommer i detta exempel att vara bortreducerad när reduceringsinkomsten uppgår till 328 000 kronor.

7.7 Reduktion av inkomstrelaterad sjukersättning och garantiersättning

Arbetsgruppens förslag: Vid minskning av sjukersättningen med hänsyn till reduceringsinkomsten ska den inkomstrelaterade sjukersättningen minskas först. Sedan ska garantiersättningen reduceras.

Skälen för arbetsgruppens förslag: När olika socialförsäkringsförmåner samordnas med varandra, eller med andra inkomster, är det vanliga att garantiersättningen minskas först. Så är t.ex. fallet när sjukersättningen är samordnad med yrkesskadelivräntan. Detta förfaringssätt är naturligt mot bakgrund av att den inkomstrelaterade ersättningen är en intjänad förmån, medan garantiersättningen är en utfyllnad till en rimlig levnadsnivå när den inkomstrelaterade delen är för låg. Reglerna för steglös avräkning innebär att den försäkrade växlar sin sjukersättning mot arbete. Mot bakgrund av detta är det naturligt att det är den inkomstrelaterade sjukersättningen som minskas först. Vidare utgår rätt till inkomstgrundad ålderspension endast för inkomstrelaterad ersättning och inte på garantiersättning. Arbetsgruppen anser att då sjukersättningen ersätts med annan

pensionsgrundande inkomst skulle det innebära en alltför hög kompensation pensionsmässigt sett om inte den inkomstrelaterade ersättningen minskades före garantiersättningen. Arbetsgruppen föreslår att när sjukersättningen minskas med hänsyn till reduceringsinkomsten ska den inkomstrelaterade sjukersättningen minskas först. Först när den inkomstrelaterade sjukersättningen är helt bortreducerad ska garantiersättningen reduceras.

Av avsnitt 4 framgår att en försäkrad även kan ha ett s.k. justeringsbelopp. Justeringsbeloppet beräknades för de försäkrade som fick sin förtidspension eller sjukbidrag omvandlat till sjukersättning 2003. Justeringsbeloppet kan vara både negativt och positivt. Justeringen görs innan sjukersättningen minskas med hänsyn till reduceringsinkomsten.

7.8 När sjukersättningens omfattning ändras

Arbetsgruppens förslag: De särskilda reglerna ska inte gälla om en försäkrad beviljas sjukersättning till högre förmånsnivå.

Efter ansökan från den försäkrade ska Försäkringskassan kunna pröva rätten till en lägre förmånsnivå.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Vissa försäkrade med hel sjukersättning kommer sannolikt att utnyttja möjligheten att pröva sin arbetsförmåga med stöd av de föreslagna reglerna, medan andra helt saknar arbetsförmåga och således även fortsättningsvis kommer att lyfta hela sin sjukersättning. Det kommer dessutom att finnas personer med partiell sjukersättning vars arbetsförmåga ytterligare försämras.

Frågan som arbetsgruppen har ställt sig är om de särskilda reglerna även ska gälla för den grupp personer vars sjukersättning ökar i omfattning. Det kan t.ex. handla om att en person med halv sjukersättning beviljas en hel ersättning. Det kan kon-

stateras att om de särskilda reglerna gäller även i ett sådant fall kan en situation uppstå där sjukersättningen för en och samma person delvis omfattas av de särskilda reglerna och delvis inte. Detta anser arbetsgruppen är orimligt av administrativa skäl. Därför föreslås att de särskilda reglerna inte ska gälla när en försäkrad beviljas sjukersättning till högre förmånsnivå. Arbetsgruppens ställningstagande kan även motiveras med att syftet med de föreslagna reglerna är att ge personer med icke tidsbegränsad sjukersättning en möjlighet att öka sitt arbetsutbud. Det är uppenbart att de personer vars arbetsförmåga försämras ytterligare har mycket låg sannolikhet att åter börja arbeta, varför det inte är nödvändigt med särregler. Den person som beviljas sjukersättning till en högre förmånsnivå har således inte längre möjlighet att pröva sin arbetsförmåga med stöd av de särskilda reglerna. Detta innebär dock inte att arbetsmarknaden är stängd för personen under all framtid eftersom möjligheten att arbeta med sjukersättningen vilande kvarstår.

I dag ska Försäkringskassan ompröva rätten till en lägre förmånsnivå, om den försäkrades arbetsförmåga väsentligt har förbättrats. Arbetsgruppen föreslår att möjligheten till omprövning ska finnas för försäkrade som omfattas av de särskilda reglerna, om den försäkrade ansöker om det. Prövningen ska göras i enlighet med gällande bestämmelser om omprövning av arbetsförmågan. Om Försäkringskassan beslutar om att minska sjukersättningens nivå gäller de särskilda reglerna för den sjukersättning som finns kvar. Det kan inträffa att en försäkrad därefter varaktigt förlorar arbetsförmåga och beviljas sjukersättning med en högre förmånsnivå. I ett sådant fall avförs personen från den grupp som har rätt att arbeta med stöd av de särskilda reglerna.

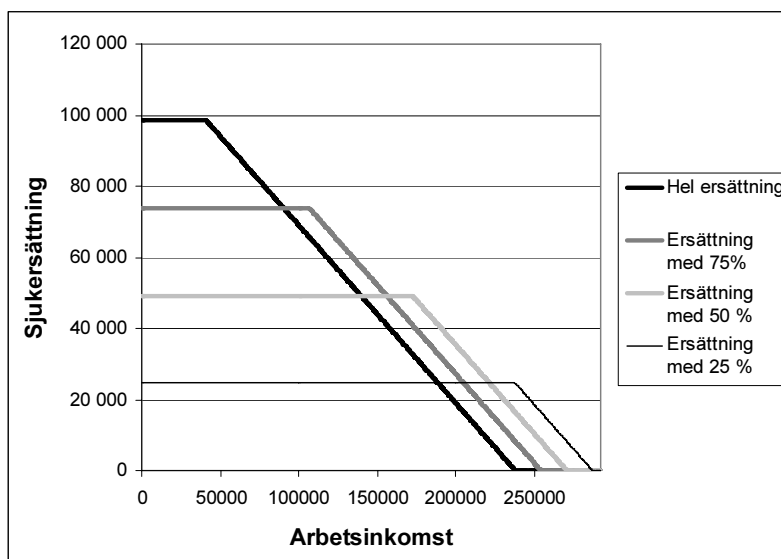
Incitament att övergå till en lägre ersättningsnivå

Arbetsgruppen föreslår således att det ska vara möjligt för den individ som arbetar med stöd av de särskilda reglerna att ta initiativet till en lägre ersättningsnivå. För att detta ska vara intressant

för individen har nivåerna för fribeloppen bestämts så att en sänkning av ersättningsnivån ska premieras. Detta illustreras i diagram 7.7 nedan.

Personen i diagrammet har en hel sjukersättning motsvarande ca 100 000 kronor per år. Personen börjar arbeta. När arbetsinkomsten uppgår till 90 500 kronor, 7 541 kronor per månad, är det förmånligare för personen att gå ned till en sjukersättningsnivå på 75 procent än att behålla rätten till en hel förmån. Denna lägre nivå på sjukersättningen innebär att ersättningen betalas ut med 73 800 kr. Har personen kvar sin rätt till hel sjukersättning betalas ersättningen ut med 73 650 kronor. Skillnaden mellan de två ersättningsnivåerna är liten i början, men ökar med stigande arbetsinkomster. Som mest är skillnaden 8 200 kronor. Detta inträffar när personens arbetsinkomst är 107 000 kronor eller högre. När arbetsinkomsten uppgår till 156 000 kronor lönar det sig ekonomiskt för personen att ha 50 procents sjukersättning. Vid en arbetsinkomst om 221 500 kronor är 25 procents sjukersättning det förmånligaste alternativet för individen.

Diagram 7.7 Steglös avräkning för en person med sjukersättning på garantinivå vid olika ersättningsnivåer

7.9 Personer med bostadstillägg och sjukersättning

Arbetsgruppens förslag: Bostadstillägg ska kunna utges till personer som på grund av ett arbete med de särskilda reglerna har fått sin sjukersättning bortreducerad.

Skälen för arbetsgruppens förslag: En person som uppbär sjukersättning eller har sjukersättningen vilande har även rätt till bostadstillägg för pensionärer (BTP). En fjärdedel av dem som har sjukersättning uppbär BTP. BTP ersätter en del av boendekostnaden för den försäkrade och är en inkomstprövad förmån som ser till hela hushållets inkomster. Om en person med sjukersättning ökar sina arbetsinkomster kan detta komma att

påverka bostadstilläggets storlek dels genom att arbetsinkomsten ökar, men även genom att sjukersättningen eventuellt minskas. Vid tillräckligt höga inkomster är bostadstillägget helt bortreducerat.

Med de gällande avtrappningsreglerna för bostadstillägget i kombination med de föreslagna reglerna för steglös avräkning skulle det kunna inträffa att sjukersättningen för en försäkrad är bortreducerad före BTP. I ett sådant fall skulle bostadstillägget dras in, eftersom den försäkrade som inte uppbär sjukersättning inte har rätt till bostadstillägg. Ett indraget BTP skulle i sin tur kunna innebära att den försäkrades inkomster minskar sammantaget, trots ökat arbetsutbud.

Arbetsgruppens uppfattning är att de nuvarande reglerna för rätten till bostadstillägg bör ändras så att personer som arbetar med stöd av de särskilda reglerna inte drabbas av att inkomsterna sammantaget minskar när deras arbetsinkomster ökar. Arbetsgruppen föreslår därför att bostadstillägg ska kunna utges till personer som på grund av arbete med de särskilda reglerna har fått sin sjukersättning bortreducerad. Motsvarande bestämmelse gäller redan i dag för personer som har sjuk- eller aktivitetsersättningen vilande.

Bostadstillägget beräknas med utgångspunkt från det preliminära beslutet om sjukersättning och ändras inte vid det slutliga beslutet. Arbetsgruppen anser att detta inte behöver lagregleras.

Arbetsgruppen har uppmärksammat att bostadstillägget kommer att kunna betalas ut vid relativt höga inkomster för personer som arbetar med stöd av de särskilda reglerna. Dessutom kan en person som har arbetsinkomster uppbära bostadstillägg vid högre inkomster än vad som gäller för en person med enbart sjukersättning. Detta är dock inte ett resultat av de föreslagna reglerna för steglös avräkning, utan en effekt av bostadstilläggets nuvarande utformning, dvs. att hela sjukersättningen men endast halva arbetsinkomsten beaktas när bostadstillägget beräknas. Följaktligen gäller de fördelaktiga reglerna redan i dag för den person som arbetar och samtidigt har rätt till sjukersättning eller aktivitetsersättning alternativt uppbär ålderspension eller efter-

levandepension. Det kan exempelvis gälla en person som arbetar med partiell sjukersättning eller sjukersättningen vilande.

8 Bestämmelser vid sjukdom, föräldraledighet, arbetslöshet m.m.

8.1 Sjukpenninggrundande inkomst (SGI)

Arbetsgruppens förslag: Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst ska bortses från inkomst som hänför sig till sådant förvärvsarbete som utförs med stöd av de särskilda regler som gäller för sjukersättning.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Den som är försäkrad för arbetsbaserade förmåner enligt socialförsäkringslagen (1999:788) har rätt till sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring om han eller hon har en sjukpenninggrundande inkomst (SGI) av eget arbete som uppgår till minst 24 procent av prisbasbeloppet. Vid beräkning av SGI bortses inom sjukförsäkringen från inkomster som överstiger sju och en halv gånger gällande prisbasbelopp. Sjukpenningförsäkringen har fyra ersättningsnivåer – hel, tre fjärdedels, halv och en fjärdedels sjukpenning. Genom lagen (1991:1047) om sjuklön ansvarar arbetsgivaren för ersättningen under de fjorton första dagarna i ett sjukfall.

Ersättningsnivån inom sjukpenning- och sjuklönesystemet är 80 procent av ersättningsunderlaget med undantag för den första dagen som utgör karensdag. Inom sjukpenningförsäkringen

multiplieras SGI från och med den 1 januari 2008 med faktorn 0,97 vid beräkning av bland annat sjukpenning.

Utöver den sjukpenning som utges kan den enskilde via t.ex. kollektivavtalade ersättningar erhålla ytterligare omkring 10 procent av inkomstförlusten. För löntagare som har inkomster över det s.k. inkomsttaket utges som regel 90 procent av den lönedel som överstiger inkomsttaket från avtalsförsäkringar.

Den sjukpenninggrundande inkomsten ska bland annat omprövas när en försäkrad beviljas sjukersättning. För en person som beviljas hel sjukersättning upphör SGI att gälla, eftersom han eller hon inte längre har någon förvärvsinkomst. Om den försäkrade beviljas sjukersättning i form av en fjärdedels, halv eller tre fjärdedels förmån, och den försäkrade t.ex. förvärvsarbetar i viss omfattning, fastställs SGI efter huvudreglerna i AFL.

Förslaget om att införa särskilda regler för personer som beviljats icke tidsbegränsad sjukersättning innebär att dessa personer kommer att kunna förvärvsarbета och därmed erhålla inkomst för samma tid som sjukersättning beviljats. Enligt gällande regler för SGI ska i sådana fall SGI fastställas om övriga formella förutsättningar är uppfyllda. En sådan lösning skulle dock få till följd att en försäkrad som beviljats t.ex. hel sjukersättning för samma tid som den fastställda SGI:n avser helt eller till viss del i flertalet fall skulle kompenseras dubbelt. Arbetsgruppen har prövat frågan men anser inte att detta är en acceptabel lösning. Ett sådant förslag skulle utgöra ett allt för stort avsteg från de grundläggande principerna inom socialförsäkringssystemet, dvs. att ersättning från sjukförsäkringen inte ska utges för samma tid från olika ersättningsystem.

Arbetsgruppen föreslår i stället att någon SGI inte ska fastställas på den del som den försäkrade har beviljats hel eller partiell sjukersättning. Detta innebär att personen i samband med sjukdom, föräldraledighet eller annan frånvaro som är ersättningsberättigad från socialförsäkringen inte har rätt till ersättning för sådan tid. Personen ska anses försäkrad och därmed kompenseras för sin grundläggande arbetsförmåga eller övrig

frånvaro från arbetet genom den sjukersättning som tidigare beviljats.

Frågan om eventuell rätt till ledighet för vård av sjukt barn för den här aktuella gruppen kommer att behandlas separat.

Förslaget innebär att försäkrade som t.ex. tillfälligt blir arbetsoförmögna på grund av sjukdom, vare sig kan erhålla lön, sjukpenning och under vissa förutsättningar inte heller sjuklön (se avsnitt 8.2) för den del av förvärvsarbetet som inte grundar rätt till SGI. Kompensationen för lönebortfallet i sådana fall regleras först senare i det slutliga beslutet. Den enskilde har dock som regel möjlighet att få ett beslut om preliminär sjukersättning ändrat om något förhållande har inträffat som kan påverka storleken av sjukersättningen, t.ex. om det extra förvärvsarbetet helt upphör eller arbetstiden i detta arbete minskar på grund av sjukdom. Arbetsgruppen inser att en sådan reglering i vissa fall kan innebära negativa konsekvenser för den enskildes ekonomiska situation. Det är därför viktigt att den som vill och har möjligheter att utnyttja de särskilda regler som föreslås gälla för steglös avräkning dels är välinformerade och medvetna om de ekonomiska konsekvenser som kan uppstå, dels så långt som möjligt planerar för eventuella sådana konsekvenser.

För en person som har beviljats hel sjukersättning och arbetar med stöd av de särskilda reglerna bör således inte någon SGI fastställas. Även för en person som beviljats partiell sjukersättning föreslås särskilda regler vid beräkning av SGI. I likhet med de nuvarande reglerna bör den försäkrade givetvis ha rätt till SGI enligt huvudreglerna i AFL för den del av arbetsinkomsten som kan hänföras till den arbetsförmåga som Försäkringskassan tidigare bedömt att personen har. Arbetsgruppen anser dock i likhet med vad som föreslås gälla i samband med beslut om hel sjukersättning att någon SGI inte ska fastställas på den del som den försäkrade har fått partiell sjukersättning för. Det kan i vissa fall vara svårt att avgöra, vilken del av arbetsinkomsten som ska hänföras till den del som avser den tidigare konstaterade arbetsförmågan och vilken del av arbetsinkomsten som avser den del,

som regel den arbetstid, som kan hänföras till arbete enligt de särskilda reglerna.

Inkomsten för en person med partiell sjukersättning som arbetar kan således delas upp i två delar. Den ena delen av inkomsten hänför sig till den tidigare bedömda arbetsförmågan. Den andra delen av inkomsterna hänför sig till arbete med stöd av de särskilda reglerna som gäller för sjukersättning. Det kan i vissa fall, t.ex. för egenföretagare, vara svårt att avgöra hur en ökad inkomst, som i sig skulle kunna vara sjukpenninggrundande, bör beaktas i sammanhanget. Arbetsgruppens bedömning är att de mer svårbedömda ärendena kommer att vara förhållandevis få och att det i flertalet fall kommer att framstå som mycket uppenbart vilken del av en inkomstökning som hänför sig till respektive del, dvs. om inkomsten ska vara sjukpenninggrundande eller inte.

Utöver vad som sagts ovan anser arbetsgruppen dessutom att en grundläggande utgångspunkt bör vara att det inte ska vara möjligt att uppbära t.ex. sjukpenning på den del av inkomsten som ger rätt till SGI och samtidigt arbeta på den del som hänför sig till sjukersättningen. Denna utgångspunkt blir särskilt tydlig t.ex. i de fall en försäkrad blir partiellt arbetsförmögen på grund av sjukdom hos en och samma arbetsgivare och där inkomsterna av en sådan anställning endast delvis är sjukpenninggrundande på grund av att förvärvsarbete delvis utförs under tid som motsvarar del som sjukersättning avser.

8.2 Sjuklön

Arbetsgruppens förslag: En arbetsgivare ska inte vara skyldig att betala sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön till en arbetstagare som på grund av sjukdom inte kan utföra sådant förvärvsarbete som skulle ha utförts med stöd av de särskilda reglerna som gäller om sjukersättning.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Enligt lagen (1991:1047) om sjuklön har en arbetstagare som uppfyller vissa kvalifikationsvillkor rätt till sjuklön från sin arbetsgivare under de två första veckorna i en sjukperiod. En arbetstagare som inte uppfyller villkoren för att erhålla sjuklön kan under de två första veckorna erhålla sjukpenning från Försäkringskassan i stället för sjuklön. Arbetsgruppen har, som ovan konstaterats, föreslagit att någon rätt till dagersättning, t.ex. i form av sjukpenning, inte ska kunna utges för den del av ett inkomstbortfall som hänförs till den del som sjukersättningen avser, dvs. någon SGI ska inte fastställas som avser denna del. För att samtliga försäkrade, som väljer att använda de särskilda reglerna som föreslås, ska behandlas lika anser arbetsgruppen att reglerna i lagen (1991:1047) om sjuklön bör ändras så att en arbetsgivare inte är skyldig att betala sjuklön till en arbetstagare som utför förvärvsarbete under tid som motsvarar den del som sjukersättningen avser.

Arbetsgruppen inser att alla arbetsgivare inte kommer att följa denna regel, vilket får till följd att vissa arbetstagare som omfattas av reglerna om sjuklön kan komma att erhålla ersättning under de två första veckorna. Arbetsgruppens sammanvägda bedömning är dock att alla försäkrade bör behandlas så lika som möjligt. Det förslås därför att en arbetsgivare inte ska vara skyldig att betala sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön till en arbetstagare som utför förvärvsarbete under tid som motsvarar den del som sjukersättningen avser. Att en arbetsgivare inte är skyldig att betala sjuklön kan enligt arbetsgruppens bedömning även få den positiva effekten att det underlättar för försäkrade som uppbär sjukersättning att erhålla arbete.

8.3 Livränta på grund av arbetsskada

Arbetsgruppens förslag: Ett undantag ska införas i 4 kap. 5 § lagen om arbetsskadeförsäkringen innebärande att inkomster

från ett förvärvsarbete som sker med stöd av de särskilda reglerna ska beaktas när livränteunderlaget fastställs.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Den som har fått en bestående nedsättning av sin arbetsförmåga på grund av en arbetsskada kan ha rätt till livränta. Livräntan ersätter det inkomstbortfall som arbetsskadan orsakar upp till 7,5 prisbasbelopp. För rätt till livränta krävs att förmågan att skaffa sig inkomst är nedsatt med minst en femtondel. Livränta betalas inte ut om inkomstförlusten per år understiger en fjärdedels prisbasbelopp. Vad som gäller vid arbetsskada regleras i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF).

För den som är sjukpenningförsäkrad enligt AFL är livränteunderlaget hans eller hennes SGI vid den tidpunkt från vilken livränta första gången ska ges ut eller den inkomst som då skulle ha varit hans eller hennes SGI om Försäkringskassan hade känt till samtliga förhållanden (4 kap. 5 § LAF). För den som inte är sjukpenningförsäkrad enligt AFL men ändå har inkomst av förvärvsarbete är livränteunderlaget den inkomst som skulle ha utgjort SGI för henne eller honom om hon eller han hade varit sjukpenningförsäkrad. (4 kap. 6 § LAF).

Arbetsskadeförsäkringen är vår äldsta socialförsäkring. Den första lagen på området trädde ikraft redan 1901. Enligt denna lag lämnades ersättning vid olycksfall inom industrin. Grundläggande för arbetsskadeförsäkringen är att den som skadar sig i arbete ska ha ett starkare skydd än den som förlorar arbetsförmågan helt eller delvis av andra skäl. Även den som inte är sjukpenningförsäkrad kan ha rätt till både livränta och sjukpenning vid arbetsskada. Arbetsgruppens uppfattning är att detta synsätt bör gälla även om en försäkrad som arbetar med stöd av de särskilda reglerna råkar ut för en arbetsskada som ger en bestående nedsättning av arbetsförmågan. Det föreslås därför att ett undantag ska införas i 4 kap. 5 § LAF innebärande att inkomster från ett förvärvsarbete som sker med stöd av de särskilda reglerna ska beaktas när livränteunderlaget fastställs.

En annan fråga är hur en livränta som beviljats till följd av en arbetsskada som inträffat när den försäkrade arbetat med stöd av de särskilda reglerna ska samordnas med sjukersättningen. Enligt nuvarande regler gäller att arbetsskadelivräntan ska samordnas med sjukersättningen så att endast den del av livräntan som överstiger sjukersättningen betalas ut om sjukersättningen kompenserar samma bortfall av arbetsförmågan som livräntan (se vidare avsnitt 10). Så är även fallet om sjukersättningen beviljats tidigare och för en annan skada eller sjukdom än arbetsskadelivräntan. Arbetsgruppen anser därför inte att det behövs någon särskild reglering för dessa fall.

Andra bestämmelser föreslås gälla för den som har beviljats livränta för en arbetsskada som har inträffat innan ikraftträdandet av de föreslagna bestämmelserna, enligt vad som framgår av avsnitt 10.

8.4 Bestämmelser om ersättning vid arbetslöshet

Arbetsgruppens bedömning: De särskilda reglerna för sjukersättning medför ingen förändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Skälen för arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande bestämmelser om arbetslöshetsförsäkring har en person rätt till arbetslöshetsersättning om han eller hon uppfyller dels de allmänna villkoren, dels arbetsvillkoret, 9 och 12 §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Därutöver ska personen, för att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning, uppfylla medlemsvillkoret, 7 § lagen om arbetslöshetsförsäkring, och inträdesvillkoret i arbetslöshetskassan, 34 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor. För att undvika eventuell dubbel ersättning finns bestämmelser i 48 c § respektive 69 § lagen om arbetslöshetsförsäkring om avstämning av uppgifter mellan arbetslöshetskassorna och Försäkringskassan rörande förmåner eller ersätt-

ningar som har betydelse vid tillämpningen av lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Rätt till ersättning vid arbetslöshet har bl.a. den som är arbetsför och oförhindrad att åta sig arbete i viss utsträckning, 9 § punkten 1 lagen om arbetslöshetsförsäkring. I förarbetena till bestämmelsen (prop. 1973:56 s. 177) anges bl.a. att villkoret arbetsför innebär att sökanden ska kunna presteras ett normalt arbetsresultat i ett för honom eller henne lämpligt arbete. Den som på grund av sjukdom, invaliditet eller hög ålder inte kan utföra arbete bör inte vara berättigad till ersättning. Sjukdom som medför hel sjukpenning utesluter således rätten till arbetslöshetsersättning. Den som uppbär hel förtidspension eller helt sjukbidrag likställs med den som är helt sjukskriven. I fall då halv sjukpenning utgår ska den arbetslöse anses som arbetsför halva dagen. Då partiell förtidspension och partiellt sjukbidrag utgår görs inga generella antaganden utan en bedömning får ske från fall till fall utifrån samtliga omständigheter.

Bedömningen av om den enskilde är arbetsför, utifrån de ovan refererade förarbetsuttalandena, görs regelmässigt av arbetslöshetskassorna. Dagens system innebär således att en person som de facto uppbär sjukersättning, helt eller delvis, inte bedöms som arbetsför i arbetslöshetsförsäkringens mening för den del som sjukersättningen avser. För övrig tid kan personen däremot bli aktuell för arbetslöshetsersättning om övriga villkor är uppfyllda. Förslaget om de särskilda reglerna för sjukersättning medför ingen förändring i denna sak.

9 Pensionsrätt

Arbetsgruppens bedömning: Pensionsrätten för sjukersättning bör anpassas till reglerna för steglös avräkning. Hur detta ska ske bör utarbetas i samarbete med Pensionsgruppen.

Skälen för arbetsgruppens bedömning: Den totala ålderspensionsrätten för sjukersättning för personer med hel inkomstrelaterad sjukersättning är för närvarande 80 procent av deras antagandeinkomst. För försäkrade som uppbär partiell sjukersättning är pensionsrätten 80 procent av den andel av antagandeinkomsten som svarar mot graden av ersättning. Det innebär att den som uppbär hel sjukersättning alltid garanteras en pensionsrätt som motsvarar 80 procent av hela antagandeinkomsten, medan den som t.ex. uppbär halv sjukersättning garanteras 80 procent av halva antagandeinkomsten.

Pensionsrätten består av två delar – pensionsgrundande inkomst (PGI) och pensionsgrundande belopp (PGB). För sjukersättningen, som är inkomstgrundad, tillgodoräknas PGI. Därutöver tillgodoräknas den försäkrade också ett pensionsgrundande belopp som för personer med hel sjukersättning utgör skillnaden mellan 80 procent av antagandeinkomsten och PGI för sjukersättningen.

För de personer som reglerna om steglös avräkning kommer att tillämpas för kommer sjukersättningen att räknas av mot en reduceringsinkomst. Den pensionsgrundande inkomsten för sjukersättningen minskar då med samma belopp som avdraget.

Att PGI minskar innebär emellertid inte att den totala pensionsrätten för sjukersättningen minskar eftersom det pensionsgrundande beloppet ökar lika mycket som den pensionsgrundande inkomsten minskar. Det pensionsgrundande beloppet fyller m.a.o. ut pensionsrätten upp till 80 procent av antagandeinkomsten för den som har hel sjukersättning och, vid partiell sjukersättning, upp till 80 procent av den andel som motsvarar graden av ersättning.

Om ingen anpassning av reglerna för pensionsrätt görs kommer det pensionsgrundande beloppet att öka lika mycket som PGI för sjukersättningen minskas. Med andra ord kompenseras den försäkrade för att den pensionsgrundande sjukersättningen minskar och den sammanlagda pensionsrätten förblir oförändrad. Det skulle innebära att en person med hel sjukersättning som börjar arbeta dels skulle få en pensionsrätt för sjukersättningen motsvarande 80 procent av antagandeinkomsten och dels få PGI motsvarande 93 procent av arbetsinkomsten. Den sammanlagda pensionsrätten för ålderspension skulle t.o.m. kunna överstiga den inkomst en person skulle ha haft om han eller hon hade kunnat fortsatt att arbeta till 65 år. Det är arbetsgruppens bedömning att detta knappast är rimligt och att beräkningen av det pensionsgrundande beloppet därför bör ses över med anledning av förslaget om steglös avräkning. Eftersom beräkning av pensionsrätt för personer med sjukersättning ligger inom ramen för den s.k. pensionsöverenskommelsen bör ändrade regler emellertid tas fram i samarbete med Pensionsgruppen, varför något förslag inte presenteras här.

10 Samordningsbestämmelser

10.1 Samordning med livräntor

Sjukersättningen samordnas med vissa andra förmåner, bl.a. med livräntor. Ersättning för skador som inträffat den 1 juli 1977 eller senare regleras i huvudsak genom lagen (1976:380) om arbets-skadeförsäkring (LAF) och lagen (1977:265) om statligt person-skadeskydd. Ersättning för skador som inträffat dessförinnan kan utges enligt ett trettiotal äldre författningar. Samlingsnamnet för dessa ersättningar är yrkesskadelivräntor. Nedan lämnas förslag och bedömningar om hur arbetsskadelivräntor och yrkesskadelivräntor ska behandlas när den ersättningsberättigade arbetar med stöd av de särskilda reglerna.

10.1.1 Arbetsskadelivräntor

Arbetsgruppens förslag: För en försäkrad med arbetsskadelivränta som arbetar med stöd av de särskilda reglerna ska följande gälla:

- arbetsskadelivräntan ska inte omprövas på grund av att den försäkrade visat ökad arbetsförmåga,
- summan av sjukersättning och livränta i form av egenlivränta ska minskas med reduceringsinkomsten,
- livräntan ska minskas först. När livräntan är bortreducerad minskas sjukersättningen,

- därvid ska de fribelopp, den avräkningsprocent och det tak användas som gäller för de försäkrade som enbart uppbär sjukersättning.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Den som har fått en bestående nedsättning av sin arbetsförmåga på grund av en arbetsskada har enligt LAF rätt till livränta för den inkomstförlust som uppkommer. Livräntan motsvarar hela den inkomstförlust som orsakats av skadan. Inkomster som överstiger 7,5 prisbasbelopp kompenseras dock inte med livränta. En förutsättning för rätt till livränta är att den försäkrades förmåga att skaffa sig inkomst genom arbete är nedsatt med minst en femtondel samt att den årliga inkomstförlusten uppgår till minst en fjärdedel av det prisbasbelopp som gällde vid ingången av det år som livränta ska börja betalas.

Samordningsbestämmelser

För den som har rätt till egenlivränta från arbetsskadeförsäkringen och samtidigt har rätt till sjukersättning samordnas livräntan med sjukersättningen. Samordningen görs så att livräntan betalas ut med det belopp som överstiger sjukersättningen. Samordningen görs endast när sjukersättningen kompenserar samma bortfall av arbetsförmågan som livräntan. Om nedsättningen av arbetsförmågan enbart är orsakad av arbetsskadan samordnas livräntan och sjukersättningen fullt ut. Är arbetsförmågan nedsatt till följd av såväl arbetsskada som annan sjukdom samordnas livräntan endast med den del av sjukersättningen som motsvarar den nedsättning av arbetsförmågan som kan hänföras till arbetsskadan. Motsvarande samordningsbestämmelser tillämpas för den som uppbär aktivitetsersättning och arbetsskadelivränta samtidigt.

Bestämmelser vid ändrade inkomster

I dag gäller att beslut om arbetsskadelivränta omprövas om det har skett en ändring av betydelse i de förhållanden som var avgörande för beslutet. Beslutet omprövas också om den försäkrades möjlighet att skaffa sig inkomster genom arbete väsentligen har förbättrats. Det innebär att om försörjningsförmågan har förbättrats till följd av löneutveckling, utökad arbetstid eller på annat sätt ska livräntan omprövas. Även ökade inkomster på grund av politiska eller andra uppdrag kan leda till en minskning av livräntan. Någon omprövning görs inte för inkomstförändringar som uppgår till lägre belopp än 1/20 av den årliga inkomsten av förvärvsarbete som den skadade skulle ha uppnått om han inte blivit skadad.

Vidare gäller att den som uppbär livränta är skyldig att anmäla till Försäkringskassan sådana ändrade förhållanden som kan påverka rätten till livräntan. När Försäkringskassan får kännedom om inkomständringar som kan föranleda omprövning av livräntan bör Försäkringskassan ta initiativ till att en sådan prövning kommer till stånd.

Arbetsgruppens överväganden

Om ingen ändring görs av ovannämnda bestämmelser innebär dessa att arbete med stöd av de särskilda reglerna inte ger någon förtjänst för en person med arbetsskadelivränta. Detta gäller om arbetsinkomsten uppgår till minst 1/20 av den årliga inkomst av förvärvsarbete som den skadade skulle ha uppnått om han inte blivit skadad.

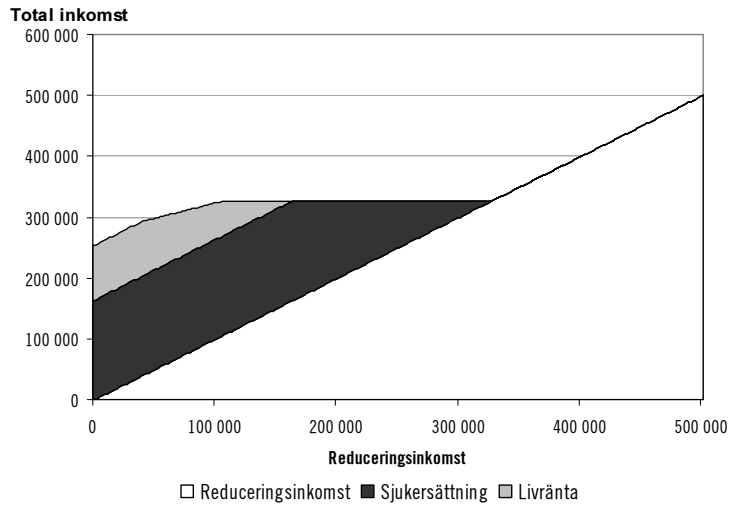
Om reduceringsinkomsten överstiger fribeloppsgränsen ska sjukersättningen minskas enligt vad som föreslås i avsnitt 7. För en person med livränta skulle dock samordningsbestämmelserna då innebära att arbetsskadelivräntan höjs med ett lika stort belopp. Samtidigt skulle de ökade arbetsinkomsterna resultera i en omprövning av arbetsskadelivräntan. Detta skulle bli fallet

oavsett om arbetsinkomsten överstiger fribeloppsgränsen eller inte och således oavsett om sjukersättningen har reducerats. Slutresultatet för den försäkrade skulle bli oförändrade inkomster. Först när arbetsinkomsterna överstiger den utbetalda livräntan skulle den försäkrade få en ekonomisk vinst av arbetet.

Dagens regler för samordning och prövning av rätten till livränta innebär i praktiken att personer med varaktigt beviljad sjukersättning och livränta utesluts från möjligheten att arbeta med stöd av de särskilda reglerna. Bland annat med hänsyn till gruppens storlek, ca 75 000 personer, anser inte arbetsgruppen detta som rimligt. Det är viktigt att eventuell arbetsförmåga även tas till vara bland dessa personer. Därför föreslås att rätten till livränta inte ska omprövas när den försäkrade arbetar med stöd av de särskilda reglerna.

Förslaget innebär dock inte att arbetsgruppen anser det rimligt att en försäkrad som beviljats sjukersättning på grund av arbetsskada ska kunna uppbära en ograverad livränta oavsett arbetsinkomsternas storlek. Samma villkor bör gälla för en försäkrad som beviljats sjukersättning på grund av arbetsskada som för en försäkrad med sjukersättning av annan orsak. Därför föreslår arbetsgruppen att summan av sjukersättning och livränta i form av egenlivränta ska minskas mot reduceringsinkomsten. Arbetskadelifvräntan i form av egenlivränta ska samordnas med sjukersättningen före en eventuell minskning mot reduceringsinkomsten. Reduceringen ska göras så att livräntan först minskas. När livräntan är bortreducerad minskas sjukersättningen. Samma fribelopp ska gälla för försäkrade med livränta som föreslås för försäkrade med enbart sjukersättning. Även taket för sammanlagda inkomster och procentsats för reduceringen ska vara desamma.

Diagram 10.1 Förslag till steglös avräkning för en person med hel sjukersättning om 164 000 kronor och arbetsskadelivränta om 90 200 kronor

Arbetsgruppens förslag kan åskådliggöras med följande exempel. En person har hel sjukersättning om 164 000 kronor och arbetsskadelivränta om 90 200 kronor. Detta motsvarar sammanlagt 254 200 kronor och hela denna summa kan reduceras mot reduceringsinkomsten. När reduceringsinkomsten understiger 41 000 kronor, vilket är fribeloppet för en person med hel sjukersättning med 2008 års prisbasbelopp, sker ingen reduktion av livräntan. När reduceringsinkomsten överstiger 41 000 kronor reduceras livräntan med 50 procent av det överstigande beloppet. Överstiger reduceringsinkomsten 106 500 kronor kommer först livräntan att reduceras krona för krona mot det överstigande beloppet, därefter sjukersättningen. Livräntan är i detta exempel fullt bortreducerad när reduceringsinkomsten uppgår till 164 000 kronor. Sjukersättningen är bortreducerad när reduceringsinkomsten uppgår till 328 000 kronor.

10.1.2 Yrkesskadelivräntor

Arbetsgruppens bedömning: Yrkesskadelivränta som utbetalas på grund av ekonomisk invaliditet bör inte dras in eller minskas för en försäkrad som arbetar med stöd av de särskilda reglerna.

Skälen för arbetsgruppens bedömning: Ersättning för skador som inträffat före 1977 regleras alljämt enligt bestämmelser i de författningar som var gällande när skadan inträffade. Detta innebär att ersättning fortfarande beviljas och betalas ut enligt ett stort antal äldre, i de flesta fall upphävda, författningar om obligatorisk försäkring för yrkesskador eller motsvarande. Huvuddelen av dessa livräntor utgår enligt 1954 års lag om yrkesskadeförsäkring. Samlingsbegreppet för de aktuella livräntorna har därför kommit att bli yrkesskadelivräntor. Förutom ersättning för medicinsk invaliditet kan yrkesskadelivräntor även omfatta ersättning för ekonomisk invaliditet. En försäkrad som beviljats sjukersättning till följd av en skada som ersätts med yrkesskadelivränta kan således få kompensation för det inkomstbortfall som skadan har lett till.

Yrkesskadelivräntan samordnas med sjukersättningen. Av avsnitt 4 framgår att samordningen görs så att livräntan är oförändrad medan sjukersättningen minskas. I första hand minskas garantiersättningen. Därefter minskas den inkomstrelaterade sjukersättningen. Sammanlagt får dock hel sjukersättning och livränta för månad räknat inte understiga 5 procent av prisbasbeloppet, på grund av samordningen.

I dag betalas yrkesskadelivränta ut till ca 45 000 personer. Flertalet av dessa uppbär ålderspension. Endast ett fåtal personer uppbär yrkesskadelivränta vid sidan av sjukersättningen och därför kan ha beviljats höjd yrkesskadelivränta på grund av ekonomisk invaliditet. Arbetsgruppens bedömning är att någon motsvarande reglering som föreslås för yrkesskadelivräntor inte bör bli aktuell för denna begränsade grupp personer. Samtidigt

kan det konstateras att med helt oförändrade regler skulle margineffekterna uppgå till 100 procent för den person med yrkesskadelivränta som väljer att arbeta med stöd av de särskilda reglerna. För att undvika det uppenbart orättvisa i detta anser arbetsgruppen att yrkesskadelivränta bör betalas ut i oförminskad utsträckning när en försäkrad arbetar med stöd av de särskilda reglerna. Hur detta rent lagtekniskt skulle kunna genomföras är mot bakgrund av arbetsgruppens snäva tidsram inte möjligt att utreda inom ramen för denna promemoria, utan bör beredas vidare inom Regeringskansliet.

10.2 Änkepension

Arbetsgruppens bedömning: För personer som har rätt till både garantiersättning till sjukersättning och garantipension till änkepension ska endast det högsta beloppet av garantiersättning, efter minskning av reduceringsinkomst, och garantipension betalas ut.

Skälen för arbetsgruppens bedömning: Änkepension är en inkomstrelaterad förmån som kan betalas ut till efterlevande kvinnor. Till änkepension finns ett grundskydd, garantipension, som betalas ut som en utfyllnad till den inkomstgrundade änkepensionen. Omställningspension ersatte 1990 änkepension men kan p.g.a. långtgående övergångsregler fortfarande beviljas. Garantipension till änkepension kan betalas ut fram till dess att änkan fyller 65 år. Sjukersättning är liksom änkepension uppbyggd av en inkomstgrundad del och ett grundskydd, garantiersättning, som fyller ut ersättningen till en garanterad nivå.

För att de kvinnor som har rätt till både änkepension och sjukersättning inte samtidigt ska kunna uppbära två grundskydd, dvs. både garantipension och garantiersättning, finns särskilda bestämmelser som förhindrar detta. Reglerna innebär att endast det högsta grundskyddet betalas ut.

Till efterlevande som har omställningspension och sjukersättning kan garantipension till omställningspensionen och garantiersättning till sjukersättningen betalas ut samtidigt. Men till skillnad från änkepensionen är omställningspensionen tidsbegränsad, den som inte har några barn får omställningspension i ett år medan den som har barn under 12 år får omställningspension till dess att det yngsta barnet fyllt 12 år. Omställningspension betalas endast ut till personer som är yngre än 65 år.

För de personer som reglerna för steglös avräkning tillämpas kan garantiersättningen trappas av mot reduceringsinkomsten. Efter avräkningen kan garantiersättningen vara helt eller delvis bortreducerad. Det innebär att om garantiersättningen, före avdrag för reduceringsinkomst, är den grundskyddsförmån som är högst så kan förhållandet bli det omvända sedan avdraget har gjorts. Syftet med dagens regler att endast den högsta grundskyddsförmånen ska betalas ut är att personer med både änkepension och sjukersättning ska vara garanterade ett grundskydd.

Eftersom garantiersättningen kan komma att minskas av reduceringsinkomst krävs ett förtydligande av om det är garantiersättningen före eller efter reduktion som ska användas vid jämförelsen av vilken grundskyddsförmån som är högst. Om jämförelsen görs efter det att garantiersättningen har samordnats med arbetsinkomst är den försäkrade alltid garanterad ett grundskydd. Om jämförelsen däremot görs innan reduktionen har gjorts kan följden bli att en person varken får garantiersättning eller garantipension eftersom hela garantiersättningen kan reduceras bort efter det att jämförelsen gjorts. En person skulle då inte vara garanterad något grundskydd alls.

Arbetsgruppen bedömer att det är garantiersättningens belopp efter avdrag för reduceringsinkomst som ska användas för att fastställa vilket grundskydd som ska betalas ut, dvs. om garantiersättningen efter reduktion av arbetsinkomst kommer att understiga garantipensionen så ska garantipensionen betalas ut och tvärtom. På så sätt är en änka alltid garanterad ett grundskydd och det innebär att en änka alltid har rätt till ett belopp lägst motsvarande hennes garantipension. Även principen att

garantipension till änkepension inte ska påverkas av ankans egna förvärvsinkomster bibehålls då.

10.3 Särskild efterlevandepension

Arbetsgruppens förslag: För personer som omfattas av de särskilda reglerna för sjukersättning, ska den särskilda efterlevandepensionen reduceras av sjukersättningen innan denna har minskats av reduceringsinkomsten.

Särskild efterlevandepension ska inte omprövas om försörjningsförmågan ökar väsentligt för den som samtidigt uppbär sjukersättning och har ansökt om att reglerna för steglös avräkning ska tillämpas.

Skälen för arbetsgruppens förslag: En efterlevande make som inte kan försörja sig själv genom arbete kunde fr.o.m. 1990 och fram till 2003 beviljas särskild efterlevandepension, SEP, när rätten till omställningspension upphörde. SEP kunde inte beviljas för en nedsättning av förvärvsförmågan som den efterlevande samtidigt hade rätt till sjukpenning eller arbetsskadelivränta för. Förmånen samordnas med vissa andra förmåner, bl.a. sjukersättning.

Särskild efterlevandepension består av en inkomstrelaterad del och garantipension till särskild efterlevandepension. Förmånen kan vara tidsbegränsad och ska omprövas minst en gång vart tredje år. Förmånen ska också omprövas om försörjningsförmågan har förbättrats väsentligt. Det finns för närvarande tolv personer som uppbär SEP och sjukersättning.

För de som uppbär särskild efterlevandepension och sjukersättning för samma nedsättning av förvärvsmöjligheten ska SEP, både inkomstgrundad och garantipension, minskas med beloppet för sjukersättning och garantiersättning.

Innebörden av de gällande reglerna blir att om reglerna för steglös avräkning tillämpas och sjukersättning eller garanti-

ersättning minskar till följd av avtrappning mot arbetsinkomsten så ökar den särskilda efterlevandepensionen.

Arbetsgruppen anser inte att en person ska kompenseras genom höjd SEP då sjukersättningen minskar och föreslår att avdrag från särskild efterlevandepension och garantipension görs med beloppet för sjukersättning och garantiersättning innan dessa har trappats av mot arbetsinkomsten.

För de personer som kommer att omfattas av de särskilda reglerna för sjukersättning ska inte någon ny bedömning av arbetsförmågan göras avseende sjukersättningen om de försäkrade börjar att arbeta eller utökar sin arbetstid. Arbetsgruppen föreslår att motsvarande regler ska gälla för dem som har SEP och sjukersättning och omfattas av de särskilda reglerna för sjukersättning, dvs. inte heller den särskilda efterlevandepensionen ska omprövas om försörjningsförmågan ökar väsentligt.

11 Ansökan, anmälan och beslut

11.1 Ansökan, anmälan och preliminärt beslut

11.1.1 Ansökan och anmälan till Försäkringskassan

Arbetsgruppens förslag: För att reglerna för steglös avräkning ska kunna tillämpas för en person ska en skriftlig ansökan göras hos Försäkringskassan. Ansökan ska göras innan arbetet påbörjas. Reglerna ska börja att tillämpas fr.o.m. den månad som anges i ansökan, dock tidigast fr.o.m. månaden efter den då ansökan lämnades in till Försäkringskassan och ska avse kalenderåret. Ansökan ska göras för varje kalenderår.

Den som Försäkringskassan har beslutat att reglerna om steglös avräkning ska tillämpas för, är skyldig att anmäla till Försäkringskassan ändringar av inkomsten och andra förhållanden som kan antas innebära att slutlig sjukersättning inte kommer att beviljas eller kommer att beviljas med lägre belopp än den preliminära sjukersättningen. Anmälan ska göras utan oskäligt dröjsmål.

Skäl för arbetsgruppens förslag: För att erhålla förmåner krävs normalt att den försäkrade lämnar in en ansökan till berörd myndighet. En ansökan ska innehålla de uppgifter myndigheten behöver för att kunna bevilja och betala ut förmånen med rätt belopp. För att reglerna om steglös avräkning av sjukersättning ska kunna tillämpas måste Försäkringskassan bl.a. få uppgift om

den försäkrades inkomst och fr.o.m. när reglerna ska börja tillämpas. Detta talar för att den försäkrade bör ansöka om att de särskilda reglerna ska tillämpas.

Syftet med de särskilda reglerna är att en person ska kunna arbeta på den del som han eller hon har beviljats sjukersättning för. Sjukersättningen ska avräknas steglöst mot reduceringsinkomsten. Ett fåtal av de som i dag har partiell sjukersättning och arbetar på den del de inte har sjukersättning för skulle emellertid riskera att få sänkt sjukersättning om reglerna för steglös avräkning var tvingande och tillämpades på alla.

Arbetsgruppen föreslår mot denna bakgrund att för att reglerna om steglös avräkning ska kunna tillämpas ska den försäkrade lämna in en skriftlig ansökan till Försäkringskassan. Ansökan ska lämnas in innan han eller hon påbörjar förvärvsarbetet. Av ansökan ska det framgå när arbetet påbörjas och vilken inkomst som kommer att betalas ut. Reglerna om avräkning ska tillämpas fr.o.m. den månad som anges i ansökan, dock tidigast fr.o.m. månaden efter den då ansökan lämnades in till Försäkringskassan. Eftersom avstämning ska göras för varje kalenderår måste den försäkrade också lämna in en ansökan för varje år som reglerna för steglös avräkning ska tillämpas.

Efter det att Försäkringskassan har bifallit ansökan är den försäkrade skyldig att anmäla ändrade inkomster utan dröjsmål. Alla förändringar i inkomsten ska anmälas till Försäkringskassan för de som har ansökt och beviljats steglös avräkning. Det gäller även för personer med partiell sjukersättning när deras inkomst för den del de inte har sjukersättning för ändras.

11.1.2 Preliminärt beslut

Arbetsgruppens förslag: För den som ansöker om att reglerna för steglös avräkning ska tillämpas, ska Försäkringskassan fatta ett preliminärt beslut om löpande reducering av sjukersättningen. Ett preliminärt beslut om steglös avräkning avser ett kalenderår. Det preliminära beslutet ska så nära som

möjligt motsvara det slutliga beslutet för året. Försäkringskassan ska efter ansökan från den försäkrade, fatta ett preliminärt beslut för varje år.

Försäkringskassan ska också fatta ett nytt preliminärt beslut för kalenderåret när den försäkrade anmäler ändrad inkomst. Om ändringen av inkomsten innebär att sjukersättningen påverkas endast i ringa mån kan dock Försäkringskassan underlåta att fatta ett nytt preliminärt beslut.

Skälen för arbetsgruppens förslag: När den försäkrade ansöker hos Försäkringskassan om att reglerna om steglös avräkning ska tillämpas är det de inkomststoppgifter som han eller hon anger i ansökan som måste ligga till grund för kassans beslut. Det är emellertid inte förrän Skatteverket har fattat beslut om den pensionsgrundande inkomsten för inkomståret som den faktiska inkomsten för året är fastställd.

Försäkringskassan måste fatta ett preliminärt beslut om löpande reducering av sjukersättningen med ledning av de uppgifter som vid tidpunkten för beviljandet finns tillgängliga, dvs. innan den faktiska inkomsten för året har fastställts. Arbetsgruppen föreslår därför att Försäkringskassan, på grundval av de inkomststoppgifter som den försäkrade lämnar, ska fatta ett preliminärt beslut om löpande reducering av sjukersättningen. Det preliminära beslutet ska så nära som möjligt motsvara vad det slutliga beslutet kan antas bli då den pensionsgrundande inkomsten för året har beslutats och reduceringsinkomsten slutligt kan fastslås.

Eftersom avstämningen mellan preliminärt och slutligt beslut görs årsvis måste ett preliminärt beslut fattas för varje kalenderår som den försäkrade vill att reglerna för steglös avräkning ska tillämpas. För att Försäkringskassan ska kunna fatta ett preliminärt beslut krävs nya uppgifter från den försäkrade varför han eller hon varje år måste lämna in en ansökan.

Om den försäkrade efter det att Försäkringskassan har fattat ett preliminärt beslut för ett år anmäler att inkomsten har änd-

rats, ska kassan fatta ett nytt preliminärt beslut för kalenderåret. Försäkringskassan kan dock underlåta att fatta ett nytt beslut om ändringen endast har ringa påverkan på det belopp som betalas ut i sjukersättning.

11.2 Slutligt beslut mm.

11.2.1 Slutligt beslut

Arbetsgruppens förslag: Försäkringskassan ska fatta ett slutligt beslut om steglös avräkning enligt de särskilda reglerna för sjukersättning för varje kalenderår som preliminär reduktion har gjorts. Det slutliga beslutet bestäms efter den tidpunkt då den pensionsgrundande inkomsten för kalenderåret har meddelats och reduceringsinkomsten slutligt kan fastslås.

Om Skatteverket ändrar beslutet om pensionsgrundande inkomst efter det att Försäkringskassan har fattat slutligt beslut om steglös avräkning ska ett nytt slutligt beslut fattas om den försäkrade inom ett år begär det eller om Försäkringskassan tar upp frågan. Nytt slutligt beslut ska dock inte fattas efter utgången av femte året efter det ursprungliga beslutet om pensionsgrundande inkomst meddelades.

Skälen för arbetsgruppens förslag: För att sjukersättning ska betalas ut med så korrekt belopp som möjligt anser arbetsgruppen att en avstämning bör göras mellan de preliminära utbetalningarna för ett kalenderår och det belopp som skulle ha betalats ut om steglös avräkning hade gjorts med ett belopp som motsvarar den slutliga reduceringsinkomsten för kalenderåret. Försäkringskassan bör därför fatta ett slutligt beslut om reduktion för varje kalenderår efter det att Skatteverket har fattat beslut om pensionsgrundande inkomst för detta kalenderår.

Det slutliga beslutet ska sedan stämmas av mot det preliminära beslutet. Med en avstämning upptäcks eventuella felaktig-

heter i de preliminära utbetalningarna. Det gäller både fel som har orsakats av den enskilde och av Försäkringskassan. Om den försäkrade t.ex. har glömt att anmäla en förändring i inkomsten så upptäcks detta. En avstämning är också en viktig åtgärd för att motverka fusk.

Arbetsgruppen föreslår att Försäkringskassan, för varje kalenderår, ska fatta ett slutligt beslut om reducering av sjukersättningen och göra en avstämning mellan det som har betalats ut preliminärt och vad som skulle ha betalats ut om reduceringen hade gjorts enligt det slutliga beslutet.

Om Skatteverket ändrar beslutet om pensionsgrundande inkomst efter det att Försäkringskassan har fattat det slutliga beslutet om steglös avräkning, ska ett nytt slutligt beslut fattas om den försäkrade begär det inom ett år från det att Skatteverket beslutat om ändrad pensionsgrundande inkomst. Detta ska dock inte gälla om det har gått mer än fem år sedan beslutet om pensionsgrundande inkomst meddelades.

11.2.2 Överskjutande belopp

Arbetsgruppens förslag: Om det slutliga beslutet innebär att sjukersättningen preliminärt har betalats ut med för lågt belopp ska beloppet betalas ut till den försäkrade. Belopp som understiger 3 000 kronor ska inte betalas tillbaka.

Beloppet som återbetalas till den försäkrade ska ökas med ett tillägg som beräknas med ledning av den statslåneränta som gällde vid utgången av det kalenderår den preliminära utbetalningen avsåg. Tilläggets storlek fastställs av regeringen.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Om det slutliga beslutet visar att sjukersättning har betalats ut med för lågt belopp ska mellanskillnaden betalas ut till den försäkrade, jämte tillägg. Arbetsgruppen anser att man bör undvika att alltför små belopp betalas tillbaka och att en viss tolerans i avvikelserna bör tillåtas.

Arbetsgruppen bedömer att en avvikelse motsvarande 250 kronor per månad dvs. 3 000 kronor per år är skälig och föreslår att återbetalning enbart görs om den preliminära sjukersättningen understiger den slutliga med 3 000 kronor.

Beloppet som återbetalas till den försäkrade ska ökas med ett tillägg som beräknas med ledning av den statslåneränta som gällde vid utgången av det kalenderår den preliminära utbetalningen avsåg. Hur stort tillägget ska vara bestäms av regeringen.

11.2.3 Återbetalning till Försäkringskassan

Arbetsgruppens förslag: Om det slutliga beslutet innebär att sjukersättningen preliminärt har betalats ut med för högt belopp ska det belopp som betalats ut för mycket betalas tillbaka till Försäkringskassan. Belopp som understiger 3 000 kronor ska inte betalas tillbaka.

Beloppet som återbetalas till Försäkringskassan ska ökas med en avgift som beräknas med ledning av den statslåneränta som gällde vid utgången av det kalenderår den preliminära utbetalningen avsåg. Avgiftens storlek fastställs av regeringen.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Om det slutliga beslutet visar att sjukersättningen har betalats ut med för högt belopp ska beloppet återbetalas till Försäkringskassan, plus en avgift. Arbetsgruppen anser att man bör undvika att alltför små belopp betalas tillbaka och att en viss tolerans i avvikelserna bör tillåtas, på samma sätt som föreslås gälla när det slutliga beslutet innebär att för låg sjukersättning har betalats ut. Arbetsgruppen bedömer att en avvikelse motsvarande den som föreslås i avsnitt 11.2.2. dvs. 3 000 kronor per år är skälig och föreslår att återbetalning enbart görs om den preliminära sjukersättningen överstiger den slutliga med 3 000 kronor.

Beloppet som återbetalas till Försäkringskassan ska ökas med en avgift som beräknas med ledning av den statslåneränta som

gällde vid utgången av det kalenderår den preliminära utbetalningen avsåg. Hur stor avgift som ska erläggas bestäms av regeringen.

Försäkringskassan kan med bestämmelserna om eftergift i 16 a kap. 9 § i lagen (1962:381) om allmän försäkring besluta om att, helt eller delvis, efterge krav på återbetalning om särskilda skäl föreligger. Vid bedömning av om det finns särskilda skäl ska den försäkrades förmåga att betala tillbaka beloppet särskilt beaktas.

11.3 För sen eller utebliven ansökan

Arbetsgruppens förslag: En försäkrad som underlåter att lämna in ansökan om att reglerna för steglös avräkning ska tillämpas, men som arbetar på samma del som han eller hon uppbär sjukersättning för, ska inte omfattas av de särskilda reglerna för sjukersättning.

Försäkringskassan får avslå en ansökan om steglös avräkning om den utan giltig anledning lämnas in till Försäkringskassan för sent.

Skälen för arbetsgruppens förslag: För att reglerna om steglös avräkning ska kunna tillämpas måste en ansökan om detta lämnas in till Försäkringskassan innan den försäkrade börjar att arbeta. En försäkrad som arbetar på den del som sjukersättning betalas ut för men underlåter att ansöka om att reglerna om steglös avräkning ska tillämpas kommer att få för mycket utbetalt i sjukersättning eftersom någon avräkning gentemot reduceringsinkomsten inte görs. När Försäkringskassan får kännedom om ett sådant fall anser arbetsgruppen att den försäkrade inte ska omfattas av de särskilda reglerna för sjukersättning. Rätten att ansöka om att reglerna för steglös avräkning ska anses vara förverkad i ett sådant fall och rätten till fortsatt sjukersättning ska bedömas utifrån bestämmelserna i lagen

(1962:381) om allmän försäkring (AFL). Det innebär att Försäkringskassan kan göra en ny bedömning av arbetsförmågan och ompröva sjukersättningen om det visar sig att arbetsförmågan har förbättrats.

För en försäkrad som lämnar in ansökan om steglös avräkning för sent, utan giltig anledning, får Försäkringskassan avslå ansökan. Försäkringskassan bör vara restriktiv i sin bedömning om avslag och i beslutet ska kassan ta hänsyn till bl.a. hur lång tid som har gått från den senaste tidpunkt då ansökan rätteligen skulle ha lämnats in. Hänsyn ska också tas till om förseningen beror på oaktsamhet eller om den är ett medvetet försök att kringgå reglerna om avräkning. Om ansökan om steglös avräkning avslås innebär det att Försäkringskassan kan göra en ny prövning av arbetsförmågan på samma sätt som föreslås gälla för den som underlåter att ansöka.

12 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser för förslag i del 1

Arbetsgruppens förslag: De särskilda reglerna, reglerna om steglös avräkning och övriga kompletterande regler ska träda i kraft den 1 oktober 2008 och ska tillämpas först för tid från och med den 1 januari 2009. Förändringarna i SGI-bestämmelserna, sjukförsäkringen och lagen om sjuklön ska dock träda i kraft den 1 januari 2009.

De föreslagna reglerna ska även gälla för en försäkrad som vid ikraftträdandet förvärvsarbetar med vilande sjukersättning eller förvärvsarbetar med oförminskad sjukersättning under prövotiden.

Skäl för arbetsgruppens förslag: De förslag som har lämnats i denna promemoria ingår i ett större paket av åtgärder som regeringen har aviserat i budgetpropositionen för 2008. I propositionen angavs att de aviserade förslagen ska träda i kraft under 2008 och 2009. Arbetsgruppen anser det som fullt möjligt. Det föreslås därför att de särskilda reglerna, reglerna om steglös avräkning och övriga kompletterande regler ska träda i kraft den 1 oktober 2008 och ska tillämpas för tid från och med 1 januari 2009. Genom att lägga ikraftträdandet före tidpunkten för tillämpning möjliggörs för Försäkringskassan att räkna om sjuk-

ersättningen redan från januari 2009 för en försäkrad som har kännedom om sina arbetsinkomster under detta år. När det gäller de förändringar som föreslås i SGI-bestämmelserna, i sjukförsäkringen och i lagen (1991:1047) om sjuklön finns inte samma krav på ikraftträdande i oktober 2008. Det föreslås därför att dessa bestämmelser ska träda i kraft den 1 januari 2009.

Arbetsgruppen anser inte att det behövs några övergångsregler för bestämmelserna om särskilda regler och steglös avräkning, utan föreslår att de föreslagna reglerna även ska gälla för en försäkrad som vid ikraftträdandet förvärvsarbetar med vilande sjukersättning eller förvärvsarbetar med oförminskad sjukersättning under prövotiden. Försäkringskassan bör således i anslutning till ikraftträdandet räkna om den försäkrades sjukersättning med hänsyn till en beräknad reduceringsinkomst i enlighet med de bestämmelser som ska gälla för steglös avräkning.

13 Frågor rörande anställningsskydd

Arbetsgruppens bedömning: En person som utnyttjar möjligheten att arbeta med stöd av de särskilda reglerna torde ha ett normalt anställningsskydd.

Skälen till arbetsgruppens bedömning: Enligt 33 § andra stycket lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) gäller inte något egentligt anställningsskydd för en person som fått beslut om hel sjukersättning utan tidsbegränsning. Det räcker med att arbetsgivaren informerar arbetstagaren om att anställningen ska upphöra för att så ska ske. Bakgrunden till bestämmelsen är att det när hel, icke tidsbegränsad sjukersättning har beviljats, i regel står klart att arbetstagaren inte i framtiden kan återgå i arbete hos arbetsgivaren och att det därför inte längre finns något skäl att anställningsförhållandet ska bestå.

För att arbetsgivaren ska kunna avsluta anställningsförhållandet med stöd av 33 § LAS måste han dock meddela arbetstagaren detta så snart han fått kännedom om beslutet om sjukersättning. Enligt förarbetena till bestämmelsen (prop. 1980/81:71 s. 149) blir rättsverkan av att arbetsgivaren dröjer för länge med sitt besked att han försitter möjligheten att avsluta anställningsförhållandet enligt 33 §. I det läget måste alltså istället ett vanligt uppsägningsförfarande, med krav på saklig grund, vidtas för att anställningsförhållandet ska upphöra.

En person som utnyttjar möjligheten att arbeta enligt förslaget i denna promemoria torde mot denna bakgrund alltid ha ett normalt anställningsskydd när han eller hon trots tidigare beslut om sjukersättning tar en ny anställning eller återgår till en redan befintlig arbetsgivare. Beslutet om sjukersättning har vid denna tidpunkt redan fattats och arbetsgivaren kan därför inte rimligen hävda någon rätt att avsluta anställningsförhållandet med stöd av 33 § anställningsskyddslagen.

Frågan om en eventuell rätt till ledighet för vård av sjukt barn för den nu aktuella gruppen kommer att behandlas separat.

14 Förslagens konsekvenser för administration, arbetsutbudet m.m.

14.1 Administrativa konsekvenser

Förslaget om ett system med särskilda regler för personer med sjukersättning och steglös avräkning medför ökad administration för Försäkringskassan. Även om systemet kan tyckas vara komplicerat är arbetsgruppens bedömning att med rätt datastöd borde den manuella hanteringen vara relativt liten. På det sättet kan det föreslagna systemet jämföras med bostadsbidraget. Det är naturligtvis kostsamt att bygga nya datasystem. Det är dock viktigt att ett datasystem som kan hantera de olika ärendena finns på plats när förslagen träder i kraft, så att den manuella hanteringen minimeras.

För att kunna arbeta med stöd av de särskilda reglerna krävs en ansökan. Likaså krävs ansökan om man vill utträda från systemet. Försäkringskassan måste således fatta ett beslut i dessa ärenden. Detta innebär en viss ökad administration. Administrationen ökar också till följd av att en försäkrad som arbetar med stöd av de särskilda reglerna ska anmäla förändrade inkomster. Försäkringskassan fattar först ett preliminärt beslut om en eventuell reducering av sjukersättningen. Dessutom ska ett slutligt beslut om sjukersättningens storlek fattas när den pensionsgrundande inkomsten har fastställts.

En mer tidskrävande uppgift för Försäkringskassan kan i vissa fall vara att fastställa SGI för personer med partiell sjukersättning. För denna grupp fastställs SGI bara på den del av inkomsten som inte är hänförlig till de särskilda reglerna. Arbetsinkomsten måste således delas upp i två delar; en som inte är SGI-grundande och en som berättigar till SGI. Så som arbetsgruppen tidigare har konstaterat bör en sådan uppdelning av inkomsten i de flesta fall vara uppenbar. I ett fåtal fall kan dock inkomstbilden vara mer komplicerad, där det inte är självklart hur en fördelning av inkomsten ska göras. I dessa fall kan det komma att krävas en tidskrävande manuell hantering.

Skatteverket ska leverera uppgifter om den försäkrades pensionsgrundande inkomster till Försäkringskassan så att Försäkringskassan kan ta ett slutligt beslut om sjukersättningens storlek. Detta innebär dock ingen ökad administration för Skatteverket eftersom dessa uppgifter levereras ändå men för andra ändamål.

14.2 Typfall

För att belysa förslagets konsekvenser för den person som börjar arbeta med stöd av de särskilda reglerna redovisas nedan 3 typfall. I dessa typfall har använts prisbasbeloppet för 2008, skattereglerna som gäller för inkomståret 2008 samt har antagits att kommunalskattesatsen uppgår till 31,44 procent.

Typfall 1. Person med BTP som börjar arbeta heltid

En person med hel sjukersättning på garantiersättningsnivå (98 400 kronor per år) börjar arbeta på heltid med en månadsinkomst om 18 300 kronor från och med januari månad. Personen får en reduceringsinkomst om 220 000 kronor för detta kalenderår. Sjukersättningen minskar därigenom till 8 900 kronor. Personen är ensamstående och har en boendekostnad på

3 500 kronor per månad. I utgångsläget har personen ett bostadstillägg om 3 185 kronor/månad. Bostadstillägget minskas till 2 125 kronor när personen börjar arbeta. Sammantaget blir effekten att personens disponibla inkomst (inkomsten efter skatt samt bostadstillägg) ökar från ca 115 000 till ca 200 000 kronor.

	Innan	Efter (heltidsarbete)
Sjukersättning	98 400	8 900
Arbetsinkomst	0	220 000
Inkomst efter skatt	76 600	174 500
Bostadstillägg	38 200	25 500
Disponibel inkomst	114 800	200 000

2. Person med halv sjukersättning som ökar sitt arbetsutbud

En person med halv sjukersättning om 82 000 kronor per år har en halvtidsanställning och tjänar i utgångsläget 144 000 kronor per år genom denna. Från och med april månad ökar personen sin arbetsinsats och börjar arbeta med 80 procent, vilket medför att personen tjänar 7 200 kronor mer i månaden. Löneinkomsten detta år ökar till 209 000 kronor, vilket också utgör reduceringsinkomsten. Sjukersättningen sänks till 63 600 kronor på grund av detta. Personen har en boendekostnad på 3 500 kronor i månaden. I utgångsläget har personen därför BTP om 460 kronor. Bostadstillägget reduceras helt i och med att arbetsinkomsten ökas så pass mycket. Sammantaget blir effekten att personens disponibla inkomst ökar från 177 200 till 204 200 kronor.

	Innan	Efter (80 % fr.o.m. april)
Sjukersättning	82 000	63 600
Arbetsinkomst	144 000	208 800
Inkomst efter skatt	171 700	204 200
Bostadstillägg	5 500	
Disponibel inkomst	177 200	204 200

Typfall 3. Person med hel sjukersättning som arbetar till fribeloppet.

En person med hög sjukersättning, 196 800 kronor, börjar arbeta i november månad och tjänar 41 000 kronor innan årets slut. Eftersom personer med hel sjukersättning föreslås behålla sin ersättning ograverad om reduceringsinkomsten inte överstiger ett prisbasbelopp påverkas inte sjukersättningen. Personen ökar sin disponibla inkomst från 142 700 till 175 000 kronor.

	Innan	Efter (arbete nov–dec)
Sjukersättning	196 800	196 800
Arbetsinkomst	0	41 000
Inkomst efter skatt	142 700	175 000
Bostadstillägg	0	0
Disponibel inkomst	142 700	175 000

14.3 Arbetsutbudseffekter och konsekvenser för statsfinanserna

Ett övergripande syfte med de förslag som presenteras i denna promemoria är att göra det möjligt för människor som är beroende av sjukersättningen att pröva på att arbeta. På lång sikt

är syftet att fler ska kunna försörja sig själva. Målet med de åtgärder som föreslås är således att öka arbetsutbudet, speciellt för personer som i dag inte deltar alls på arbetsmarknaden.

En skattning av arbetsutbudet, och därmed de finansiella effekterna av steglös avräkning, förutsätter tillgång till arbetsutbudselasticiteter. Detta är ett mått på hur en procentuell förändring i lön/inkomst påverkar arbetsutbudet; även detta mått i procent. Normalt ligger arbetsutbudselasticiteten mellan 0,1 och 0,7. Siffran är i regel högre för grupper med svag anknytning till arbetsmarknaden och lågt arbetsutbud än för andra grupper.

Inför arbetet med denna departementspromemoria har dock framkommit att det är svårt att hitta tillförlitliga uppgifter om nivåerna på de elasticiteter som krävs för att göra trovärdiga beräkningar av utbudseffekten vid införandet av de särskilda reglerna med steglös avräkning. Det beror på att den grupp som omfattas av förslagen på många sätt skiljer sig från andra grupper. Bland annat krävs vid beviljandet av en icke tidsbegränsad sjukersättning att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt på grund av sjukdom. Det handlar alltså om en grupp som i betydligt större utsträckning än andra grupper helt saknar arbetsförmåga.

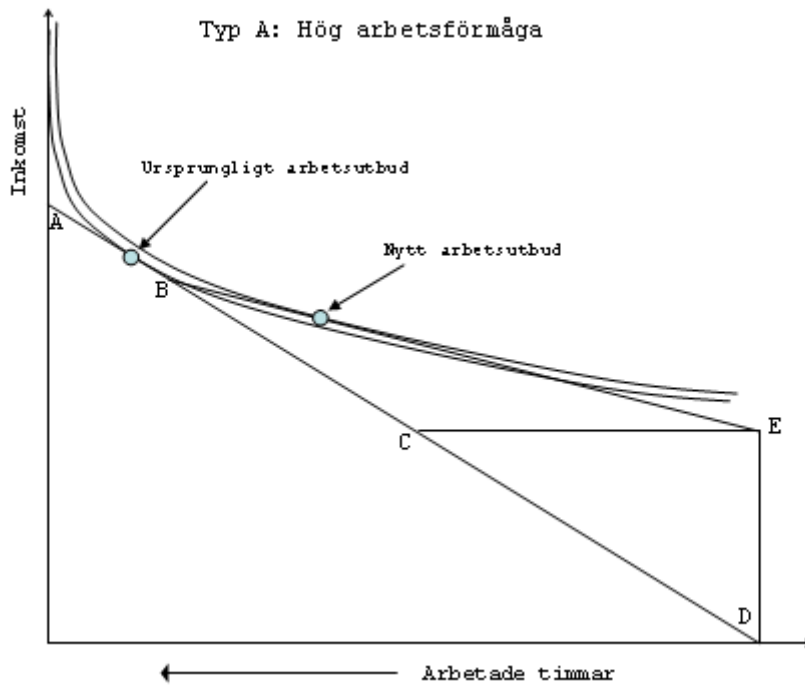
Det är speciellt problematiskt att uppskatta arbetsutbudet för grupper som har en nästan obefintlig närvaro på arbetsmarknaden, exempelvis de som beviljats en hel icke tidsbegränsad sjuk- eller aktivitetsersättning. En alternativ metod skulle därför kunna vara att dela upp analysen i två delar genom att dels beräkna sannolikheten för inträde på arbetsmarknaden, dels själva utbudselasticiteten. Av tidsskäl, och till följd av brist på relevanta data, har dock detta alternativ inte bedömts som möjligt.

I avsaknad av egentliga arbetsutbudselasticiteter återstår att hitta andra metoder för att uppskatta arbetsutbudseffekter. En sådan metod är att studera liknande reformer i andra länder för att dra slutsatser om vad som borde förväntas när regelverket förändras. Det mest kända exemplet på steglös avräkning är förmodligen försöken med negativ inkomstskatt i USA under 1970-

talet. Slutsatsen från dessa studier var att arbetsutbudet totalt sett minskar vid införandet av steglös avräkning. Dessutom, konstateras i utvärderingarna, minskar personer med högt arbetsutbud sitt arbetsutbud mest, medan personer med ett lågt arbetsutbud ofta tenderar att arbeta mer och i ökad utsträckning träda in på arbetsmarknaden (Moffitt, 2003)¹⁵. Detta är helt i enlighet med ekonomisk teori. I ekonomiska termer kan man uttrycka det som att det genomsnittligt optimala skatte- och bidragssystemet kanske inte är optimalt för alla individer. En ökad progressivitet kan påverka arbetsutbudet positivt för personer med låg arbetsförmåga, samtidigt som en minskad progressivitet kan vara ett sätt att öka arbetsutbudet för individer med hög arbetsförmåga.

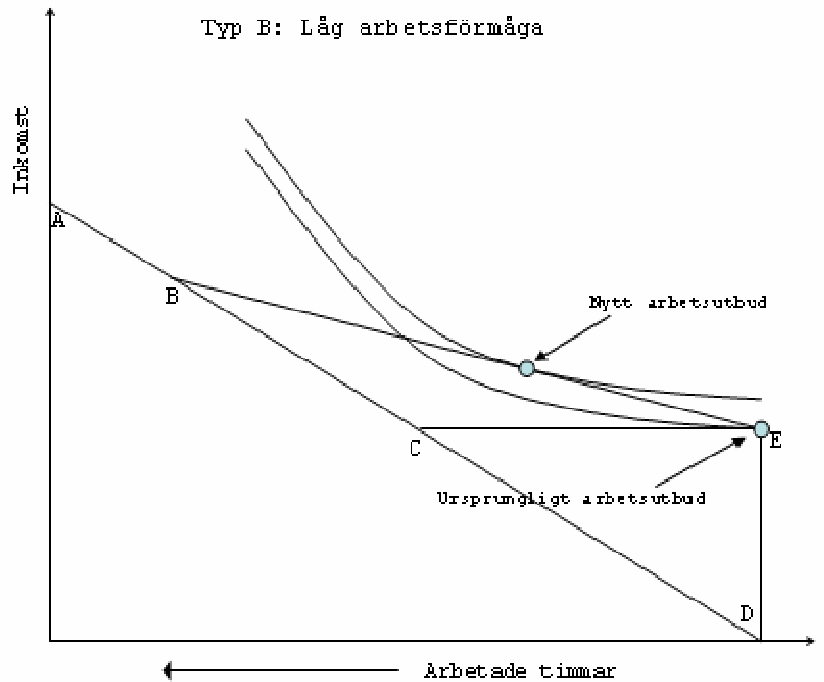
¹⁵ Moffitt R A, 2003, The negative income tax and the evolution of U.S. welfare policy, *Journal of Economic Perspectives*, Vol 17, Nr 3.

Figur 14.1

I figuren illustreras effekten av att införa ett slags "medborgarlön" som garanterar en inkomst på nivån D-E. I stället för grundtrygghetssystemet A-B-C-E-D där personer som uppbär stöd från samhället förutsätts sakna förvärsinkomster förändras budgetlinjen till A-B-E-D, vilket innebär att det är möjligt att kombinera förvärsarbete med inkomststöd från staten. I praktiken innebär det att många individer som i dag finns på arbetsmarknaden kommer att arbeta mindre än i dag. Samtidigt, vilket vi ser i figur 14.2 nedan, kommer många som i dag har lågt arbetsutbud sannolikt att arbeta mer än i dag.

Figur 14.2

Problemet är att ett generellt välfärdssystem som bygger på "negativ inkomstskatt" riskerar att minska arbetsutbudet för personer som arbetar, samtidigt som det med stor sannolikhet ökar arbetsutbudet från personer som i dag har ett lågt arbetsutbud.

Ekonomen och nobelpristagaren George Akerlof (Akerlof, 1978)¹⁶ konstaterade därför att man genom att selektivt minska marginaleffekterna för individer med låg arbetsförmåga skulle kunna hjälpa dem tillbaka till arbetsmarknaden, utan att sam-

¹⁶ Akerlof G A, 1978, The economics of "tagging" as applied to the optimal tax, welfare programs, and manpower planning, *The American Economic Review*, Vol 68, Nr 1.

tidigt påverka arbetsutbudet negativt för personer med högt eller normalt arbetsutbud. Denna tanke bygger på att man tillämpar en modell med steglös avräkning av arbetsinkomster endast för individer som har ett lågt eller obefintligt arbetsutbud.

Denna modell med en ”riktad negativ inkomstskatt” har under senare år tillämpats på försök i några olika länder. I Mannheim i Tyskland genomfördes under 1999 och 2002 ett försök med en negativ skatt på arbetsinkomster, eller en steglös bidragsavtrappning. Spermann & Strotman (2006)¹⁷ utvärderade experimentet, som var randomiserat, och konstaterade att arbetskraftsdeltagandet ökade med mellan 6,2 och 6,8 procent i gruppen med steglös avräkning. Modellen har sedermera, när det gäller företagare (self-employed), utvidgats till hela landet.

Ett liknande experiment genomfördes i Kanada, med drygt 5000 deltagare, i en experimentgrupp och en kontrollgrupp¹⁸. Som väntat ökade arbetsutbudet i experimentgruppen, samtidigt som statens nettokostnader minskade. I genomsnitt steg arbetsutbudet med 13 timmar i månaden, jämfört med kontrollgruppen, samtidigt som deltagarna fick högre nettoinkomster.

Skillnaderna mellan experimentet i Kanada och förslaget i denna promemoria är ganska stora. I Kanada fanns ett krav på att deltagarna skulle arbeta minst 30 timmar i veckan för att kvarstå i projektet under längre tid än det första året. Dessutom började avräkningen av ersättning från arbetsinkomster redan från den första intjänade kronan. Detta talar för att utbudseffekterna av den modell som här presenteras torde vara större än i Kanada. Å andra sidan bestod såväl kontrollgrupp som experimentgrupp av personer som var långtidsarbetslösa. De saknade därmed, till skillnad från gruppen med icke tidsbegränsad sjukersättning, en medicinskt konstaterad arbetsoförmåga.

Det är förstås svårt att veta hur dessa skillnader påverkar arbetsutbudet och osäkerheten vid uppskattningen av förväntat

¹⁷ Spermann A & H Strotman, 2006, *The Targeted Negative Income tax (TNIT) in Germany: Evidence from a Quasi Experiment*, IZA diskussion paper 2067.

¹⁸ Hamesmesh D S, 2000, *Reforming The Financial Incentives of The Welfare System*, IZA diskussion paper 172.

arbetsutbud är därför stor. I brist på annan information kan man utgå från erfarenheterna i Kanada för att göra en grov uppskattning av de statsfinansiella effekterna vid införandet av en steglös avräkning.

Det finns anledning att tro att något fler personer kommer att lämna sjukersättning med de särskilda reglerna och den steglösa avräkningen på plats. Detta på grund av de förbättrade möjligheterna att pröva på arbete, utan negativa konsekvenser för rätten till ersättning. Detta torde i sin tur leda till att något fler personer än i dag upptäcker att de klarar sig helt utan sjukersättning. Men eftersom det är svårt att göra någon bedömning av hur stor denna effekt är antas trots allt att sannolikheten för utträde från försäkringen inte påverkas alls vid införandet av steglös avräkning.

Givet detta antagande och med erfarenheterna från Kanada som utgångspunkt har två alternativa beräkningar gjorts om förslagets effekter på arbetsutbudet och statsfinanserna; ett med hög arbetsutbudseffekt och ett med lågt arbetsutbudseffekt. Det faktiska utfallet torde ligga någonstans mellan dessa två alternativ.

I högeffektalternativet antas att hela den berörda guppen på 390 000 personer ökar sitt arbetsutbud i genomsnitt med 13 timmar per månad. Arbetsinkomsten för gruppen ökar då med 5,1 miljarder kronor årligen, vilket är den beräknade arbetsutbudseffekten. I beräkningarna utgår man då från den genomsnittliga sjukersättningen som betalas ut 2008 enligt beräkningar från Försäkringskassan. Lönen antas utgöra 64 procent av denna ersättning. Detta ger en timlön på 85 kronor.

För den offentliga sektorn medför det ökade arbetsutbudet ökade intäkter och minskade kostnader på sammanlagt 1,6 miljarder kronor årligen. Av dessa 1,6 miljarder kronor är 1 100 miljoner ökade skatteintäkter och 500 miljoner minskade kostnader för sjukersättning. Även om ett ökat arbetsutbud med 13 timmar i månaden kan tyckas marginellt kan det leda till betydande besparingar för statsbudgeten.

Det andra lågeffektalternativet bygger på ett försiktigt antagande att endast personer som är yngre än 50 år och som har haft sjukersättning en kortare tid än 10 år ökar sitt arbetsutbud. Detta gäller 56 000 personer. Arbetsutbudet för denna grupp beräknas öka med 13 timmar per månad i genomsnitt. Övrigas arbetsutbud är oförändrat. Arbetsinkomsten för gruppen beräknas öka med 750 miljoner kronor årligen. Effekten för den offentliga sektorns finanser i form av ökade skatteinkomster uppgår till 160 miljoner kronor. Utgifterna för sjukersättning beräknas minska med 90 miljoner kronor.

Tabell 14.1 Arbetsutbudseffekter och effekter för statsfinanserna, Mnkr

	Arbetsutbud	Minskade utgifter för sjukersättningen	Ökade skatteinkomster	Offentlig sektor totalt
Högt arbetsutbud	5 100	500	1 100	1 600
Lågt arbetsutbud	750	90	160	250

14.4 Konsekvenser för jämställdhet

Av avsnitt 5 har framgått att en större andel kvinnor har sjukersättning än män. Andelen kvinnor med sjukersättning har dessutom ökat under senare år. Kvinnornas andel av sjukersättningarna uppgår till ca 60 procent. Mot bakgrund av den höga sjukfrånvaron bland kvinnor anser arbetsgruppen att alla förändringar som syftar till att få personer tillbaka till arbetslivet från sjukersättning kommer att förbättra kvinnornas situation. Så är det också med det föreslagna systemet med särskilda regler för sjukersättning och steglös avräkning. Möjligheten att arbeta med stöd av de särskilda reglerna ger individen en möjlighet att förbättra den egna ekonomiska situationen. Ambitionen att hålla marginaleffekterna nere gör att det ekonomiska utfallet för indi-

viden blir relativt stort även vid begränsade arbetsinsatser. Dessutom ökar ett arbete, även om det är i begränsad omfattning, delaktigheten i samhället och minskar känslan av utanförskap både för kvinnor och män.

Det finns dessutom inslag i det förslagna systemet med särskilda regler och steglös avräkning som särskilt gynnar kvinnor, enligt arbetsgruppens bedömning. Det kan förutsättas att det är lättare att öka arbetsutbudet för en person som redan befinner sig på arbetsplatsen jämfört med en person som är helt utanför arbetsmarknaden. Detta är en fördel för kvinnorna. Som redovisats i avsnitt 5 så har kvinnor oftare än män en partiell sjukersättning och därigenom också en redan etablerad kontakt med arbetsmarknaden. Arbetsgruppens uppfattning är därför att de föreslagna reglerna särskilt kommer att gynna kvinnor med partiell sjukersättning.

Som tidigare nämnts tror inte arbetsgruppen att ett stort antal personer lämnar sjukersättningen helt till följd av de presenterade förslagen. Däremot kan det förväntas att relativt många ökar sitt arbetsutbud i någon omfattning. Erfarenheterna från liknande system i Kanada tyder på att den grupp som berörs av de särskilda reglerna kan förväntas öka sitt arbetsutbud med 13 timmar per månad i genomsnitt. I vart fall kan detta förväntas gälla de något yngre personerna i gruppen. Drygt hälften av kvinnorna arbetar inom den offentliga sektorn, i huvudsakligen inom vård och omsorg. Det kan därför förutsättas att relativt många kvinnor med sjukersättning har en tidigare anställning inom vård och omsorg. På gott och ont är dessa verksamheter organiserade så att det där är allmänt förekommande med deltidarbete. Dessutom finns det ett stort behov av timanställda vikarier. I detta sammanhang innebär det en fördel för kvinnor. Det bör vara lättare att öka sitt arbetsutbud i mindre omfattning, om man har kontakter och erfarenheter från en arbetsplats där det ofta förekommer den typen av anställningar, jämfört med en arbetsplats där en heltidstjänst är det vanliga.

Sammanfattningsvis är arbetsgruppens uppfattning att förslagen i denna departementsskrivelse särskilt gynnar kvinnor. Att

flera kvinnor kan ta ytterligare steg ut i arbetslivet ökar i sin tur jämställdheten mellan kvinnor och män.

Del 2 Övriga förslag

15 Inledning

I denna del av departementspromemorian har arbetsgruppen vidareutvecklat vissa av de aviseringar som regeringen gjorde i budgetpropositionen för 2008 vad gäller sjukersättning och aktivitetsersättning. Förslagen gäller, med några få undantag, inte för personer som har beviljats en icke tidsbegränsad sjukersättning senast från och med augusti 2007. För denna grupp gäller de särskilda regler som har redovisats i del 1.

Arbetsgruppen föreslår i avsnitt 16 att Försäkringskassan ska betala ut ett månatligt belopp till en försäkrad under de 12 första månaderna av den period som den försäkrade arbetar med sjuk- eller aktivitetsersättningen vilande. Beloppet föreslås uppgå till 25 procent av den ersättning som är vilande. Som redan nämnts gäller inte reglerna om vilande sjukersättning de personer som omfattas av de särskilda reglerna.

I avsnitt 17 föreslås att sjukersättningen ska kunna dras in om den försäkrade visar förbättrad arbetsförmåga. I dag krävs att arbetsförmågan har förbättrats väsentligt innan en indragning eller minskning kan vara aktuell. Bestämmelserna gäller inte för personer som arbetar med sjukersättningen vilande. Dessutom föreslås att den försäkrad som har fått en tills vidare beviljad sjukersättning minskad eller indragen ska omfattas av vissa särskilda insatser i syfte att finna ett arbete för denne.

Slutligen skärps reglerna för anmälningsplikt för den person med sjuk- eller aktivitetsersättning som avser att förvärvsarbeta. Detta innebär att möjligheten att arbeta t.ex. politiskt eller ideellt kvarstår oförändrad. Den som vill utnyttja en begränsad

restarbetsförmåga till ett förvärvsarbete, den så kallade 8-delen, har även den möjligheten kvar. Till skillnad från i dag måste den försäkrade dock anmäla ett sådant förvärvsarbete innan arbetet påbörjas.

I avsnitt 20 redovisas arbetsgruppens ställningstaganden kring frågan om en person med partiell sjukersättning ska kunna arbeta heltid, men i lugnare tempo, s.k. halvfartsjobb. Även denna fråga har lyfts fram i budgetpropositionen. Arbetsgruppens uppfattning är att frågan i första hand bör lösas i kollektivavtal. Först därefter kan nödvändiga lagändringar vidtas.

16 Ersättning vid vilande aktivitets- eller sjukersättning

16.1 Ersättning vid vilande aktivitets- och sjukersättning

Arbetsgruppens förslag: Ett månatligt belopp motsvarande 25 procent av den del av aktivitets- eller sjukersättningen som har förklarats vilande ska betalas ut till den försäkrade från den månad sjuk- eller aktivitetsersättningen har förklarats vilande på grund av förvärvsarbete. Beloppet ska betalas ut så länge sjukersättningen är vilande, dock längst 12 månader. Beloppet ska inte vara pensionsgrundande.

Beloppet ska inte påverka beräkningen av livränta under tiden aktivitets- eller sjukersättningen är vilande.

Skäl för arbetsgruppens förslag: Enligt gällande regler ska den som uppburit aktivitets- eller sjukersättning i minst ett år kunna behålla sin ersättning under högst tre månader samtidigt som personen prövar att arbeta (se vidare avsnitt 4, del 1). Om den försäkrade fortsätter att arbeta därefter ska han eller hon kunna få aktivitets- eller sjukersättningen förklarad vilande. Under en tid om totalt 24 kalendermånader kan den försäkrade pröva att arbeta utan att förlora rätten till aktivitets- eller sjukersättningen. Det har framkommit att ett fåtal personer har utnyttjat möjligheten. Bland dessa har många avbrutit arbetsförsöket

redan efter tre månader när den ekonomiska stimulansen upphört. Ett skäl till detta torde, enligt arbetsgruppens bedömning, vara att den ekonomiska stimulansen i form av bibehållen försäkringsersättning ges ut under en för kort tid och med för högt belopp. När den ekonomiska stimulansen efter tre månader faller bort minskar drivkraften för att fortsätta med arbetsförsöket.

Arbetsgruppen har i del 1 i denna departementspromemoria föreslagit nya mer flexibla regler i syfte att stimulera till ett ökat arbetsutbud för personer med sjukersättning. Förslagen gäller de personer som uppbar en icke tidsbegränsad sjukersättning för augusti 2007. De föreslagna reglerna tar fasta på att denna grupp genom sin tillsvidare beviljade ersättning har sin framtida försörjning garanterad och därför inte vågar pröva på att arbeta. Ett skäl till att förslaget inte gäller en större grupp försäkrade är att arbetsgruppen inte vill riskera att antalet aktivitets- och sjukersättningar ökar pga. de relativt generösa förslagen.

Den grupp som kommer att beröras av reglerna för vilande sjukersättning framöver är i första hand personer med en tidsbegränsad sjukersättning. I departementsskrivelsen Införande av en rehabiliteringskedja (Ds 2008:3) föreslås att den tidsbegränsade sjukersättningen inte ska kunna beviljas efter juni 2008. För personer som redan uppbar tidsbegränsad sjukersättning föreslås att sjukersättning ska kunna beviljas med ytterligare en period på högst 18 månader. Detta gäller knappt 100 000 personer.

Arbetsgruppen har ställt sig frågan om eventuella ändringar i vilandereglerna skulle kunna ses som överflödiga om den tidsbegränsade sjukersättningen avskaffas samtidigt som flertalet av personer med icke tidsbegränsad sjukersättning omfattas av reglerna för steglös avräkning. Arbetsgruppen har därvid kommit fram till slutsatsen att det är viktigt att reglerna för vilande sjukersättning under övergångsperioden har en utformning som stimulerar till längre och mer seriösa arbetsförsök. På det sättet kan övergången från en tidsbegränsad sjukersättning till arbete underlättas.

Mot bakgrund av det ovannämnda föreslår arbetsgruppen att möjligheten att få aktivitets- eller sjukersättningen utbetald

under tre månader under den s.k. prøvotiden ska ersättas av en mer långsiktig ekonomisk stimulans. Det föreslås att en försäkrad som vill arbeta med aktivitets- eller sjukersättningen vilande ska kunna uppbära ett månatligt belopp, motsvarande 25 procent av den del av aktivitets- eller sjukersättningen som är vilande. Beloppet ska betalas ut så länge aktivitets- eller sjukersättningen är vilande, dock längst under 12 månader. Beloppet ska inte vara pensionsgrundande. Vad gäller reglerna för vilande aktivitets- och sjukersättning i övrigt föreslås inte någon förändring.

Arbetsgruppens förslag innebär att det krävs att den försäkrade arbetar under minst 12 månader för att få ett lika stort belopp utbetalt från aktivitets- eller sjukersättningen som med nuvarande regler. Denna utformning av reglerna bedöms öka de försäkrades drivkrafter att fortsätta att arbeta under längre tid än vad som nu är fallet och därigenom underlättas en återgång till arbete. Det införda jobbavdraget bedöms vara ytterligare en drivkraft för att få personer med sjukersättning att pröva på att förvärvsarbeta under en längre tid. Ytterligare incitament till ett längre arbetsförsök är att endast hälften av arbetsinkomsten påverkar bostadstilläggets storlek från och med den 1 januari 2008. Sammantaget torde resultatet bli att de som har aktivitets- och sjukersättning utnyttjar möjligheten att pröva att arbeta under en längre tid.

Under den tid som sjuk- eller aktivitetsersättningen är vilande är även arbetsskadelivräntan i form av egenlivränta vilande. För denna tid omräknas livräntan med hänsyn till att den försäkrade har inkomster från förvärvsarbete i stället för sjukersättningen. Arbetsgruppen föreslår att det föreslagna beloppet om 25 procent av den ersättning som är vilande inte ska påverka beräkningen av livränta under tiden aktivitets- eller sjukersättningen är vilande. Något skäl att göra ändringar i de anslutande reglerna om sjukpenning, bostadstillägg m.m. vid vilande aktivitets- och sjukersättning föreligger inte.

17 Vissa sjukersättnings- och aktivitetsersättningsfrågor

17.1 Sjukersättning vid förbättrad arbetsförmåga

Arbetsgruppens förslag: Om en försäkrad som uppbär sjukersättning har återfått arbetsförmåga ska förmånen dras in eller minskas med hänsyn till arbetsförmågan. En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Enligt nu gällande bestämmelser i 16 kap. 7 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) kan sjuk- eller aktivitetsersättning minskas eller helt dras in om arbetsförmågan väsentligt har förbättrats. Vidare framgår av lagrummet att en försäkrad som regelbundet och under en längre tid har uppvisat en arbetsförmåga som hon eller han antogs sakna när beslutet om sjuk- eller aktivitetsersättning fattades ska – om inte annat framkommer – antas ha en väsentligt förbättrad arbetsförmåga.

I dag tillämpas bestämmelserna så att en försäkrads ersättning inte minskas eller dras in förrän han eller hon har uppvisat den förbättrade arbetsförmågan i minst tre månader. Det gäller oavsett om det är den försäkrade själv som har meddelat Försäk-

ringskassan att han eller hon har börjat arbeta eller om Försäkringskassan får reda på detta på annat sätt.

Även i de fall Försäkringskassan t. ex. vid en efterkontroll bedömer att en försäkrad har en arbetsförmåga som överstiger vad som kan förväntas med hänsyn till den sjuk- eller aktivitetsersättning som utges kan det vara svårt att påvisa att det skett en väsentlig förbättring av arbetsförmågan sedan ersättningen beviljades. Efterkontrollerna har därför mycket liten betydelse och det är i praktiken endast i de fall den försäkrade själv tar initiativ till att återgå i arbete som ersättningen kan minskas eller dras in.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1) aviserat en förändring av gällande regler med innebörden att sjukersättning endast ska beviljas i de fall det kan konstateras utifrån den försäkrades sjukdom och rehabiliteringsmöjligheter att arbetsförmågan med all sannolikhet inte kommer att förbättras. En sådan bedömning måste dock utgå ifrån det kunskapsläge som råder då beslutet om sjukersättning fattas. Detta utesluter naturligtvis inte att nya behandlingsmetoder eller hjälpmedel kan göra att den som tidigare bedömts inte ha någon arbetsförmåga helt eller delvis kan återfå en sådan senare i livet.

Arbetsgruppen anser att det är viktigt att varje individs arbetsförmåga tas tillvara om detta är möjligt. Om den försäkrade således får tillbaka arbetsförmåga som innebär att den försäkrade skulle kunna utföra arbete i större utsträckning än vad som bedömdes vara fallet då sjukersättning beviljades ska den försäkrade få den hjälp han eller hon behöver för att kunna utnyttja sin återvunna arbetsförmåga och också vara skyldig att göra så. För att tröskeln för återgång i arbete inte ska vara för hög bör det räcka att den försäkrades arbetsförmåga har förbättrats. Om det vid en förnyad utredning framkommer att den försäkrade har arbetsförmåga i större omfattning än vad som ryms inom den sjukersättning som utges ska det – om inte annat framkommer – antas att den försäkrades arbetsförmåga har förbättrats.

En följd av detta förslag är också att nuvarande tillämpning att sjukersättningen minskas först sedan den försäkrade uppvisat arbetsförmåga under tre månader upphör. Det bör inte vara möjligt för en försäkrad som uppbär sjukersättning att – utöver de möjligheter som bestämmelserna om vilande ersättning medger – utföra arbete i större utsträckning än vad som bedömdes som möjligt då beslutet om sjukersättning fattades. Detta hindrar dock inte att en försäkrad, efter beslut av Försäkringskassan, som ett led i en rehabilitering kan uppbära sjukersättning under en arbetsprovning, arbetsträning eller motsvarande rehabiliteringsåtgärd.

Arbetsgruppen har övervägt om de nu föreslagna reglerna även ska gälla försäkrade som uppbär aktivitetsersättning, men funnit att övervägande skäl talar mot detta. Aktivitetsersättning är – till skillnad mot vad som föreslagits i en annan promemoria beträffande sjukersättning – en tidsbegränsad förmån och de problem som ovan beskrivits med att en väsentlig förbättring måste kunna påvisas är därigenom inte lika stora. Om en försäkrad ansöker om ytterligare en period med aktivitetsersättning ska en ny och självständig provning göras av om arbetsförmågan är nedsatt för bestående tid i sådan omfattning att aktivitetsersättning kan beviljas. Regeringen avser även att i särskild ordning se över reglerna för aktivitetsersättning – Utredningen S2007:15 om översyn av aktivitetsersättning (direktiv 2007:183) vilket också talar för att inte föreslå några betydande förändringar avseende rätten till aktivitetsersättning i denna promemoria. Förslaget innebär ändringar i bestämmelserna i 16 kap. 7 § AFL.

17.2 Särskilda insatser för personer med sjukersättning

Arbetsgruppens förslag: En försäkrad som har beviljats sjukersättning tills vidare tidigast från och med september 2007 ska kunna ta del av de insatser som gäller enligt lagen

(1998:1755) om särskilda insatser för personer med tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning, om ersättningen dras in helt eller delvis på grund av att hans eller hennes arbetsförmåga har förbättrats. Sjukersättning ska betalas ut tills den försäkrade har fått ett arbete, dock längst under sex månader.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen föreslår i denna promemoria att sjukersättningen ska kunna dras in om arbetsförmågan har förbättrats. Regeringen har i budgetpropositionen för 2008 aviserat en förändring av kriterierna för rätt till sjukersättning. Det aviserade förslaget innebär att sjukersättning endast ska beviljas i de fall det kan konstateras att arbetsförmågan med all sannolikhet inte kommer att förbättras. Om sjukersättning framöver beviljas med dessa strängare grunder kommer det att vara mindre sannolikt att den försäkrade återfår arbetsförmåga. Det kan dock inte uteslutas att nya behandlingsmetoder eller hjälpmedel kan göra att den som tidigare bedömts sakna arbetsförmåga kan återfå denna i någon utsträckning senare i livet. Arbetsgruppen anser att det är viktigt att varje individs arbetsförmåga tas tillvara. Samtidigt är det inte rimligt att en person som har uppburit sjukersättning på grund av en allvarlig sjukdom genom medicinska framsteg hamnar i en situation där han eller hon blir utan försörjning. När ersättningen dras in kan den försäkrade ha varit frånvarande från arbetsmarknaden under en lång tid på grund av sin sjukdom och befinner sig därför långt från arbetsmarknaden, utan att vara berättigad till någon ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.

Sänks ersättningen till tre fjärdedelar kommer personen ifråga att omfattas av den s.k. sysselsättningsgarantin som regleras i lagen (1998:1755) om särskilda insatser för personer med tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning. Sysselsättningsgarantin innebär att det för en försäkrad som har tre fjärdedels sjuk- eller aktivitetsersättning görs särskilda insatser för att han eller hon ska kunna få en anställning motsvarande den åter-

stående arbetsförmågan. Försäkringskassan ansvarar för att dessa insatser kommer till stånd. Arbetsförmedlingens uppgift är att inom sex månader placera personen på den ordinarie arbetsmarknaden, eventuellt med hjälp av lönebidrag. Av förarbetena (prop. 1998/99:1, sid. 33) framgår att om detta inte är möjligt ska personen erbjudas en anställning vid Samhall AB. Arbetsgruppen anser det befogat att även de personer vars sjukersättning har dragits in i större omfattning, tex. till en halv sjukersättning, ska kunna få liknande möjligheter till att finna ett arbete. Skulle en anställning vid Samhall blir aktuell anser arbetsgruppen att en sådan anställning ska ske i samråd med Samhall AB (eventuellt efter en upphandling), till skillnad från vad som gäller för personer med tre fjärdedels sjukersättning.

Möjligheten till särskilda insatser bör bara gälla personer som har haft sjukersättningen tills vidare. Personer som uppbär en tidsbegränsad sjukersättning har i regel närmare till arbetsmarknaden. Många inom denna grupp har dessutom sin anställning kvar. Dessutom bör möjligheten till särskilda insatser begränsas så att den inte innefattar de försäkrade som kan omfattas av förslaget till särskilda regler och steglös avräkning. Utan en sådan begränsning skulle en försäkrad som har förverkat sin rätt till de särskilda reglerna genom att arbeta utan att ansöka om det kunna bli aktuell för särskilda insatser, om sjukersättningen dragits in eller minskats.

Arbetsgruppen föreslår således att en försäkrad som har beviljats sjukersättning tills vidare från och med tidigast september 2007 ska kunna ta del av de insatser som gäller enligt lagen (1998:1755) om särskilda insatser för personer med tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning, om ersättningen dras in helt eller delvis på grund av att hans eller hennes arbetsförmåga har förbättrats. Vidare föreslås att sjukersättning betalas ut i oförminskad utsträckning tills den försäkrade har fått ett arbete, dock längst under sex månader.

17.3 Ändrade regler om anmälningsskyldighet

Arbetsgruppens förslag: Den som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning ska vara skyldig att anmäla till Försäkringskassan om han eller hon avser att börja förvärvsarbete, avser att börja förvärvsarbete i större omfattning än tidigare eller avser att fortsätta att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande. Detsamma ska gälla om arbetsförmågan för den som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning förbättras respektive väsentligt förbättras utan att förvärvsarbete är aktuellt. Anmälan om förvärvsarbete ska göras innan den försäkrade påbörjar förvärvsarbetet, utökar omfattningen av förvärvsarbetet eller fortsätter att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande. Anmälan om förbättrad respektive väsentligt förbättrad arbetsförmåga ska göras utan oskäligt dröjsmål.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Genom en lagändring i 7 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring – AFL, som trädde i kraft den 1 januari 1999, har det formella kravet ändrats avseende arbetsförmågans nedsättning från "helt nedsatt" till "helt eller i det närmaste helt nedsatt" för att hel sjuk- eller aktivitetsersättning ska kunna beviljas, (prop. 1997/98:111). Skälet till lagändringen var att det kan vara mycket svårt att i ett enskilt fall avgöra huruvida nedsättningen är fullständig eller om det kvarstår någon mindre arbetsförmåga. Vidare angavs att även om det i ett enskilt fall anses möjligt att fastställa att en individ har en återstående arbetsförmåga av mycket liten omfattning, måste dock beaktas de reella möjligheterna att utföra förvärvsarbete med utnyttjande av en sådan marginell restarbetsförmåga. I propositionen angavs att kravet för rätt till hel ersättning bör vara att arbetsförmågan är nedsatt med minst sju åttondelar.

Genom lagändringen gavs personer med hel sjuk- eller aktivitetsersättning möjlighet att utnyttja eventuell restarbetsförmåga till visst marginellt arbete. Rent principiellt anser arbets-

gruppen att det är positivt att en försäkrad nyttjar den restarbetsförmåga som finns. Samtidigt har Delegationen mot felaktiga utbetalningar lyft fram att möjligheten för försäkrade att arbeta en åttondel vid hel förmån utan att rätten till ersättning påverkas utgör en försvårande faktor för Försäkringskassans arbete med att minska antalet felaktiga utbetalningar¹⁹. Delegationen har påtalat att åttondelen, om den överhuvudtaget ska finnas kvar, ska begränsas till fritidsuppdrag och inte användas för att stanna kvar i det ordinarie arbetet.

Arbetsgruppen anser att de överväganden som gjordes i samband med lagändringen i 7 kap. 2 § AFL alltså har stor aktualitet. Det kan vara mycket svårt att avgöra huruvida en försäkrads arbetsförmåga är fullständigt nedsatt eller om det kvarstår en viss marginell arbetsförmåga. Arbetsgruppen anser därför att det bedömningsutrymme som aktuell regel medger bör finnas kvar. En grundläggande princip i systemet med sjuk- och aktivitetsersättning är emellertid att den försäkrade inte har rätt till ersättning om han eller hon förvärvsarbetar på den del vars arbetsoförmåga ersättningen avser att kompensera. Det är således mycket viktigt att söka motverka exempelvis att en försäkrad uppbär hel ersättning och samtidigt förvärvsarbetar i större utsträckning än en åttondel av sin arbetsförmåga. I ett sådant fall ska Försäkringskassan ha möjlighet att ånyo pröva den försäkrades arbetsförmåga och rätt till ersättning.

Enligt gällande bestämmelser i 16 kap. 8 § första stycket AFL är den som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning skyldig att utan oskäligt dröjsmål anmäla till Försäkringskassan om han eller hon börjar förvärvsarbeta, börjar förvärvsarbeta i större omfattning än tidigare eller fortsätter att förvärvsarbeta efter tid som avses i 15 – 16 §§. Bestämmelserna infördes i samband med att regler om möjlighet för försäkrade att under viss tid få sjuk- eller aktivitetsersättning vilandeförklarad infördes i lagen. Det ansågs viktigt att den försäkrade hade skyldighet att anmäla om

¹⁹ Se Rapport 5, Varför blev det fel? Orsaker till felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen – resultat från expertseminarier, maj 2007.

förvärvsarbete påbörjas eller utökas i förhållande till vad som gällde när han eller hon beviljades sjuk- eller aktivitetsersättning. Försäkringskassan skulle därefter avgöra om arbetet ryms inom vad som får ske utan att ersättningen påverkas eller om prövning av fortsatt rätt till ersättning ska ske (se prop. 1999/2000:4). I dag finns således bestämmelser om anmälningsskyldighet för försäkrade som uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning och som börjar förvärvsarbete, börjar förvärvsarbete i större omfattning m.m. Anmälningsskyldigheten omfattar även fall där en försäkrad som uppbär hel ersättning börjar förvärvsarbete, utökar omfattningen av förvärvsarbetet eller fortsätter att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande. Anmälan ska ske utan oskäligt dröjsmål. Såsom bestämmelserna ser ut i dag kan anmälan ske efter det att arbetet påbörjats.

Arbetsgruppen anser att det är viktigt att Försäkringskassan, i ett så tidigt skede som möjligt, får vetskap om en försäkrad avser att påbörja ett förvärvsarbete, utöka omfattningen av ett sådant m.m. så att ett ställningstagande kan ske avseende arbetsförmågan i förhållande till hur situationen såg ut vid tidpunkten för beslutet om ersättningen. Arbetsgruppen anser att bestämmelserna bör förtydligas så att det klart framgår att en anmälan ska ske till Försäkringskassan innan förvärvsarbetet påbörjas, dess omfattning utökas eller förvärvsarbetet fortsätter efter tid då ersättningen varit vilande. Anmälningsskyldigheten bör i detta avseende vara densamma oavsett om den försäkrade uppbär aktivitetsersättning eller sjukersättning. Det finns emellertid enligt nuvarande bestämmelser även en skyldighet att anmäla en väsentlig förbättring av arbetsförmågan även om den försäkrade inte börjat förvärvsarbete. Eftersom arbetsgruppen i avsnitt 17.1 föreslår att det vid sjukersättning inte längre ska krävas att förbättringen av arbetsförmågan är väsentlig för att ersättningen ska kunna minskas föreslås en anpassning av anmälningsskyldigheten för den som uppbär sjukersättning med innebörden att anmälan ska göras om arbetsförmågan har förbättrats.

En försäkrad som utan giltigt skäl underlåter att fullgöra sin anmälningsskyldighet riskerar att få sjuk- eller aktivitetsersätt-

ningen indragen för viss tid eller tills vidare. Genom att det klart föreskrivs att en anmälan ska ske innan förvärvsarbetet påbörjas m.m. är också arbetsgruppens förhoppning att Försäkringskassan, särskilt i förhållande till de försäkrade som uppbär hel sjuk- eller aktivitetsersättning och där fråga uppkommer huruvida arbetsförmågan alltjämt kan anses helt eller i det närmaste helt nedsatt, får bättre kontrollmöjligheter än i dag.

Arbetsgruppens förslag föranleder ändringar i 16 kap. 8 § AFL.

18 Ikraftträdande och övergångsregler för förslag i del 2

Arbetsgruppens förslag: De ändrade reglerna om indragning och minskning av sjukersättning vid förbättrad arbetsförmåga och anmälningsskyldighet ska börja gälla den 1 januari 2009. Detta gäller även de ändrade reglerna i lagen (1998:1755) om särskilda insatser för personer med tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning. De nya vilandereglerna ska också träda i kraft den 1 januari 2009. Äldre regler ska dock gälla för försäkrade om Försäkringskassan före denna månad har beslutat om att den försäkrade har rätt att arbeta under den s.k. prøvotiden. De nya vilandereglerna ska i ett sådant fall gälla först från och med månaden efter den tid som beslutet om prøvotid avsåg.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Den i del 2 av denna promemoria föreslagna ordningen bedöms kunna tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2009. Även ersättningar som beviljats före januari 2009 omfattas av de nya reglerna.

I samband med ikraftträdandet kommer det att finnas personer som genom ett tidigare beslut från Försäkringskassan förvärvsarbetar och samtidigt uppbär sjukersättning under den s.k. prøvotiden på tre månader. Arbetsgruppen föreslår att dessa för-

säkrade ska få avsluta provtiden. Först därefter ska de nya reglerna om vilande sjukersättning tillämpas.

19 Konsekvenser av förslagen i del 2

19.1 Förslagets ekonomiska konsekvenser

Förslaget i avsnitt 16 innebär att ett månatligt belopp motsvarande 25 procent av aktivitets- eller sjukersättningen betalas ut till en försäkrad som arbetar med ersättningen vilande. Beloppet betalas ut så länge ersättningen är vilande, dock längst 12 månader. I dag gäller att en person med aktivitets- eller sjukersättning som påbörjar ett arbete har rätt till hela ersättningen under de tre första månaderna innan ersättningen förklaras vilande.

För en försäkrad som arbetar under minst 12 månader betyder förslaget att ett sammantaget lika stort belopp som i dag betalas från försäkringen under arbetsförsöket. Om den försäkrade arbetar en kortare tid än 12 månader blir dock det utbetalda månadsbeloppet lägre än vad som gäller enligt dagens regler. I en situation där arbete med vilande sjukersättning fortgår i oförändrad omfattning medför förslaget en årlig besparing på ca 20 miljoner kronor. Förslaget är kostnadsneutralt om det resulterar i att flertalet av arbetsförsöken varar minst 12 månader.

I avsnitt 17 föreslås att sjukersättningen ska kunna dras in eller minskas om en försäkrad återfått arbetsförmåga. Enligt i dag gällande regler måste Försäkringskassan påvisa att arbetsförmågan har förbättrats väsentligt för att en indragning eller minskning ska vara möjlig. Förslaget innebär att Försäkringskassan i fler fall än i dag kan komma att dra in eller minska sjuk-

ersättningen. Arbetsgruppens bedömning är därför att förslaget om slopat krav om väsentlig förbättring kommer att leda till sänkta utgifter för sjukersättningen. Någon mer exakt uppgift i detta avseende har dock arbetsgruppen inte kunnat beräkna.

19.2 Konsekvenser för administrationen mm.

Förslaget om att ett månatligt belopp ska betalas till en försäkrad som arbetar med vilande sjukersättning innebär att en ny ersättningsform införs i socialförsäkringen. Detta ställer krav på nya administrativa lösningar, vilket medför ökade kostnader för Försäkringskassan initialt. Samtidigt förenklas administrationen genom att Försäkringskassan inte längre behöver besluta om rätten att arbeta under den s.k. prøvotiden. Det räcker med ett beslut om vilande sjukersättning. Administrationen förenklas också om kravet om väsentlig förbättring av arbetsförmågan genomförs.

Administrationen ökar till följd av den utökade anmälnings-skyldighet som föreslås i avsnitt 17. Det föreslås där att den försäkrade ska vara skyldig att anmäla till Försäkringskassan innan han eller hon påbörjar ett förvärvsarbete, utökar omfattningen av redan påbörjat arbete eller fortsätter att förvärvsarbeta efter tid då ersättningen varit vilande. Detta ställer krav på nya administrativa lösningar, vilket kan vara kostsamt. Samtidigt underlättas Försäkringskassans arbete med kontroller, vilket på sikt kan leda till såväl sänkta försäkringsutgifter som besparingar inom administrationen.

Förslagen i del 2 av denna promemoria bedöms medföra ökade kostnader för Försäkringskassan framför allt i införandefasen. De ökade kostnaderna kan i första hand hänföras till utveckling och inköp av administrativa lösningar.

Förslagen berör i första hand Försäkringskassans verksamhet och medför således inte ökad administration för övriga myndigheter eller för företagssektorn. Visserligen berörs Arbetsförmedlingen av förslaget att utöka de särskilda insatser som görs

för personer med trefjärdedels sjukersättning att även gälla personer som får sin tillsvidare beviljade sjukersättning minskad eller indragen. Arbetsgruppens bedömning är dock att endast ett fåtal personer berörs av förslaget samt att dessa begränsade effekter kommer att uppstå först på längre sikt.

20 Halvfartjobben för försäkrade med partiell aktivitets- eller sjukersättning

Arbetsgruppens bedömning: Möjligheten för de försäkrade med partiell aktivitets- eller sjukersättning att kunna förlägga arbetet till hela arbetsdagen är i första hand en fråga för arbetsmarknadens parter. Arbetsgruppen anser att det är viktigt att ge denna grupp möjlighet till halvfartsjobb och anser att erforderliga ändringar i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) bör vidtas för att kunna underlätta genomförandet vid en överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter.

Skälen för arbetsgruppens bedömning: I budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1) aviserade regeringen att man närmare avsåg pröva om arbetet normalt bör förläggas till hela arbetsdagen vid partiell aktivitets- eller sjukersättning s.k. halvfartsjobb. Genom en sådan möjlighet borde personer med reducerad arbetsförmåga kunna arbeta i en takt som motsvarar förmågan.

Dagens partiella ersättning från sjukförsäkringen innebär att den som arbetar heltid och blir varaktigt sjuk minskar arbetstiden beroende på hur stor arbetsoförmågan bedöms vara. Därmed bedöms den som har partiell sjukersättning ha en normal arbetsförmåga när hon eller han arbetar. Regeringen har avsett

att pröva om den som beviljas partiell sjukersättning i stället kan få möjligheten att arbeta så mycket som sjukdomen tillåter per timme dvs. att prestationskravet per arbetad timma minskas i stället för arbetstiden. På detta sätt kan personer med reducerad arbetsförmåga arbeta i en takt som motsvarar förmågan samtidigt som man på ett bättre sätt än i dag kan tillvarata den restarbetsförmåga som många varaktigt sjuka har.

När det gäller arbetsrätten har en stor del av regleringen av arbets- och anställningsvillkor överlämnats till arbetsmarknadens parter. Hit hör bland annat frågor rörande lön och arbetstidens förläggning.

Ändrad lagstiftning där en person med nedsatt arbetsförmåga ges möjligheten att arbeta heltid men med minskade prestationskrav innebär i princip en lägre lön per timme. Arbetsgruppens bedömning är därför att frågan tangerar kollektivavtalen. Möjligheten till halvfartsjobb måste först och främst finnas i de tillämpliga kollektivavtalen. Ett exempel på en fråga som måste regleras i ett kollektivavtal är huruvida en arbetstagare med begränsad prestationsförmåga kan få mindre i lön ”per timme” än den minimilön som betalas till en frisk arbetstagare för motsvarande arbetstid.

Nuvarande bestämmelser för sjukersättningar medger inte möjligheten att förlägga halvtidsarbete under en hel dag för den som har partiell aktivitets- eller sjukersättning. Arbetsgruppen anser att det är viktigt att ge denna grupp möjlighet till halvfartsjobb och anser att erforderliga ändringar i AFL bör vidtas för att kunna underlätta genomförandet vid en överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter.

21 Författningskommentar

21.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

3 kap.

2 §

I ett nytt *sista stycke* anges att det ska bortses från inkomst av sådan förvärvsarbete som avses i 16 a kap. 2 § vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst. Detta innebär att inkomst som den försäkrade uppbär på grund av förvärvsarbete som han eller hon utför under tid då denne samtidigt är berättigad till sjukersättning inte är sjukpenninggrundande. Den försäkrade kan således inte få sjukpenning, föräldrapenning eller någon annan dagersättning för inkomstbortfall som redan täcks genom den tidigare tillerkända sjukersättningen. Paragrafen behandlas närmare i avsnitt 8.1.

5 §

Ändringen i *åttonde stycket* föranleds dels av att 16 kap. 15 § föreslås upphöra att gälla, dels av de nya reglerna i 16 a kap. 2 §. I den senare paragrafen anges att den försäkrades sjukersättning i viss omfattning ska betalas ut när den försäkrade förvärvsarbetar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättningen fattades. Inkomst av sådant förvärvsarbete ska, enligt 3 kap. 2 § *sista stycket*, emellertid inte ingå i den sjukpenninggrundande inkomsten.

16 kap.

7 §

Ändringarna i paragrafen föranleds i huvudsak av att bestämmelser avseende indragning och minskning m.m. av sjukersättning vid förbättrad arbetsförmåga ändras och flyttas till en ny paragraf, 7 a §. Den nya lydelsen av 7 §, som inte innebär någon ändring i sak, gäller således endast i förhållande till försäkrade som uppbär aktivitetsersättning. Ändringen i *andra stycket* föranleds av att bestämmelserna om provotid i 15 § upphävs. En utförligare motivering till ändringarna återfinns i avsnitt 17.1.

7 a §

Paragrafen, som är ny, införs till följd av att bestämmelser avseende indragning och minskning m.m., såvitt avser sjukersättning, vid förbättrad arbetsförmåga ändras och bryts ut ur 7 §. I *första stycket* anges under vilka förutsättningar som sjukersättning kan dras in eller minskas vid förbättrad arbetsförmåga. Det anges inte längre som krav för att sjukersättningen ska kunna dras in eller minskas att arbetsförmågan *väsentligt förbättras*, utan i istället att arbetsförmågan *förbättras*. Enligt bestämmelserna ska en försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga. Bestämmelserna i *andra stycket* har sin motsvarighet, såvitt avser aktivitetsersättning, i den nya lydelsen av 7 § andra stycket och innebär inte någon ändring i sak i förhållande till vad som nu gäller då sjukersättning förklaras vilande. I *tredje stycket* införs bestämmelser som föranleds av att kravet för att en indragning eller minskning av sjukersättning ska kunna ske ändras från att arbetsförmågan *väsentligt förbättras* till *förbättras*. En försäkrad som får sin tillsvidare beviljade sjukersättning indragen eller minskad på grund av att hans eller hennes arbetsförmåga har förbättrats ska ha rätt till sjukersättning fram till dess att han eller hon har fått ett arbete som motsvarar den förbättring som uppkommit. Sjukersättning kan dock enligt dessa bestämmelser

utges längst under en period om sex månader. Bestämmelserna ska inte tillämpas för försäkrade som i och för sig kan omfattas av de särskilda reglerna i 16 a kap., men som står utanför tillämpningen av dessa enligt bestämmelser i förslagen i 16 a kap. 13 – 14 §§. Detta innebär att en försäkrad som ansökt om att få förvärvsarbete med stöd av de särskilda reglerna i 16 a kap., men som fått avslag på ansökan, inte omfattas av rätten att under en övergångstid få sjukersättning, för det fall arbetsförmågan bedöms ha förbättrats. Så är fallet även för en försäkrad som börjar förvärvsarbete utan att över huvud taget ha gjort en ansökan, varefter Försäkringskassan får vetskap om detta. Även för en försäkrad som efter egen begäran får beslut om att de särskilda reglerna i 16 a kap. inte ska tillämpas gentemot honom eller henne gäller inte bestämmelserna i 7 a § tredje stycket. En utförligare motivering återfinns i avsnitt 17.1 och 17.2.

7 b §

Ändringen är en följd av att 15 § föreslås upphävd.

8 §

Ändringarna i paragrafen föranleds i huvudsak av att anmälan avseende förvärvsarbete för försäkrade med sjukersättning eller aktivitetsersättning, enligt de nya bestämmelserna, ska ske *innan* den försäkrade börjar förvärvsarbete, börjar förvärvsarbete i större omfattning än tidigare eller fortsätter att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande. Paragrafen har också omarbetats, rent redaktionellt, för att bli mer överskådlig. Av *första stycket* framgår att det föreligger en anmälningsskyldighet för den försäkrade som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning när han eller hon *avser* att börja förvärvsarbete, börja förvärvsarbete i större omfattning än tidigare eller fortsätta att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande. Av *tredje stycket* framgår att en anmälan om förvärvsarbete ska göras innan förvärvsarbetet påbörjas, utökas eller fortsätter efter tid då sjukersättningen eller aktivitetsersättningen varit vilande. Anmälningsskyldigheten föreligger också, enligt *andra stycket*, för för-

säkrade med sjukersättning eller aktivitetsersättning, vars arbetsförmåga förbättras respektive väsentligt förbättras utan att han eller hon avser att börja förvärvsarbete, börja förvärvsarbete i större utsträckning än tidigare eller fortsätta att förvärvsarbete efter tid då ersättningen varit vilande. I dessa fall ska anmälan, enligt *tredje stycket*, göras utan oskäligt dröjsmål, vilket även är fallet enligt nu gällande bestämmelser. Bestämmelserna i *fjärde stycket* har inte ändrats i sak och återfinns enligt nu gällande bestämmelser i första stycket. Inte heller bestämmelserna i *femte stycket* innebär någon ändring i sak. En utförligare motivering av ändringarna återfinns i avsnitt 17.3.

14 §

Ändringen är en följd av att 15 § föreslås upphävd.

16 §

Ändringarna i paragrafen är en följd av att 15 § föreslås upphävd.

17 §

Paragrafen som är ny anger att en försäkrad, som under tid då sjukersättningen eller aktivitetsersättningen helt eller delvis har förklarats vilande, får uppbära ett belopp som motsvarar 25 procent av den del av den vilandeförklarade sjukersättningen eller aktivitetsersättning under tolv månader. Detta gäller endast under tid då den försäkrade förvärvsarbetar. Den ersättning som betalas ut är varken sjukpenninggrundande eller pensionsgrundande. Paragrafen behandlas närmare i avsnitt 14.2.

16 a kap.

1 §

Detta kapitel är nytt och innehåller särskilda bestämmelser för personer som hade rätt till en icke tidsbegränsad sjukersättning för augusti 2007, vilket innebär att bestämmelserna ska gälla även för den som beviljas sådan sjukersättning retroaktivt men senast från och med den månaden. För en försäkrad som uppfyller dessa förutsättningar ska inte bestämmelserna i 16 kap. 7–8,

14 och 16–18 §§ gälla, om inte annat följer av 13 och 14 §§. För den som börjar förvärvsarbete eller utökar sitt förvärvsarbete krävs emellertid att den försäkrade lämnar in en ansökan till Försäkringskassan. Detta innebär att rätten till sjukersättning inte ska omprövas och inte heller kan förklaras vilande. I 13 och 14 §§ i förslaget återfinns dock bestämmelser som innebär ett undantag från detta. I *andra stycket* anges att bestämmelserna i första stycket inte ska gälla för en försäkrad som beviljas sjukersättning med en högre förmånsnivå. Detta innebär t.ex. att för en försäkrad, som från och med september 2007 eller senare beviljas hel sjukersättning från att tidigare ha haft halv sjukersättning, ska inte de särskilda bestämmelserna i 16 a kap. längre gälla. I stället tillämpas reglerna i 16 kap.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att den försäkrade får förvärvsarbete med bibehållen rätt till sjukersättning och att sjukersättningen ska betalas ut i den omfattning som anges i 3 och 4 §§. Det ursprungliga beslutet om sjukersättning innebär att den försäkrades arbetsförmåga bedömts varaktigt nedsatt i minst den omfattning som beslutet om sjukersättningen avsåg. Förvärvsarbete enligt de här föreslagna reglerna innebär att den försäkrade utnyttjar en arbetsförmåga som inte ansågs föreligga vid beslutet om sjukersättningen. För att förvärvsarbete enligt de föreslagna reglerna ska få ske ska den försäkrade ha varit berättigad till en icke tidsbegränsad sjukersättning för augusti 2007. Beslut om bibehållen rätt till sjukersättning trots att den försäkrade förvärvsarbetar förutsätter en ansökan av den försäkrade. Ett sådant beslut innebär, för de personer som aktuella bestämmelser kan tillämpas för, i praktiken att Försäkringskassan beslutar att sjukersättningen ska betalas ut med ett preliminärt belopp.

3 §

I paragrafen anges att sjukersättningen ska betalas ut med ett preliminärt belopp och bestämmas slutligt i efterhand på grundval av en fastställd reduceringsinkomst. Det belopp varmed sjuk-

ersättningen ska betalas ut är således beroende av den inkomst som den försäkrade kan komma att få av förvärvsarbetet och vissa andra inkomster.

4 §

Paragrafen anger hur sjukersättningen ska minskas med anledning av att den försäkrade förvärvsarbetar. Sjukersättningen ska minskas med 50 procent av reduceringsinkomsten (se 5 §) till den del den överstiger ett fribelopp, vilket är olika stort beroende på med vilken förmånsnivå den försäkrades sjukersättning är beviljad. Har den försäkrade t.ex. hel sjukersättning är fribeloppet ett prisbasbelopp, vilket innebär att sjukersättningen reduceras först när den enligt 5 § beräknade reduceringsinkomsten överstiger detta belopp.

Den beräknade sjukersättningen får dock tillsammans med reduceringsinkomsten inte överstiga 8 prisbasbelopp. Detta anges i *andra stycket*.

Av *tredje stycket* framgår att vid minskningen av sjukersättningen ska avdrag i första hand göras från inkomstrelaterad sjukersättning. Anledningen härtill är att den försäkrade annars skulle bli överkompenserad i fråga om pensionsrätt eftersom reduktionen av sjukersättningen beror på att den försäkrade har en arbetsinkomst som är pensionsgrundande. I det fall den försäkrade har en samordningsbar arbetsskadelivränta ska dock avdraget först göras från sådan livränta innan avdrag görs från sjukersättningen. Paragrafen behandlas närmare i avsnitt 7.

5 §

Den inkomst som på visst sätt ska reducera sjukersättningen benämns reduceringsinkomst. I *första stycket* anges att reduceringsinkomsten ska beräknas med utgångspunkt i den pensionsgrundande inkomst som har beslutats enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, dock med vissa undantag. I reduceringsinkomsten ska inte ingå föräldrapenning såvitt avser lägstabelopp, egenlivränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, vårdbidrag enligt lagen (1998:703) om

handikappersättning och vårdbidrag eller inkomstrelaterad sjukersättning (2 kap. 5 § 2 såvitt avser lägstabelopp, 5, 7 och 17 förstnämnda lag). Debiterad allmän pensionsavgift ska, i den utsträckning den är hänförlig till de i reduceringsinkomsten ingående inkomsterna, läggas till.

Enligt *andra stycket* ska även utländska inkomster ingå i reduceringsinkomsten om inkomsterna är av motsvarande slag och om de skulle ha varit pensionsgrundande om de intjänats i Sverige. Paragrafen behandlas närmare i avsnitt 7.

6 och 7 §§

Bestämmelserna i 6 och 7 §§ är utformade efter mönster av reglerna (21 a och 21 b §§) i lagen (1993:737) om bostadsbidrag (BoL) vid beräkning av preliminärt respektive slutligt bostadsbidrag. En skillnad mellan reglerna i BoL och nu föreslagna regler är att det slutliga bostadsbidraget bestäms med utgångspunkt i taxeringen medan den slutliga sjukersättningen bestäms med utgångspunkt i den pensionsgrundande inkomsten. Paragraferna behandlas närmare i avsnitt 11.

8 §

Bestämmelserna i denna paragraf har sin motsvarighet i 22 § BoL och anger att skillnaden mellan vad som betalats ut i preliminär sjukersättning och det belopp som bestämts vid den slutliga beräkningen ska betalas ut respektive betalas tillbaka. Belopp som understiger 3 000 kronor ska inte betalas ut eller betalas tillbaka.

I BoL anges att det till det beloppet som ska betalas tillbaka ska ränta betalas. Då det inte är en ränta utan en slags räntekompensation i form av ett tillägg till kapitalbeloppet anges i denna paragraf att ett tillägg ska betalas ut. Paragrafen behandlas närmare i avsnitt 11.

9 §

I paragrafen anges att Försäkringskassan ska besluta om återkrav enligt 8 § och att Försäkringskassan får efterge krav på återbetal-

ning om det finns särskilda skäl för det. Vid bedömning om eftergift ska lämnas ska särskilt beaktas den försäkrades förmåga att betala tillbaka sjukersättning som betalats ut med för högt belopp. En förutsättning för att eftergift ska kunna komma i fråga är att den försäkrade uppfyllt sin uppgiftsskyldighet (20 kap. 8 § lagen (1962:381) om allmän försäkring). Prövning av eftergift av sjukersättning kan också ske, trots att den försäkrade inte har anmält ändringar i fråga om inkomst som föreskrivs i 10 §. Om den försäkrade skäligen inte borde ha insett att han eller hon var skyldig att göra en sådan anmälan, kan eftergift ändå prövas. Paragrafen motsvarar bestämmelserna i 28 § första stycket BoL.

10 §

Paragrafen anger att den försäkrade är skyldig att anmäla ändringar av inkomster och andra förhållanden som har betydelse för sjukersättningens storlek. Andra förhållanden än inkomständringar kan vara ändring av den försäkrades rätt till garantiersättning på grund av att den försäkrade inte längre bor i Sverige. Paragrafen motsvarar i princip 24 § BoL. Paragrafen behandlas i avsnitt 11.

11 §

Paragrafen anger att ett beslut om preliminär sjukersättning ska ändras om något förhållande har inträffat som ska påverka storleken av sjukersättningen, vilket innebär att Försäkringskassan kan fatta flera beslut om preliminär sjukersättning under året. Paragrafen motsvarar 25 § BoL.

12 §

I paragrafen anges att en ny slutlig sjukersättning i vissa fall ska bestämmas om den pensionsgrundande inkomsten ändras. Paragrafen motsvarar i princip 29 a § BoL.

13 §

I första stycket anges att ansökan ska göras skriftligen hos Försäkringskassan senast månaden före aktuellt förvärvsarbete påbörjas. Enligt *andra stycket* får Försäkringskassan avslå en ansökan om denna kommer in för sent utan giltig anledning. I ett sådant fall ska inte bestämmelserna i 16 a kap. gälla. I stället gäller då bestämmelserna i 16 kap. 7, 7 a första och andra styckena, 7 b, 8, 14 och 16–18 §§. Motsvarande ska gälla för den som förvärvsarbetar utan att ha gjort en ansökan. Om Försäkringskassan således avslår en ansökan eller finner att en person förvärvsarbetar utan att ha gjort en ansökan gäller de särskilda bestämmelserna om sjukersättning i detta kapitel inte längre. Dessa personer omfattas i stället av de angivna reglerna i 16 kap. Se utförligare motivering i avsnitt 11.

14 §

I paragrafen anges att Försäkringskassan efter ansökan av den försäkrade får besluta att bestämmelserna i detta kapitel inte ska tillämpas. En anledning för en försäkrad att ansöka om detta kan vara att han eller hon anser sig ha fått en förbättrad arbetsförmåga och därför inte önskar få sjukersättning i samma omfattning som tidigare. Syftet med ansökan kan t.ex. vara att den försäkrade önskar att inkomsterna från det förvärvsarbete som utförs ska bli sjukpenninggrundande och i förlängningen medge att han eller hon kan få föräldrapenningsförmåner eller sjukpenning m.fl. dagersättningar. Försäkringskassan ska då pröva rätten till omfattningen av sjukersättningen enligt bestämmelserna i 7 och 16 kap. I de fall den försäkrade, efter en sådan prövning, uppbär sjukersättning i någon grad ska bestämmelserna i 16 a kap. fortfarande tillämpas på denna sjukersättning. Om den försäkrade därefter på nytt blir berättigad till en sjukersättning med en högre förmånsnivå gäller dock bestämmelserna i 1 § andra stycket, dvs. att han eller hon inte längre omfattas av bestämmelserna i 16 a kap. Paragrafen behandlas närmare i avsnitt 7.8.

21.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

4 kap.

5 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att även sådan inkomst av förvärvsarbete som inte är sjukpenninggrundande inkomst ska räknas med i inkomstunderlaget för arbetsskadelivränta.

Paragrafen behandlas närmare i avsnitt 8.3.

12 §

Ändringen i *tredje stycket* innebär att ersättning som utges enligt 16 kap. 17 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (ett belopp motsvarande 25 procent av den sjukersättning som förklarats vilande) inte ska räknas med vid beräkning av den livränta som ska utges för den tid som vilandeförklaringen avser. Paragrafen behandlas närmare i avsnitt 16.

13 §

Enligt 4 kap. 12 § ska ett beslut om livränta omprövas bl.a. om den försäkrades möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete väsentligen förbättrats. Så ska emellertid inte ske, enligt nu föreslagna paragraf, om livränta är samordnad med sådan sjukersättning som omfattas av bestämmelserna i 16 a kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring. Livräntan ska behandlas på samma sätt som sjukersättningen.

21.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

5 b §

Paragrafen, som är ny, anger att en arbetsgivare inte är skyldig att utge sjuklön för mistade förmåner för samma tid och i den omfattning som arbetstagaren har rätt till sjukersättning. Här avses sådant arbete som arbetstagaren utför med utnyttjande av

en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades och där Försäkringskassan fattat beslut om preliminär sjukersättning med stöd av bestämmelserna i 16 a kap. lagen om allmän försäkring. Arbetsgivaren är dock oförhindrad att utge sjuklön.

21.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

2 kap.

11 §

Paragrafen, som är ny, innebär att sådan ersättning som enligt 16 kap. 17 § lagen om allmän försäkring kan betalas ut till en försäkrad under tid då sjukersättning eller aktivitetsersättning har förklarats vilande inte är pensionsgrundande inkomst.

21.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:1755) om särskilda insatser för personer med tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning

4 §

Paragrafen är ny. Av *första stycket* framgår att vad som sägs i 1–3 §§ i lagen också ska gälla för personer som uppbär sjukersättning tills vidare och som enligt 16 kap. 7 a § första stycket lagen om allmän försäkring har fått sin sjukersättning indragen eller minskad. Av *andra stycket* framgår att rätten att få ta del av de särskilda insatserna enligt lagen inte gäller för personer som enligt ett beslut med stöd av 16 a kap. 13 eller 14 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring inte ska omfattas av de särskilda bestämmelserna i 16 a kap. Detta innebär att en försäkrad som ansökt om att få förvärvsarbeta med stöd av de särskilda

reglerna i 16 a kap., men som fått avslag på ansökan, inte omfattas av rätten att ta del av de särskilda insatserna. Så är fallet även för en försäkrad som börjar förvärvsarbete utan att över huvud taget ha gjort en ansökan, varefter Försäkringskassan får vetskap om detta. Även för en försäkrad som efter ansökan får beslut om att de särskilda reglerna i 16 a kap. inte ska tillämpas gentemot honom eller henne gäller inte de nu föreslagna bestämmelserna i tredje stycket. Paragrafen behandlas närmare i avsnitt 17.2.

21.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

8 §

Särskild efterlevandepension ska minskas om den efterlevande för samma tid och för samma nedsättning av förvärvsmöjligheten har rätt till bl.a. sjukersättning. I ett nytt *sista stycke* anges nu att sådan minskning ska göras innan sjukersättningen har minskats enligt 16 a kap. 3 § lagen om allmän försäkring. För en efterlevande som uppbär särskild efterlevandepension och sådan sjukersättning som kan utges enligt bestämmelserna i 16 a kap. lagen om allmän försäkring ska inte bestämmelserna i 16 kap. 7 a § i lydelse före den 1 januari 2003 tillämpas. Detta innebär att den särskilda efterlevandepensionen inte ska dras in eller minskas om den efterlevande, genom att börja förvärvsarbete, uppvisar en väsentlig förbättring i att bereda sin inkomst genom arbete.

**21.7 Förslaget till lag om ändring i lagen
(2001:761) om bostadstillägg till pensionärer
m.fl.**

2 §

Bestämmelsen i det nya *sista stycket* innebär att bostadstillägg kan beviljas en person som inte uppbär sjukersättning på grund av minskningsreglerna i 16 a kap. 3 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.